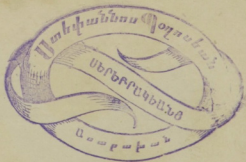
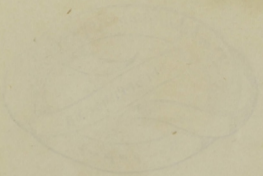

12
63

2004

5004

ՏՐԱԿՏ

Գ Լ Ր Զ

110

RECEIVED

J. E. B. S.

2910

1295-47

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ՄՏԱԾԱԿԱՆՆԵՐ

3860-57150

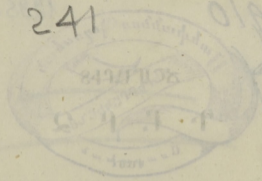

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՍՈՒՐԲ ԴԱԶԱՐՈՒ ՎԱՆԲԸ

1849

241

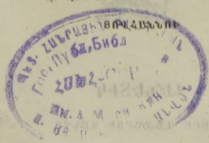
Ի ԽՆԴՐՈՅ

ՅՍՅՈՒԱԾԵՍԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼ ԱՂԱՅԻ

ՀԱՇԵԱՆ

Ի ՅԻՀԱՏԱԿ

ԿԱՂԱՄԵՆՈՒԿ ՈՐԳԻՆՈՅ ԻՐՐՈՅ

0192
241-0282

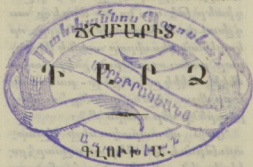
1910

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Հողեր գրոց մէջ անոնք աւել-
լի յարգի ու օգտակար սեպուած
են որ կարճ և ազգու խօսքերով
մարդու սրտին հետ կը խօսին, ու
գրեթէ բանի կերպով մը կը ստի-
պեն մեր աստերուն արմատները
չորցնել, ու յաւիտենական երա-
նութեան փափաք մը ստանալ՝ որ
մարդու մէկ հասիկ վախճանն
է: — Այսպիսի գրքոյի մըն է
հիմակուան հրատարակածնիս ալ,
որն որ Պատրանա անունով Յիսու-
սեան քահանայ մը շարագրեր:

ու քիչ ասե՛նի մէջ շատ անգամ
ապուելով՝ մեծամեծ օգուաներ
բրած է : ՅԱԳՅԵԼԵՅԻՑ

Յուսանք որ Ազգերնուս բարե-
պաշտ ընթերցասիրացն ալ հաճոյ
ըլլայ մեր աս փոքրիկ աշխատու-
թիւնը, իբրև հոգևոր մանանայ մը
իրենց աստուածաբաշտութիւնը ա-
ւելի կերպով մը սնուցանող ու ա-
ճեցընող. ուրիշներուն ալ խթան
մը այս ճշմարտութեանց վրայ խո-
րունկ մտածելու, և իրենք զիրենք
յախտե՛նական գառաապարտու-
թենէն փրկելու. որոնք հոգե-
սեր Բարերարին ու մեր ալ փա-
փաքն ու զփաած օգուաներն էն :

Յա-խ-է-ն-ի-ան ճշ-մ-ար-տ-ւ-թ-ւ-ն :

Յիշեա զվախճանս քո, և յա-
խտեան ոչ մեղիցես, կըսէ սուրբ
Գեորգ :

Բայց պէտք է որ յախտենա-
կան ճշմարտութեանց մտածու-
թիւնը ըլլայ զորաւոր և գործու-
նեայ կերպով. վասն զի թէ որ մեկը
զանոնքխորունկնայուածքով մտա-
ծելու ըլլանք, կը տեսնենք որ մե-
զի մէկ հասիկ դեզ կ'ըլլան մէյ :

Մ'ալ քնաւ շնեղանչելու: Թէ որ չես գիտեր թէ որո՞նք են արգեօք աս գլխաւոր ճշմարտութիւնները, որ կարենան մեր սիրտը ասանկ փրկարար տպաւորութիւն ընել, ահա մէկիկ մէկիկ ըսեմ քեզի. բաւական է որ միշտ յիշենք զանոնք, ու փորագրենք մեր սրտին մէջ:

Նախ՝ անտարակուսելի ճշմարտութիւն է թէ մենք աս աշխարհքս կեցեր ենք միայն անոր համար որ փրկութեան հասնինք, ու թէ որ հոգինիս չփրկենք, ալ ամէն բան մեզի համար կորսուած է, առանց յոյս ունենալու որ մէկ դարման մը կարենանք ընել:

Երկրորդ՝ ճշմարտութիւն է յայտնի, թէ միայն մէկ մահու չափ մեզ քով կրնանք դատաւարտուիլ յաւիտեան. և միայն մեզքն է մեր տունը աւրողը, ուսկից պիտոր վախնանք աս աշխարհիս մէջ. վասն զի մեզքը միայն կրնայ զմեզ թշուառ ընել անդիի աշխարհքը:

Երրորդ՝ Ճշմարտութիւն է անստեղծ , թէ մէկ որ մը պիտի մեռնինք , և թէ՛ կրնանք մեռնիլ ամէն վայրկեան , և չենք կրնար մահուանէ ապահով ըլլալ բնաւ մէկ վայրկեան մ'ալ . անանկ որ ամէն վայրկեան մեզի վերջին կրնայ ըլլալ :

Չորրորդ՝ Ճշմարտութիւն է նոյն պէս անսուտ , որ նոյն վայրկեանն որ կը մեռնինք , մէկէն գառաւորանի պիտի կանչուինք . և Աստուած ճիշդ համար պիտի ուզէ մեր ամէն խորհրդոց՝ ամէն խօսքերնուս և ամէն ըրածնուս համար . և աս բաներն են մինակ՝ որ մեր ետեւէն պիտորգան կեանքերնիս լամբնցրնելէն ետքը :

Հինգերորդ՝ Ճշմարտութիւն է ստուգապէս , թէ աս ժամանակէս ետե՛ որ շուտով կը վերջանայ , պիտի գայ յաւիտենականութիւն մը անվերջանալի . և ան պիտոր ըլլայ կամ յաւիտեան մը բովանդակ երջանիկ վայելքի՝ սուրբերուն համար , կամ յաւիտեան մը թշուառ

ամէն կերպ տանջանքի՝ մեղաւորաց
համար, անյոյս՝ անմխիթար և ան-
վախճան յաւիտեանս յաւիտենից:
Ասոնք են ահաւասիկ մէյմէկ հաս-
տատուն, անտարակուսելի և անմխ-
փոխ ճշմարտութիւններ: Աւասի ա-
ղէկ մամաա, խելքդ գլուխդ թողվէ:

Թէ որ մարդիկ խորունկ մտա-
ծէին աս մեծամեծ ճշմարտու-
թիւնները, գիտէ՞ս թէ ինչ տպա-
ւորութիւններ կընէին մեր սրբ-
տին մէջ: Ա՞՞վ կրնայ ըլլալ որ ա-
ղէկ մը մամտալէն ետքը՝ թէ ինքը
աշխարհիս վրայ կեցած է սոսկ
Աստուծոյ ծառայելու և իր հոգին
փրկելու համար, ու ետքը ելլէ
ուզենայ իր կեանքը անցընել ան-
պիտան բաներով ու աշխարհքիտա-
ղալիքներով, աչքը ետ դարձընելով
մէկ հասիկ հարկաւոր բանէն, որ
իր յաւիտենական վիճակը պիտի
որոշէ: Ա՞՞վ է որ աղէկ մը մամտալէն
ետե թէ մէկ մեղքով մը կրնայ գա-
տապարտուիլ, կարենայ նորէն մեղ

քի ետևէ ըլլալ. և թէ որ մեզան
չեր է, կրնայ արդեօք մէկ վայր-
կեան մըն ալ անհոգ կենալ այդ ող-
բալի վիճակին մէջ, ուր Աստուած
կրնայ իր գլխուն յանկարծական
մահ բերել: Ա՞վ է որ միտքը գնէ
թէ ամէն վայրկենի մէջ կրնայ մեռ-
նիլ, ու չկենայ սոսկալով դողդա-
լով գժոխքին բերնին վրայ: Ա՞վ է
որ աս օրս անկարգ կերպով սիրէ
իր կեանքը և ունեցածը չունեցա-
ծը, երբոր գիտէ թէ վաղը իր ձեռ-
քէն կրնայ ելլել ամէն բանը: Ա՞վ
է որ սոսոյգ գիտնայ թէ մեռածին
պէս պէտք է որ երկնաւոր դասա-
ւորին գիտացը ելլէ, ու չըլլայ հի-
մակուրնէ ինքը իրեն անաչառ դա-
սաւոր, ու ոտքի տակ չառնէ մարդ-
կան փուճ գատմունքները, և չկե-
նայ միշտ պատրաստ Աստուծոյ սոս-
կալի դատաստանին առջևը երև-
նալու: Ա՞վ կայ որ հաստատ ճանչ-
նայ թէ աս մահկանացու կեան-
քէս ետքը կը սպասէ իրեն անմահ

յաւխտեան մը երջանիկ կամ թը-
շուառ, ու շիջանայ բոլոր սրտով
փախչիլ այն տարափելի թշուառ
յաւխտենականութենէն և արժա-
նի ըլլալ անպատմելի վայելից եր-
ջանիկ յաւխտենականութե: Ա եր-
ջապէս՝ ո՞վ կայ որ մտմտալով աս
մեծամեծ ճշմարտութիւնները՝ չու-
զենայ ասրիւ ու մեռնիլ սուրբ
վարքով: Աղէկ մտածէ, լաւ նայէ:

Աս ի՞նչ կուրութիւն է, ի՞նչ
խելագարութիւն, որ մենք կ'ընենք
աս աշխարհքիս մէջ, թէ որ չենք
խորունկը մտներ սրտանց ասանկ
մեծ ու հարկաւոր բաները քննելու:
Ո՞վ անմահ հոգիք որ ՚ի պատկեր
Աստուծոյ եղած էք, աղէկ մը
քննեցէք աս առջի և վերջի ճըշ-
մարտութիւնները: Աղէկ հասկը-
ցէք արժուն խորհրդով, ուսկից
էք եկեր, ո՞ւր պիտոք երթաք. ո՞վ
տուեր է ձեզի ձեր մարդ ըլլալը,
և որո՞ւն պարտրկան էք ձեր սիրտը.
Ի՞նչ բերեր էք ձեր հետ՝ աշխարհք

եկած ատեննիդ, և ի՞նչ պիտի տա-
նիք հետերնիդ՝ այս աշխարհէս ել-
լելու ատեննիդ, ուր պանդուխտ
ճամբորդ մըն էք. մտածեր էք աս
բաներս, և ի՞նչպէս մտածեր էք.
և ի՞նչ կեցեր էք առանց մտածե-
լու, կամ որ ատենին կը սպասէք որ
մտածէք: Ո՛վ գուք սուրբ և աս-
տուածային ճշմարտութիւնք, գուք
ձեր երկնային լուսովը փարատե-
ցէք ցրուեցէք այն մութն ու խաւա-
րը որ մեր աչքը կը կուրցընէ. ցրցու-
ցէք մեզի ամէն վայրկեանի մէջ՝ թէ
ի՞նչ էինք մենք առաջուց. այսինքն՝
բոլորովին ոչինչ, ամենեւին ոչնչու-
թիւն. և թէ հիմա ի՞նչ ենք. այս-
ինքն՝ մէյմէկ մեղաւոր ու յանցա-
ւոր մարդիկ. ի՞նչ պիտոր ըլլանք
մէկ օր մը. այսինքն՝ կամ յաւի-
տեան երջանիկ, կամ յաւիտեան
թշուառ: Ա՛յ մեզի, ասանկ վեր-
ջին վախճան մը երթալու համար
զմեզ պատրաստելու՝ գուցէ ուրիշ
ատեն չունինք, բայց միայն մէկ
վայրկեան մը:

Ելէք երթանք անապատները
բաշուինք, որ մեր միտքը ասանկ
հարկաւոր բաներով լցուի, որով
հետեւ ասոնք միայն բաւական կ'ը-
լան զմեզ դարձի բերելու: Անցաւոր
բաները թողունք՝ որ անցնին եր-
թան, մենք անոր հետ ըլլանք՝ որ
յաւիտենական է: ուրիշ ամէն բա-
ներու մնաք բարով ըսենք, եւ ձեզի
հետ բան չունիմ, վասն զի վաղը
կամ եւ կամ դուք՝ ալ չենք ըլլար:
Ազատ զիս թողուցէք իմ մնացած
կենացս վայրկեաններուն մէջ, որ
Աստուած իր ողորմութեամբը ու-
զեր է գեռ ինձի պարգևել:

Քեզ զիս կը նուիրեմ բոլորովին,
տէր Աստուած իմ, որ ասկից ետքը
ուրիշ բան չմտաւամ՝ քեզմէ ՚ի
զատ, և մէկ բանի մը հօգ չտանիմ
քեզնէ ՚ի դուրս: Երկինք և երկիր
կ'անցնին, բայց քու խօսքդ յաւի-
տեան կը մնայ: Ուստի կ'ազաչեմ որ
զայն տալաւորես իմ սրտիս մէջ, և
կը խնդրեմ որ միշտ տալաւորուած

մայ ինչուան ետքի շունչս : Ինչուան հիմա աս բաներս չմտամտացի . ասկից ետև քանի որ կ'ապրիմ , անդադար պիտի մտածեմ :

Պատմութիւն :

Եկեղեցական պատմութե մէջ գրած է որ շատ բազմութիւն սուրբ ապաշխարողաց բոլոր սրտանց շարժելով աշխարհքիս ունայնութենէ , և յաւիտենական ճշմարտութեանց մեծութենէն , անապատ տեղուանք քաշուեցան որ գիւրաւ կարենան մտածութիւն ընել : Հոն տեղը մէկմէկէ զատուած մէյմէկ քարանձաւներու մէջ կը մտնէին , ուր գրեթէ թաղուածի պէս՝ ուրիշ բանի հետ չէին ըլլար , բայց միայն մտմտալու աս յաւիտենական ճշմարտութիւնները . ուստի սրտերնին անանկ կը շարժէր որ ամէն կերպ խիստ ապաշխարանքներ կը քաշէին , և ամէն կերպով զե-

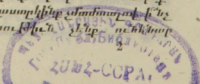
րենք կը ճնշէին կը մաշէին, աղօթ-
քով քնհատութեամբ, պաք ծով
բռնելով, քուրջ հագնելով, արիւն
թափելու չափ ճգնութիւններով,
իրենց մարմինը գերիի պէս ծա-
ռայեցընելով, գեղնած գունաթափ
կը մնային և չոր ոսկոր կը գառ-
նային. կերածնին խոտերու արմատ-
ներ կամ խեղճ հացի կտոր, ան ալ
արցունքի հետ խառնած: Ասանկ
կ'անցընէին կեանքերնին՝ որ եր-
կայն մահ մը կրնար ըսուիլ. ու ա-
սանկ քսան, երսուն, քառսուն տա-
րիէն ետև՝ երբոր իրենց կենաց ծայ-
րը կը հասնէին, գեռ ահով դողով
կ'ըսէին. Աղէկ մտած ենք, աղէկ մը
նայինք մեզի:

Այդ սուրբ ապաշխարողներն ո-
րոնց վրայ կը զարմանանք, արդեօք
ուրիշ աւետարան մը ունէին պա-
հելու, ուրիշ հաւատք մը ունէին
հետևելու, ուրիշ Աստուած մը ու-
նէին պաշտելու, ուրիշ յաւիտե-

նակահանութիւն մը յուսալու կամ
 վախնալու . չէ չէ . հասցա անոնց
 հաւատքը մեծ էր . մերը պզտիկ է .
 անոնք իրենց հոգւոյն փրկութիւնը
 կը մտածէին , մենք այդ մտածու-
 թիւնը չենք ընէր . անոնք Աստու-
 ծոյ և աստուածային բաներու մե-
 ծութիւնը կը մտմտային , մեզքին
 սոսկալի գէշութիւնը , մահուան
 ատենին անասուգութիւնը , Աս-
 տուծոյ դատաստանաց սարսա-
 փելի խորութիւնը , ասպարային
 ծանրութիւնը՝ որ է կամ յաւի-
 տեան երջանիկ կամ յաւիտեան
 թշուառ . իսկ մենք աւելի քան
 զշափ կը վախնանք՝ ասանկ մեծ
 մեծ ճշմարտութիւնները մտմտա-
 լէն : Մէկ խօսքով , անոնք սուրբի
 պէս կ'ապրէին , մենք աշխարհասի-
 բաց պէս կը վարուէինք :

Հասցա մենք մեզի դանք , զմեզ
 մտմտանք՝ քանի որ ատեն ունինք .
 Ինչ կը վասարկինք շտամտալով ինչ
 մտիթարութիւն չենք ունենում

75-098
 860-57

մէկ օր մը՝ մամտալնուս՝ համար :
Ուրեմն մամտանք մտածենք մենք
զմեզ, և աս ըլլայ անդադար մեր
հոգն ու զբաղմունքը . որպէս զի
ետքը յաւիտեան յուսահատարար
չանք թէ ինչո՞ւ մամտացինք . հա-
պա ուրախանանք որ յաւիտե-
նական ստուղ քաղէր ենք ասանկ
փրկարար մտածմունքէն :

Գ Լ ՈՒ Խ Բ .

Փ Ր Ի -- Բ Ի - Ն :

Ես փրկուիլ կ'ուզեմ: Աս կ'ըսեն
ամէնքը, և ամէնքը նոյն խելքի վրայ
են: Աղէկ է՝ իրաւունք է աս ըս-
լը: Բայց աւելի աղէկ է աս մտա-
ծելը. և իրաւ որ՝ ի՞նչ ունինք
մենք ընելու աս աշխարհքիս վրայ՝
թէ որ չհոգանք որ փրկուածեան
հասնինք. ի՞նչ բան կայ մեզի համար
աւելի շահաւոր աս կեանքիս մէջ,
ինչպէս մեր հոգւոյն փրկութիւնը:
Ուրեմն աս մտմտանք, ուրիշ բան
հոգերնիս չըլլայ՝ աս ամենահար-
կաւոր բանէն զաս:

Մենք մեզի անդադար ըսենք.
Ես փրկուիլ կ'ուզեմ, վասն զի
հոգւոյս փրկութիւնն է մէկ հատիկ
բանը՝ որուն համար Աստուած զիս
աս աշխարհքս բերեր է: Աստուած
մեզ չէ տեղաւորեր երկրիս վրայ

որ մենձ մարդ ըլլանք, հարուստ
մարդ ըլլանք, բարեբախտ ու եր-
ջանիկ ըլլանք . քաւ լիցի . հասա-
սուրբ ըլլալու համար, մեր յաւի-
տենական փրկութիւնը վատարկե-
լու համար, թէ որ չփրկէնք զմեզ,
ալ աղէկ էր մեզի՝ որ բնաւ ծնած
չըլլայինք . որովհետեւ եթէ ծնած
չըլլայինք, միայն մէկ մարդ մը պա-
կաս կ'ըլլար աշխարհքէս . իսկ թէ
որ չփրկուինք, մէկ չարագործ՝
Ասատուծոյ թշնամի մը աւելի կ'ըլլայ
դժոխքին մէջ :

Մեր հոգւոյն փրկութիւնն է
մէկ հասիկ բանը որ աս աշխարհքիս
վրայ ալ կրնայ մեզի մխիթարանք
մը ըլլալ : Զբօսանք, ստափն անգին
Ժուռ գալ, մեր ուզածը կամ հա-
ճոյքը ընել՝ մեր սիրտը միշտ չեն
հանգչեցընէր, հասա միշտ անոնց
հետ դառնութիւն մը կայ, խրղճ-
մտանքի զարնել մը, որ տանջանք են
մարդուս : Մէկ պահ մը աղօթքի՝
Ասատուծոյ հետ ըլլալով, մէկ գործ

մը հոգւոյ փրկութեան համար եղած, անտարակոյս շատ աւելի կ'արժէ, քան թէ շատ տարիներն որ անցուցեր ենք՝ աշխարհքիս փուճումում քաներուն, և մեր չափազանց կրիցը կամ յօժարութեանց :

Մեր հոգւոյն փրկութիւնն է միայն այն բանը, որ կրնայ մեզի քաջալերութիւն ըլլալ մեր մահուան ատենը : Դնենք թէ ես մտիկ նստեր եմ մէկ հոգեվարքի մը անկողինն քով, որ կեանքը անցուցած ըլլայ փարթամութեան մէջ, փառքի պատուոյ մէջ, փափկութեան հեշտութեան մէջ. հիմա ի՞նչ ըսելու է. առ ամէն բաներէս ի՞նչ կը մնայ մահուան ատենը, և ի՞նչ կ'ըլլայ իրեն առ ամէն բանս՝ թէ որ չարաչար բանեցուցեր է, եթէ ոչ՝ մեծ բեռ մը և նեղութիւն սրտի, սիրտ ճաթեցրնելու բան և պատճառ յաւիտեան դատասարտուելու : Անի ափսոս առ անշնորհք անձին, որ իրեն մէկ հասիկ

ընե լիքն էր աս աշխարհքիս վրայ՝
իր հոգւոյն փրկութիւնը, ու աս
եղաւ մէկ հասիկ բանը՝ որուն ինքը
անհոգ եղաւ :

Մեր հոգւոյն փրկութիւնն է
միայն որուն համար Աստուած մեզ
մէ համար պիտի խնդրէ 'ի դատաս-
տանի . պիտի հարցընէ թէ Զանք
ունեցա՞ր որ հոգիդ փրկես : Աս
պիտոր ըլլայ բոլոր բոլորը՝ որուն
համար Աստուծոյ պատասխանն պի-
տի տանք : Հարցընե լիք չունի թէ
Անբաւ մեծութիւն շահեցա՞ր . թէ
որ դուն քեզի դիզեր ես Աստուծոյ
բարկութեան գանձերը , ի՞նչ շահ
պիտի ընէ քեզի մեծ անունն ու
նենալդ և զարմանալի մարդ ըլլալդ
աշխարհքիս վրայ , երբոր դատա-
պարտելոց կարգը զքեզ խօսեցիր :
Ուստի որչափ ամօթ և նախատինք ,
և ի՞նչ յուսահատութի պիտոր պա-
տէ զայն հոգին , որ Աստուծոյ ա-
տեանը պիտոր երևնայ՝ ուրիշ բան
մը չունենալով ներկայացընելու :

բայց միայն մեղքերը և խածնող
խղճմտանքները: Միթէ ասոր հա-
մար եկած էր ինքը աս աշխարհքս,
որ իր գատաւորին առջև ասանկ
սևերես ելէ:

Մէկ խօսքով, հոգւոյն փրկու-
թեան հոգն է մէկ հասիկ բանը որ
պիտի որոշէ մեր յաւիտենակա-
նութիւնը. թէ որ աշխատած ըլ-
լանք մեր հոգւոյն փրկութեանը
համար՝ երկինքը անտարակոյս մեզի
համար է. բայց եթէ հոգերնիս
չէ եղած, դժոխքը կ'ըլլայ մեր բա-
ժինը յաւիտեան: Աս բաներուս
վրայ աղէկ մը մտածէր ես:

Բայց սոսկ մտածելն ալ բաւա-
կան չէ. հարկաւ պէտք է աշխա-
տիլ ալ՝ որ ուղածնիս ձեռք ձգենք:
Աստուած քեզ առանց քեզի ստեղ-
ծեց, բայց առանց քեզ չփրկե-
րքեզ, ինչպէս կ'ըսէ սուրբն Օգոս-
տինոս: Հիմա նայինք թէ ո՞վ կայ որ
աշխատի իր հոգւոյն փրկութեանը
համար, ո՞վ կայ որ աս բանիս գլուխ

դնէ ու զննէ : Դնենք թէ աս ան-
մարդը կ'աշխատի աս բանիս , բայց
արդեօք բոլոր սրտով ու ջանքով ե
գործ ունեայ կերպով կ'աշխատի :

Այն ընդհանուր խօսքը մտածե-
լէն ետքը թէ Ես կ'ուզեմ փրկուիլ ,
պէտք է 'ի մասնաւորն իջնալ՝ ը-
սելով ինքնիրեն . Կրաւցրնէ ես
կ'ուզեմ փրկուիլ . անանկ է նէ՝
պէտք է ու հարկ է , որ ես ետ կե-
նամ աս ան մասնաւոր առիթնե-
րէն . աս բանէս , ան վասնդաւոր
անձէն հեռու կայնիմ , հարկ է
որ ետ դարձնեմ իմ շարաշար
շահած ստակս , հարկ է որ հաշ-
տուիմ իմ թշնամուցս հեա , հարկ
է որ շահեմ իմ խղճմտանքս աս ան
բանին վրայ : Ամէն օր կ'ըսեն մար-
դիկ թէ Կ'ուզեմ փրկուիլ , ու
ամէն օր կ'աշխատին որ դատա-
պարտուին :

Ինչ ողբալի կուրուծն է մարդ-
կան : Ես մէկ մեծ հրապարակ մը
կ'ելլեմ , բազմուծիւն մարդկան կը

տեսնեմ, որ կ'երթան հուգան,
ասդին անդին կը վազեն, կը ցուցը-
նեն՝ թէ հարկաւոր բան մը ունին :
Մէյմը հարցուր ասոնց թէ Ուր
կ'երթաք, ուր կը վազէք ասանկ
արտորնօք : Մէկը կ'ըսէ թէ Կ'եր-
թամ սանկ պատուաւոր աստիճան
մը ձեռք ձգելու . մէկալը՝ թէ Կ'եր-
թամ բարեկամիս հետ տեսնուե-
լու . մէկալը՝ թէ Կ'երթամ դատաս-
տանս առաջ տանելու . մէկալը՝ թէ
հարկաւոր և օգտակար բան մը ու-
նիմ : Հասցա քու փրկութիւնդ .
փրկութեանդ բանը ուր մնաց :
Աս չէ՛ աշխարհքիս բռնած ճամ-
բան : Յիրաւի աս է : Ասոնց ամե-
նուն մէջ՝ հոգ ու փոյթ մը կը տես-
նենք անցաւոր օգտի մը համար .
ժամանակաւոր բանի մը համար,
հազիւ մէկը կը գանուի՝ որ ասանկ
փոյթ ասանի իր հոգւոյն փրկու-
թեանը համար . բոլոր մնացածնե-
րը ընկղմած թաթխած են երկրա-
ւոր բաներու մէջ, բնաւ չեն

Տամաար ան բանին վրայ որ միայն
իրենց ամէն ջանքը պիտոր ըլլար :

Չեմ ըսեր , թէ Աստուած դա-
տապարտելի կըսեպէ մեր ունեցած
բանաւոր փոյթը աս աշխարհքիս
բաներուն համար . հապա Աս-
տուած կը դատապարտէ այն մեղա-
գրելի անհոգութիւր՝ հոգւոյ փր-
կուէ վրայ : Մենք աշխարհքի գործ-
քերուն բոլորովին վառուած ենք ,
կրակ դարձեր ենք . իսկ երկնքի բա-
նին համար անտարբեր և պաղ հո-
գւով կեցած : Ասանկ կը վարուին
մարդիկ , ասանկ կ'ապրին ու ասանկ
կը մեռնին : Մարդս ասանկ է նէ ,
քրիստոսեայն ո՛ր է , ասենը ա-
սանկ է նէ , յաւիտեանը ի՞նչպէս
պիտոր ըլլայ . թէ որ ասանկ կ'աշ-
խատի ամէն մարդ աշխարհքի հա-
մար , իր անձին բարձր աստիճանին
համար , ասն ու զաւկըններուն
համար , հապա Աստուծոյ համար ,
իրենց հոգւոյն փրկութեանը հա-
մար ի՞նչ բան ըրած ունի : Երբոր

մեր կենաց ծայրը հասնինք, մէյ-
մըն ալ աշուրնիս դարձընենք նայինք
մեր ընթացքին որ ըրեր ենք մեր կե-
նացը մէջ, ի՞նչպէս պիտոր սոսկանք,
ի՞նչ սրտագող պիտի քաշենք. չը-
լայ թէ յուսահատութեան մէջ ալ
իյնանք: Ախ վախ պիտի ըսենք.
պէտք է եղեր առաջուց մտածել
ու պատրաստութիւն տեսնել:

Քեզի կ'ըսեմ սիրելի, քու փր-
կութեանդ վրայ մտածէ: Քրիս-
տոսի տեառն մերոյ ըսածը յիշէ ու
զգուշացիր. Չի՞նչ օգուտ է մար-
դոյ, եթէ զաշխարհ ամենայն շա-
հեսցի, և զանձն իւր (զհոգի իւր)
առժեսցի:

Պատճառ-Ի՛նչ-ն:

Պաշտօնական մը որ երկար ա-
տեն հաւատարմութեամբ ծա-
ռայեր էր իր թագաւորին, մահա-
ցու հիւանդութեամբ մը անկողին
ընկաւ: Թագաւորը իր սիրելի ծա-

ապին այցելու թեան եկած ըլլա-
լով, երբոր տեսաւ թէ վերջի շուն-
չը կուտայ, սիրար ելաւ ու դար-
ձաւ հարցուց իրեն թէ Արդեօք
բանի մը մէջ քեզի կրնամ օգնել .
ուզածդ խնդրէ ըսաւ որ քեզի
պարգևեմ : Ան ատեն հիւանդը
ըսաւ . Տէր իմ, աս խեղճ վիճակիս
ատենը մէկ բան մը միայն կ'ուզեմ
քեզմէ, որ քառորդ մը ժամանակ
ինձի շնորհես : Ա՛րսէ թագաւորը .
Ա՛խ, ի՞նչ ընեմ որ աս բանը իմ
ձեռքես չգար . ուրիշ բան մը
խնդրէ, որ կարենամ ընել քեզի :
Հիւանդը վրայ բերաւ . Ա՛յ, ա-
տանկ է մի, յիսուն տարի է որ
քեզի կը ծառայեմ, ու դուն մէկ
քառորդ ատեն շէս կրնար ինձի
պարգևել . վախ ախոս . թէ որ
ես ատանկ հաւատարիմ ծառայու-
թի ընէի աշտօփ ատեն՝ Աստուծոյ
իմ սիրոջս, անիկայ հիմա կը պար-
գևէր ինձի՝ չէ թէ քառորդ մը
կեանք, հասցա յախտե՛նախանու-

Թիւն երանութեան . առ ըսաւ ու
քիչ մը ետքը վախճանեցաւ : Երա
նի իրեն թէ որ գիացաւ առ դասիս
պտուղը քաղել , որով ուրիշներուն
սորվեցուց մարգկային բաներուն
փուճ ըլլալը , և թէ հարկաւոր
է աշխատիլ հողոյ փրկութեան
համար :

Ասանկ պիտոր ըլլայ մէկ օր մը
մեր մահն ալ : Մենք մեր կեանքը
կը ծախենք կը մաշենք կը զոհենք
աշխարհքիս ծառայութեանը . բայց
երբոր հասնինք մեր ետքի շունչը ,
ի՞նչ օգնութիւն կրնայ աշխարհքս
ընել մեզի . ի՞նչ կը մնայ մեր ձեռ
քը այնչափ աշխարհի համար ըրած
աշխատանքներէն թէ որ անհոգ
եղեր ենք Աստուծոյ ծառայելու ,
և մեր հոգին հողալու որ փրկ
կուինք :

Ուրեմն ազէկ մտմտանք , ու ը
սենք պարզ սրտով և բոլոր սրտանց
Ես փրկուիլ կ'ուզեմ , ես կ'ու

դեմ զիս փրկել. և ասկից ետքը բո-
լոր ջանքս աս պիտի ըլլայ. ինչուան
հիմա շատ անփոյթ գտնուեր եմ:
Ասանկ որ ընեմ, երանի՛ ինձի,
Աստուծոյ շնորհքովք պիտի կա-
րենամ իմ վախճանիս հասնիլ. ու
բովհեռև Աստուած ալ աստե՛ն կու-
տայ ինձի և շնորհք ասանկ փրկա-
րար մտած ութեան մը համար :

Մէջ :

Արցունքի աղբիւրներ պէտք էին մեզի՝ լալու այնչափ փնասները՝ որ մեզքը կ'ընէ մեզի, ու պատճառ կ'ըլլայ այնչափ թշուառութեանց հոգւոյն : Մեզքը հոգիէն կը վերջընէ անոր ամէն աղէկութիւնը, փառքն ու պարծանքը, վասն զի մեր հոգին շնորհքով սիրական որդի էր երկնաւոր հօրը, սիրուն հարսն միածին որդւոյն, և կենդանի տաճար հոգւոյն սրբոյ . իսկ մեզքով կորսընցուց աս բոլոր անգին գանձերը, ու գերի եղաւ սատանայի, և իր կրից և ախաից :

Մեզքը կը թալէ բոլոր հոգւոյն գեղեցկութիւնը : Շնորհքը զհոգին կ'ընէր հաճոյական բան մը Աստուծոյ աջին, որ այնպէս կ'ընայէր անոր վրայ՝ որպէս թէ իր տաճարն

էր և սրբութեան սրբոց անդ մը . իսկ մեզքը գարշելի և ահուելի բան մը ըրաւ զայն : Մեզքը զհոգին կը զգէի իր ամէն արգիւնքէն . դիր թէ աման մը ըլլայ մեծագին և անդին բաներով լցուած . թէ որ կտորի՝ մէկ քար մը զարնուելով ծովու մէջ , ու կտոր կտոր ըլլայ , բոլոր բանը կը կորսուի , ջրին տակ կը թաղուի : Ասանկ ցաւալի վիճակի մէջ կ'իյնայ հոգին մեզքով . վասն զի մեզքը կը փճացնէ անոր ամէն արգիւնքը՝ որ ունեցեր էր Աստուծոյ առջև , ու ետքի ողորմելու թեան կը հասցնէ :

Մեզքը կը գողնայ կը տանի հոգւոյն հանգիստն ու խաղաղութիւնը : Քանի որ հոգին Աստուծոյ հետ միացած էր , ինչ անարատելի խաղաղութեան մէջ էր . իսկ մեզքի մէջ մտածին պէս՝ վրան եկաւ մէկ պղտորութիւն մը , տակնուվրայ ըլլալ մը , խղճմտանքի խայթ մը , վախ մը սոսկում մը , անանկ որ ինքն իրեն դժոխքը եղաւ : Մեզ

քը զմարդը կը մտանէ ամէն կերպ
ողորմելուէ կենաց, ամէն կերպ ա-
հագողի մահուան, և ամէն տեսակ
տանջանքի յաւիտենական թշուա-
ռութեան : Ի՞նչ կ'ըսես, մարդ կայ
որ աս բաներս մտածէ :

Արեան արցունք պէտք էր լա-
լու այն սոսկալի վնասները՝ որ մեզ
քը կ'ընէ մարդու հոգւոյն, ու այն
ահուելի թշնամութիւնը Աստուծոյ
դէմ, որ մեզքէն կ'ըլլայ : Մեզքն
է յայանի նշան աստատմութեան
Աստուծոյ դէմ : Աստուած բան
մը կը հրամայէ . մեղաւորը անգիէն
ձայն կը հանէ, թէ էս չէմ հնա-
զանգիր . բերնով չքսէ նէ, իր սիր-
տը, վարքը, գործքը կը վկայեն :
Մեզքը նշան մըն է ծայրագոյն յան-
դգնութեան և ինքնազխութեան,
երբոր գեանի որդ մը, մէկ շնչին
ստեղծուած մը կը համարձակի
գլուխ քաշել հակառակ ամենա-
կարողին Աստուծոյ, գերագոյն
էակին դէմ, որ ամէն վայրկեան

կրնայ զանիկայ ոչնչացնել: Մէծ նշան մըն ալ է ապերախառնութեան, ուր որ այնչափ և անչափ բարիք է տեսեր Աստուծմէ, ու ինքը չարաչար կը գործած է բոլորը, ու կանակ կը գարձընէ իր բարեբարին: Նշան ալ է անզգամութեան և անհաւատարմութեան, որովհետև հազար անգամ խօսք տուեր էր Աստուծոյ հաւատարիմ ըլլալ բոլոր սրտով, ան ալ գուցէ աւելի հանդիսով շնորհօք սուրբ խորհրդոյ, ու ետքը ելլէ մասնիչ ըլլայ Աստուծոյ, սոքի տակ առնելով ամէն խոստմունքը: Նշան ալ է վերջապէս, զոր առանց տարապիելու չեմ կրննար ըսել, նշան կ'ըսեմ հայրասպան ու աստուածասպան ըլլալու. վասն զի սրբոյն Պողոսի ըսածին պէս, ամէն մէկ մեղաւոր նորէն խաչ կը հանէ զՅիսուս Քրիստոս, և կը կանգնէ իր անօրէն սրտին մէջ անօրէն զոհարան մը, ուր իր ստեղծողը կը զոհէ երբոր

սասանային կը զօհէ իր հօգին :

Ա՛հ տէր Աստուած, տեղն եկաւ՝
որ խօսքով ըսելու տեղը՝ խորունկ
սրտէ հառաչանաց ու հեկեկանաց
ձայն մը հանեմ : Աւառի ըսենք հա-
ռաչելով և գողալով . Մեզքը ա-
նանկ մեծ չար մըն է, որ էթէ մէկ-
տեղ գային աշխարհիս ամէն չարի-
քը, պատերազմ, ժանտամահ, սով,
նեղութիւնք, դառնութիւնք, հի-
ւանդութիւնք, մահն ալ, բան մը
չէին սեպուեր մեզքի մը առջև :
Մեզքը բնանկ մեծ չար մը նէ որ
ան չգործելու համար՝ պէտք ըլ-
լար մեր ամէն բանը, ազատու-
թիւննիս, առողջութիւննիս, կեան-
քերնիս ալ կորսընցընել, այսու
ամենայնիւ առանց բնաւ տարա-
կուտելու պէտք էր որ արիւննիս ալ
թափէինք ինչուան վերջի կաթիլը,
կուրծքերնիս գէմ գնել ու թողուլ
որ սուր խօթեն, քան թէ մեզքի մը
տեղիք տալ : Մեզքը անանկ մեծ
չար մը նէ, որ թէ և կարելի ըլլար

անով դուրս հանել դժոխքէն բոլոր
դատապարտեալները, ու երկինքը
տանիլ զիրենք, ալ աւելի աղէկ էր
Թողուլ զանոնք կրակի մէջ, տան-
ջանքի մէջ, յուսահատութեան
մէջ, քան Թէ ազատել զանոնք,
Թէ որ աս բանիս համար մէկ մեղք
մը ընել հարկ ըլլար, չեմ ըսեր մէկ
մահուչափ մեղք, հապա մէկ պղտիկ
ներելի մեղք մըն ալ: Աւերջապէս՝
մեղքը այնչափ մենծ չար է, սոս-
կալի չար և գարշելի, որ երկինքին
կայծակները բաւական չեն զանի
փճացրնելու, ոչ երկրիս խորխո-
րատները զանի կուլ տալու, և ոչ
դժոխոց կրակները զայն քաւելու:
Բայց ո՞վ կայ որ ասոնք մտածէ:

Ուստի բոլոր սրտանց ըսենք.
Նզոված ըլլայ մեղքը, որ իր հետը
կը բերէ ամէն նզովք ու անէծք.
անիծած ըլլայ յԱստուծոյ հօրէ,
որուն պատկերը սև ու մուր կը
դարձնէ. անիծած ըլլայ յորդուոյ՝
որուն արիւնը կը պղծէ. անիծած

ըլայ ի հոգւոյն սրբոյ, որուն
չնորհքը սաքի տակ կ'առնէ. նզու
ված ըլլայ երկնքէն, ուր նեախ մը
պէս կը նեառէ իր ամէն գարշու
թիւնը. նզոված ըլլայ երկրէս, զոր
իւր անօրէնութեամբը կը լեցընէ.
նզոված ըլլայ դժոխքէն, ուր վե
րէն վար կը ձգէ բոլոր դատապար
տեալները. մահը զինքը նզովէ,
յաւիտենականութիւնը զինքն ա
նիծէ:

Կը տեսնեմ որ սուրբերը դող
կը քաշեն՝ սոսկ յիշելով մեղքը.
Ճգնաւորները անապատ կը քա
շուին, որ հեռանան մեղաց վտանգ
ներէն, ապաշխարողները կը հա
ռաշեն կը ծեծկուին ցաւելով որ
երբեմն մեղանշեր են:

Իսկ մենք ինչ ըրած ունինք, և
ինչ պիտոյր ընենք որ մեղքերնիս
լանք՝ քաւենք ու ջնջենք: Աս
տուած իմ, աւելի մեռնիլ՝ ու հա
ղար անգամ մեռնիլ. քան թէ բնաւ
մեղք մը ընել կ'ուզեմ. աս բանս կը

խնդրեմ քեզմէ, ու կը յուսամ որ
քու շնորհօքդ արժանի ըլլամ: Հի-
մա է մամտալու ատենը, դուցէ
վաղը մեռած գացած կ'ըլլանք:

Պատմութիւն:

Կոստանդնուպօլսոյ կայսրը չա-
րաչար սրգողելով սուրբ Յոհան
Ռսկեբերանին դէմ, մէկ օր մը
գլուխը տաքցած՝ ըսաւ իր մեծա-
մեծներուն. Կ'ուզէի առ եպիսկո-
պոսէն վրէժ խնդրել: Չորս հինգ
օրէն ետքը երբոր խորհուրդ ընելու
եկան, իրենց կարծիքը տուին:
Առջինը ըսաւ. Աքսորէ զինքը ա-
նանկ հեռու տեղ մը որ ալ երեսը
չտեսնես, երկրորդը՝ թէ իր ամէն
բանը առ. երրորդը թէ Բանասի մէջ
դիր շղթայով. երրորդը՝ Կեան-
քը վերցուր որ ինքզինքդ խալըսես:
Իսկ հինգերորդը ամենէն խելացի
գանուելով ըսաւ. Ամէնքդ կը սխա-
լիք, վրէժ առնելու ու զինքը պատ-

Ժեշու ճամբան աս չէ . վասն զի թէ որ աքսորէք զինքը , բովանդակ երկիրս իր հայրենիքն է . ունեցածը չունեցածը ձեռքէն առնելու ըլլաք , իրմէն բան չէք վերցընել . հապա աղքատներէն . բանտի մէջ որ դնէք , անիկայ իր շղթաները կը պահնէ , ու զինքը բարեբախտ կը սեպէ . թէ որ մեռցընէք , իրեն երկինքը կը բանաք : Ա՛ ուզէք վրէժ առնել իրմէն . ստիպեցէք որ մեղք մը գործէ . ինքը անանկ մարդ մը նէ՞ որ բանէ մը չվախնար աշխարհիս վրայ բաց ՚ի մեղք գործելէն . աս մարդը մեղքէն միայն կը վախնայ : Աչ աքսոր երթալէն կը վախէ , ոչ սասակը կորսընցընելէն , ոչ շղթայէն , ոչ կրակէն , ոչ սանջանիքէն . միայն մեղքէն կը վախնայ : Ի՞նչ մեծ ե ՚ի՞նչ գեղեցիկ խելք է ասիկայ . որչափ բարեբախտ կը լլայ ինք մեղք ալ թէ որ կարենար մեղի համար ալ ըսուիլ , ինչպէս Ասկերեբանի համար : Աս մարդս ուրիշ բանէ չվախ

նար, մեղքէ 'ի զատ. մեղքէն մենծ
վախ կը քաշէ :

Ուրեմն մենք ալ աս մտմտանք
ու բնաւ չմոռնանք. մեղքով չենք
կրնար երկինք մանել, որ մեր մէկ
հատիկ հայրենիքն է. մեղքով չենք
կրնար զԱստուած տեսնել՝ մեր
մէկ հատիկ ստեղծողը և տէրը.
Թէ որ մեղքերնիս չընչենք՝ անով
յաւխտեան գոխքի կրակին կը մտա
նուինք, տանջանքներու, խրղճ
մտանքի խածուածքին, կատաղու
թեան, յուսահատութեան : Մըտ
մտանք կը ըսեմ. պէտք ալ ըլլայ նէ,
ամէն բան մոռնանք, մենք զմեզ
մտածենք : Սիրաքայ մէջ գրած է.
Փախի՛ր 'ի մեղաց իբրու յերեսաց
օձի և քարբի :

Բոլոր սրտանց ըսենք. Հայր,
մեղաց յերկինս և առաջի քո.
Մեղք իմ առաջի իմ են յամենայն
Ժամ. Դարձո զերեսս քո 'ի մեղաց
իմոց, և այլն : Դարձեալ. Տէր,

իմ մեղքերս մի յիշեր՝ պատժելու
համար, հասպա քաւէ ջնջէ շնոր-
հօքդ իմ ամենայն անօրէնութիւն
ներս :

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Գ. ԼՈՒԽ Դ.

Մ. 4 :

Ազէկ մամուա աա մեծամեծ ճըշ-
մարտութիւնները :

Նախ՝ թէ ամէնքս պիտի մեռ-
նինք . որ մը պիտի դայ որ մեր ետքի
օրը ըլլայ :

Երկրորդ՝ թէ մահուան ատեն
նիս մեզի անծանօթ է , ու մեր կար-
ծածէն շուտ վրանիս կը հասնի :

Երրորդ՝ թէ մեր մահուան վայր-
կենէն կախուած է մեր յաւիտե-
նական վիճակը :

Չորրորդ՝ թէ մեռնելէն ետքը
Տիջոց մը մեզի չկայ մեր շարեացը
դարման մը գտնելու :

Ուրեմն հիմակուրնէ ազէկ մտա-
ծենք առ բաներս :

Բան մը չկայ որ ամենուս հա-
սարակ ըլլայ , ինչպէս մահը : Ամէն
օր կը լսենք . Այս անուշով մարդը

մեռեր է, մէկայր այս վայրկենիս
հիմա հոգին փչեց, միւսը յանկարծ
իջուածքով գնաց, այն մարդը եր-
կայն հիւանդութենէն ետքը անդի-
աշխարհքը անցաւ, սա քիչ մի առաջ
զարնուեցաւ մեռաւ, մէկը ջրի մէջ
խղդուեցաւ, մէկայր ընկաւ՝ նոյն
տեղը մնաց, մէկ ուրիշ մ'ալ փլա-
տակի տակ հոգին տուաւ : Ամէն
որ մեր աչքին առջեր տաանկ օրի-
նակներ կան, մէկ օր մը մենք ալ
անոնց մէկը պիտի ըլլանք : Այս
բանս արդեօք կը մտնտանք, աղէկ
մը կը մտածենք :

Մէկը գուրս չմնար՝ ամէն մարդ
մահուան իշխանութեան տակն է,
որ ամէն վիճակի անձանց վրայ կը
տիրէ : Վորի՞ճը ազատ չէ մահուան
փորձանքէն, երախան երբեմն ա-
պրիլ չսկրտած՝ աշխարհքէս կ'երէ-
մահը հարուստին գուռը կեցեր
կը սպասէ, անոր ձեռքը մասնուած
են իշխանութիւններ, փարթա-
մութիւններ, թագեր, արքունի

գաւաղաններ . անանկ կը թափան-
ցէ կը մտնէ մեծամեծներուն պա-
լատը . ինչպէս աղքատին խեղճուկ
անակը . իր ճաշին մէջ կը պառկէ
ցրնէ մեծն ալ պղտիկն ալ : Ամէն
օր իրեն բիւրաւոր զօհեր կ'ուզէ .
առջինը կրնայ ըլլալ մեզնէ ո՛վ որ
ըլլայ նէ : Աս բանը մտքերնէս երբ
անցեր է :

Ի՛նչպէս կրնան մարդիկ ասանկ
ողբալի կուրուժեան մէջ կենալ
մահուան գիւմարը , որ անդադար կը
սպառնայ : Գիտենք որ ամէն վայր
կեան կրնանք մեռնիլ . այսու ամե-
նայնիւ անանկ կ'ապրինք , որպէս
թէ բնաւ մեռնելու չըլլայինք . ա-
մէն մարդ իբր թէ հեռու տեղէ մը
կրնայի մահուան վրայ , կը կարծէ
թէ իրեն բնաւ հասնելիք չունի : Ար-
լտենք թէ մէկը յանկարծակի մե-
ռեր է . իսկ մենք մտուրնիս կը գը-
նենք թէ մեր կեանքը երկայն պի-
տի քչէ : Ուրիշի մեռնելուն միշտ
պատճառներ կը գտնենք որ զմեզ

ապահով սեպենք : Այն մարդը
մեռաւ կ'ըսենք , վասն զի այնչափ
առողջ մը չէր , շատ ատեն հիւանդ
կը պառկէր , զինքը աղէկ չէր նայեր ,
անզգուշութիւններ կ'ընէր , իրեն
խրատ տուող կ'ըլլար . վախ կար
թէ գլխուն սրտահար մը կուգայ ,
բայց ինքը հոգ չէր ընէր՝ պէտք
եղած փոյթը չէր ցուցընէր : Ա
հա ասանկ պատճառներ կը փըն
տակենք որ մեզնէ հեռու դնենք
մտաւոր մահը . ուր պէտք էր որ
ասանկ ըսէինք . Անիկայ այսօր մե
ռաւ , և ո՞վ ըսեր է ինծի թէ ես
վաղը չմեռնիմ պիտի : Այս մարդը
յանկարծակիի եկեր է . գուցէ
վաղը ցաւալի զանգակի ձայն կը
սրուի իմ մեռնելու համար ալ :
Մէկը կը կարծէ թէ իր ետքի ատենը
գեռ շատ հեռու է , ուր որ սոս
կալի կաթուածը վրան կեցեր է
որ մէկէն կեանքը վերցընէ . այսօր
զքօսանք ընել կը մտմտայ , իսկ վաղը
Աստուծոյ ատեանը պիտի կան

չօրփ : Ո՞վ կը մտածէ ասանկ բանը :

Առեւի սոսկալին աս բանիս մէջ՝
այն է որ մահուրնէ ետքը եկող
բաները գեղ դարման չունին . և
յաւիտենական են : Մահը մէկ
վայրկենի մէջ իր բանը կրմնցընէ .
բայց աս վայրկեանը ամէն բանը
կ'որոշէ կը կարէ յաւիտեան ա-
նանկ մնալու : Ինչպէս գանուինք
ի վայրկենի մահուան , անանկ
պիտոր ըլլանք յաւիտեան բովան-
գակ : Թէ որ շնորհաց վիճակին մէջ
մեռնելու ըլլանք՝ յաւիտեան եր-
ջանիկ ենք . Թէ որ մահուչափ մե-
ղօք մեռնինք , յաւիտեան Թշուառ ,
դատապարտեալ և անիծեալ : Ա-
րեւելոյ որ սուրբ գիրքն ալ կ'ըսէ ,
ձառը մէկ որ մը պիտոր կարուի
իյնայ . Թէ որ աջակողմը ինկառ ,
կը սահուի երկնաւոր Երուսաղե-
մայ շէնքին . Թէ որ ձախակողմը՝
կրակ ձգելու համար օրոշուած է .
Ար անկցի փայտն , անդ կազցէ :

Աւարի նորէն կ'ըսեմ Թէ մա-

հուան վայրիկէնէն ետե՛ յաւիտեան
դարման մը չկայ : Աչ ցաւ , ոչ հա-
ռաչել , ախու վախ ընել , ոչ ար-
ցունք , ոչ առաջադրութիւնք , ոչ
խոտամուկք կրնան բանի մը գալ
վերջի որոշումը փոխելու . կա-
պուած հաստատուած բանէ յաւի-
տեան , վճիռն եղած է , բովանդակ
և յաւիտեան պէտք է որ ՚ի գործ
դրուի : Պէտք էր որ առաջուց
մտմաայլինք . չէ՛ նէ՛ բանը բուսնե-
լէն ետե ասե՛ն չկայ մտածելու :
Բոշոր կեանքերնիս պէտք էր մա-
հուան զմեզ պատրաստել . թէ որ
աս բանս չէ՛նք ըրած՝ բովանդակ
յաւիտեանը լալու հեռ պիտի ըլ-
լանք՝ մեր գլխունեկած թշուառու
թեանը համար , ու ախու վախ ը-
նելու յաւիտեան յուսահատու-
թեամբ : Փրկիչն աշխարհի մեզ
կ'արթընցընէ այն խօսքովը . Յո-
րու՛մ ժամու ոչ կարծիցէք , գայ
որդի մարդոյ :

Ա՛հ տէր , էս աս օրէս կը սկը-

սիմաս բաներս մտածել . ու բո-
լոր բովանդակ կենացս մէջ պիտի
մտածեմ , ու ջանամ միշտ պա-
տրաստ կենալ . սա օրու ընէս մտա-
ծեմ թէ ամէն օր կրնամ մեռնիլ :

Պատմութիւն :
Կարիճ երիտասարդ մը կար
սուրբ Գրիգոր պապին օրերը , ո-
րուն վրայ քահանայապետար մտա-
նաւոր սէր ունեցեր ու ամէն հոգ
կ'ընէր անոր հոգւոյն փրկութեանը
համար . բայց պատանին սիրահա-
րեր էր մէկու մը՝ անանկ որ պապին
ոչ խրատները և ոչ աղօթքը կրցան
աս բանը անոր սրտէն հանել : Աս-
տուած ալ իր անքննին դատաստա-
նովը զարկաւ անոր սիրականը յան-
կարծական մահուամբ : Իսկ կտրիճը
սոսկաց մնաց անպատանելի ցաւով .
բայց որ սոսկալին է , ասանկ մահը
փոխանակ անոր սրտէն հանելու
իր անկարգ կիբքը , աւելի սաստ-

կայուց, ու առելի բորբոքեց
ցանկութեան կրակը: Ան ատեն
սուրբն Գրիգոր շատ ցաւելով անոր
կուրուժեանը վրայ, ետքի փորձ
մը ըրաւ անոր հոգին խալըսելու:
Ուստի մէկ օր մը աղօթք ընելէն
ետքը որ Աստուած յաջողէ իր
խորհուրդը, կտրձին ձեռքէն բըռ-
նեց, հետս եկուր, ըսաւ, որ ցու-
ցնեմ քեզի քու սիրածդ. առաւ
տարաւ զինքը ան տեղը՝ ուր որ
Թաղուած էր մեռելին գիակը:
Երևաասարգը աս որ տեսաւ, վա-
խով ետ ետ կը քաշուէր: Սուր-
բը իրեն ըսաւ. Կայնէ որդեակ
մի փախչիր, նայէ թէ ի՞նչ տե-
տարան է որ առջեդ կը բերէ մա-
հը. նայէ թէ ի՞նչ եղեր է ան
անցաւոր գեղեցկութիւնը, որուն
վրայ կը մեռնէիր. տես ան քե-
ղըրթած գլուխը, ան սեցած ու-
կորները, ան ահաւելի Թաղուած
մարմինը՝ հողերու, փառութեանց
և որդերու մէջ. աս շէ որուն

վրայ գուն սիրով խենթեցեր էիր,
որուն համար այնչափ սիրող կը
հառաչէր, որուն համար հոգիդ
զոհեր էիր. առ չէր քու կեանքդ,
քու երջանիկ կարծած յաւիտե-
նահանուածիդ և քու շաստուածդ :

Քահանայապետին այս զօրաւոր
խօսքերը ու այն սարսափելի տե-
սարանը՝ այնպէս խոցեցին երիտա-
սարդին սիրտը, որ վերջապէս հաս-
կըցաւ աշխարհիս ունայնութիւնը,
և անցաւ որ գեղեցկութեան ան-
պիտանութիւնը, ուստի անկէ ետքը
Ֆեկդի դրաւ բոլոր երկրիս փուճ
բաները, և ուրիշ բան չէր մտնը-
տար՝ բայց միայն զինքը պատրաս-
տել ճշմարիտ քրիստոնէութեամբ
և սուրբ մահուամբ վախճանելու :
Նշե՛կ մտնաւ, քու վերջդ ալ կու-
գայ կը հասնի. ան ատեն ի՞նչ պիտի
սեպես ան առէն բաներն՝ որոնք
քեզ աս աշխարհիս հետ կապեր
են :

Մէկ նորահաս ու բարակամիտ
և խելացի խաթուն մը տեսաւ որ
կեանքը լըննալու վրայ է, որն որ
բնաւ մտքէն անցած չէր. առջի
բերան իր հիւանդութիւնը ջանաց
պարտրկել, վտանգ մը ունենալը
չուզեց իմացընել. բայց երբոր ցաւը
ծանրացաւ, հարկ եղաւ որ ակա-
մայ իր գեշ վիճակի մէջ ըլլալը իմա-
նայ ու իր խղճմտանքը հոգայ: Այս
պատճառով տակնուվրայ եղաւ և
սիրար կտարեցաւ. բայց Աստուծոյ
չնորհքովը ինքնիրեն եկաւ, իր
հաւատքը զօրացուց, զինքը Աս-
տուծոյ կամացը նուիրեց, ու ինք-
իրմէ ուզեց որ վերջի սուրբ խոր-
հուրդները տան իրեն: Ասանկ
պատրաստ ըլլալէն ետքը՝ ուզեց որ
իր ճանչուոր խաթունները քովը
գան. և վերջին թռչակը առնելու
ատեն՝ ըսաւ անոնց կէս մարած
ձայնով, բայց անանկ սրտով որ իր
զղջումը աղէկ կը ցուցընէր. Զձեզ

կանչել տուի որ իմ վրաս տեսնե՛ք
աշխարհիս ունայնութիւնը, տես-
նելով թէ ի՞նչ վիճակի մէջ եմ, և
բոլորովին ձեր սիրան ալ շարժի .
ինձմէ խելք սորվեցէք թէ ի՞նչ
փուճ բան է եղեր աս աշխարհքս .
երանի թէ կարենայիք ձեր աչքովը
տեսնել, ինչ որ ես հիմա կը տես-
նեմ, ան ասե՛ն կը հասկընայիք թէ
ի՞նչպէս խաբերայ են եղեր աս
կեանքիս բոլոր ունայնութիւնքը և
ստուծիւնքը . և որչափ աղէկ կ'ի-
մանայիք թէ բնաւ ուրիշ հաս-
տատուն բան չկայ՝ բայց միայն
Աստուծոյ ծառայութիւնը կամ
աստուածագաշտութիւնը . իմ ա-
տենս հասեր է, ձերն ալ կուգայ
կը հասնի . մի սպասէք որ ան
ասե՛ն զձեզ մահուան սխարաս
տէք . ահա ես ձեզի հետ կը խօսիմ,
զձեզ կը տեսնեմ աս վերջի ան-
գամ՝ իմ կեանքս ընցուցած : Օգ-
նեցէք ինձի կ'աղաչեմ, ձեր աղօթ-
քովը : Թէ որ ողորմութիւն գըտ-

ստ, նիմու, սրոյ, զո ս, հրչմի, նեմ
մկ ուս լո՛ւ ԳԼՈՒԽ Ե. այժ բնեք յա
չից, սառա մ. փն. սոցոգ, բաւոց սն
դնի ս. Յ-ի-թ-է-ն-ի-ն-է-ի-ն-է : մա՛ւ զն
մասն զարդոս մ. սոմնա զգնեցաւ փ
մ. Մարդս մէկ օր մը պիտի մանկ
իր յաւիտենական տունը, հոգւոյն
սրբոյ ըսածին պէս Սիրաբայ բեր
նով. Գնասցէ մարդ ՚ի տուն յա
ւիտենականութեան իւրոյ : Ու
բեմն քեզի կ'ըսեմ ո՛վ մարդ մահ
կանացու, ստոյգ է սա բանս՝ թէ
դուն որ սա աշխարհիս մէջն ես,
միշտ հոս չմնաս պիտոր. սա մէկ քա
նի օրուան կարճ կեանքէդ ետքը՝
ուրիշ կեանք մը կուգայ անվախ
ճան : Ո՛վ մարդ մեղաւոր և անզեղը,
ստոյգ է սա բանս ալ որ քու չար
գործքերդ, յանցանքներդ, ան
կարգութիւններդ՝ առանց սլատ
ժոց չեն մնար. դժոխքին վրէժիւն
դիր անդունդը մէկ օր մը պիտի բա
ցուի, որ կուլ տան լափեն զանոնք
յաւիտեան : Չեզի ալ կ'ըսեմ ո՛վ

արդարք, ուրեմն աս ալ ստոյգ է որ
առանց հասուցման չեն մնար ձեր
առաքինութիւնները, ձեր քաշած
վիշտերը. հասլա սխտրաստած
կեցեր է անմահական սրակը 'ի
ձէջ ընարեւոյց երկրին կենդանեաց:

Ազէկ մտածէ, Տաննակը ու
րիշ բանի համար արուած չէ, Միայն
յաւիտեանականութիւնը մտածուած
համար:

Ա՛յլ յաւիտեանականութիւն. քա
նի մը սարի կ'անցրնենք աշխարհիս
վրայ զբազանքներով՝ զբօսանքնե
րով ու բախ զուարթ, ու մեր հա
ճոյիցը ետեւէն ըլլալով, մէյն ալ
անսնեւ որ յաւիտեանականութիւն
մը վրայ հասեր է գաճուածեան,
չար խղճմանքի և յուսահատու
թեան: Միշտ և ոչ երբէք: Աս եր
կու բռնը պիտոր ըլլան յաւիտե
անական մտածութիւն մեղաւորաց.
Միշտ տանջանքի մէջ, Միշտ կրակի
մէջ, Միշտ զարհուրանքի մէջ, և ոչ
երբէք վերջանայ պիտոր, ոչ եր

բէք հանգիստ մը կամ միտիթարանք
մը պիտոր ըլլայ, և ոչ երբէք յուսոյ
նշմարանք մը :

Ա՛հ յաւիտենականութիւն . քա-
նի մը տարիէն ետե որ կ'անցնէ մէ-
կը համբերելով խաշի, նեղութեան,
և տարժանելի կրթութեան առա-
քինութեանց, մէյ մ'ալ տեսնէ որ
եկեր հասեր է մէկ ամբողջ յաւի-
տենականութիւն մը ուրախութե,
միտիթարութեան, երջանկութեան
և անուպատմելի փափկութեան :
Միշտ, և ոչ երբէք : Աս յաւիտե-
նական մտածութիւնը պիտի ըլլայ
փրկութեան հասնողին . միշտ յԱս-
տուած, միշտ Աստուծոյ հետ,
միշտ երջանիկ երկնից փառքովը .
ոչ երբէք վախ մը պիտի ունենայ,
ոչ արտաութիւն և ոչ փափոխու-
թիւն, միշտ և ոչ երբէք . միշտ և
անվախճան : Անց անոր որ շմամբ
տար, աւելի վայ որ կը մտածէ ու
քրիստոնէարար և սրբութեամբ
չապրի :

Աս ի՞նչ անխելքութիւն ու
խելագարութիւն է ըրածնիս :
Ի՞նչ կ'ընենք մենք աս մեր կեան-
քին օրերը : Ուրիշ բան չենք մտա-
տար՝ բայց ի ժամանակաւորէն :
Բոլոր մեր մտաւորքը զբաղմունքը
աս ժամանակիս վրայ է : Ուրիշ
աշխատանք չենք ըներ, ուրիշ բանի
կեանքերնիս չենք անցըներ, բայց
միայն ժամանակի համար, և ասա
յաւիտենականութիւնը մեզ կը
սպասէ, ամէն վայրկեան՝ յաւի-
տենականութիւնը կը մօտենայ,
յաւիտենականութիւնը կեցեր է
որ մեզ իր ծոցը առնէ, և գուցէ
վաղը հոն կը մտնենք : Այսօր պար
և կաքաւ, ատեն անցընել, զբօ-
սանք զբաղանք, վաղը ողբ ու լաց,
ախուժախ և հեծեծանք : Աս ի՞նչ
կուրութիւն է :

Գիտենք որ յաւիտենականու-
թիւն մը կայ, բայց արդեօք կը մտա-
ծենք ուշադրութեամբ և սրտանց :
Ո՛վ է որ մտած է, ո՛վ կը մտնուայ :

գուցէ պղտիկ տղան, որ իր ծնողաց
և իրեն կեանք տուողներուն մեղա-
գրելի անհոգութեամբը հազիւ գի-
տէ թէ ուրիշ կեանք կայ . գուցէ ան
կարիճը, որ գերի եղեր է փուճու-
մուճ կենցաղավարութեց և փճա-
խօսութեան, աշխարհքիս աչք խա-
բող բաներուն և վատթար ցան-
կութեանց . գուցէ ան ծերը, որ
միայն կեանքը երկրնցընելու խել
քը տուած է, որն որ սրարարկան
էր արցունքի և ասպաշխարութեան
հեա ըլլալ իր ըրած սխալանքնե-
րուն վրայ :

Թէ որ մարդիկ յաւիտենակա-
նութիւնը մամտային, գիտենս ինչ
փոփոխութիւն կ'ըլլար սրտից և
վարուց : Ո՞ր թշնամին կը մնար
որ չհաշտուի իր ատելոյն հեա,
ու ուղենայ Աստուծոյ ատեանը
ելլել լեղի բերնով և գառնու-
թեամբ հոգւոյն : Ո՞վ քովը կը
պահէր ան ստակն՝ որ անխրաւու-
թեամբ վասարկեր է : Ո՞վ կրնար

խղճմտանքին մէջ պահել չար խիղճ
մը, և ուզենալ որ երևան գայ
երկնաւոր գատաւորին ատեանը :
Թէ որ մէկը իրաւջընէ պէտք է
զածին սէս մտմտար, միթէ ա
նանկ կեանք մը կը վարէր, ինչպէս
որ հիմա կը վարէ, անանկ բան
կը գործէր, ինչպէս կը գործէ .
անանկ կ'ապրէր, ինչպէս կ'ապրի
հիմա : Ո՞վ կրնայ ըլլալ որ աղէկ
մը մտածելէն ետև թէ աս անցա
ւոր և մահկանացու կեանքէն ետքը
կայ մէկ անմահական և յաւիտեան
դիմացկուն կեանք մը, ամէն փոյթ
ու հոգը չընէր ասանկ ամենա
հարկաւոր բանի վրայ : Ո՞վ կրնայ
ըլլալ որ տեսնելով թէ դժոխքը՝ այն
սոսկալի անդունդը բերանաբաց
տոբին տակը կեցեր է և պատրաստ
է զինքը կուլ տալու յաւիտեան,
հաստատ չընէր միտքը՝ որ ամէն
բան յանձն առնու, ամէն բանի
համբերէ, ամէն բանը կորսընջընէ,
միայն թէ զինքը անկէ խալճստէ : Ո՞վ

կրնայ ըլլալ որ միայր հաստատ
գնէ՝ թէ կայ յաւիտեանական փրակ
և վայելք և երջանիկ յաւիտեանա-
կանութիւն, ու անդադար չհա-
ռաչէ ասոր համեմուտ :

Այս, ինչ ըսեմ. թէ որ խո-
րունի մտածելու ըլլայինք յաւի-
տեանականութեան վրայ, ինչ կը
կարծենք, անկից ետև մարդ կը
մնար որ հետևող ըլլայ ունայնու-
թեանց և հեշտութեանց, անկից
ետև աշխարհքս զինքը սիրող կու-
նենար, անկէ ետքը մարդ կըլլար
որ մեղաց գերի ըլլայ : Բնաւ չէ,
անտարակոյս եղիք, որ անկէ ետև
աշխարհավարի կենցաղավարու-
թիւնք մէկգի կը գրուէին, վտան-
գաւոր զբօսանք կը գադրէին, ան-
սուրբ տեսարաններ բոլորովին կը
ջնջուէին. բոլոր ժողովուրդը ժա-
մերը միայն կը վաղէր, ուր կը տես-
նէիր բազմութիւն խորաններու
քով. խորատականարանները չորս
գին պատած խորատականորդինէ.

բով . և ամէն մէկը մեզնէ մեծ
մտմտութի մէջ մտած՝ անդադար
մեզի հետ խօսելով կ'ըսէինք . Յա-
ւիտենականութիւն մը կայ , կը
հաւտամ , կը վախնամ , կը տպասեմ ,
ամէն վայրկեան իմ վրաս կրնայ
հասնիլ . իրիկուն առտու կրնամ
կանչուիլ , ասանկ որ ըլլալու ըլլայ՝
արդեօք պատրաստ կը գտնուէի
հոն մտնելու : Անանկ է նէ , որով
հետեւ մէկ օր մը պէտք է որ լմընցը-
նենք աս կեանքիս ընթացքը աս աշ-
խարհիս մէջ , ու նոր կեանք սկսիլ
մէկալ աշխարհքը , խելացութիւն չէ
առանց ուշացրնելու մտածել բա-
նը , և անդադար պատրաստ գրա-
նուիլ : Ուրեմն ի՞նչ ողորմելի կ'ըլ-
լար իմ բանս թէ որ ասչափ հաս-
տատուն առաջագրելէս ետքը դար-
ձեալ նոյնպէս ասլրէի՝ ինչպէս որ
ասլրեցայ , անոնց նմանելով՝ ո-
րոնք կը կարծեն թէ աս կեանքէս
ետքը ոչ վախնալու բան ունիմ և
ոչ յուսալու :

Յաւիտենականութեան մտածութիւնը որչափ մեծ բան է, որչափ մեծ պատու կը բերէ - բայց ամբարս որ վրան մտածողները խիստ քիչ են :

Պատճառներ :

Մէկ վարպետ պատկեր քաշողի մը հարցուց մէկը թէ ի՞նչ է որ դուն այդչափ վարպետ ես արհեստիդ մէջ, ու քիչ պատկեր կը քաշես, ուր ես որ քեզնէ շատ վարեմ, բայց քիչ ատենի մէջ շատ պատկեր կը քաշեմ : Ան ալ ըստաւ : Պատճառը աս է որ դու ժամանակի համար կը քաշես, ես յաւիտենականութեան համար, իմ նկարքս յաւիտեան կը մնան : Իրաւ որ շատ գեղեցիկ դաս է մեզի աս բանս, ամօթ չսեպե՛նք աղէկ մը սորվիլը : Մենք ամէն մարդ նկարք մը ունինք քաշելու . վասն զի քրիստոսն է ըլլալով թէ որ կ'ուզենք փրկութեան

համար, պէտք է որ մեր վրայ քա-
շեղք Յիսուսի փրկչին պատկերը
ու նմանութիւնը. որ է գլուխ և
գաղափար ամենայն ընտրելոց: Աս-
տուծոյ սիրոյն համար վիշտ մը կրել,
մահացուցում մը ապաշխարանքի
մտքով, ասոնք ամէնքը մէյմէկ վերջին
զարնել են ու մէյմէկ գիծ քաշել
հայելով 'ի նմանութիւն աստուա-
ծային պատկերին' որ առջևնիս
դրած է. բայց միշտ յիշել պէտք
է, թէ աս քաշուածքս պիտոր ըլ-
լայ յաւիտենականութեան հա-
մար. Յաւիտենականութեան հա-
մար կը նկարեմ, ըսենք:

Ասանկ մեծ մեծ բաները մտա-
ծելով՝ գործենք ու ապրինք աս
վայրկեննէսեակ յաւիտենականու-
թեան մտածութեամբը լցուած ու
պինդ հաստատուած յաւիտենա-
կանութեան հաւատքովք և սիրա-
տած յաւիտենականութեան յու-
սով. մէկ խօսքով՝ յաւիտենական
կենաց համար ստեղծած ու սահ-

մանած : Աստուած սայ սր աս
յաւխտե՛նականութիւնս մեզի հա-
մար երջանիկ ըլլայ :

Աղէկ մտնաա, խորունկ մտա-
ծէ, ու շարունակ դու քեզի ըսէ-
Յաւխտե՛նականութիւն կայ սաջե-
նիս . ես յաւխտե՛նականութեան
համար եղած եմ . գուցէ ես ար-
դէն յաւխտե՛նականութե՛ն դուռն
եմ հասեր . ի՛նչ մի՛ճակ պիտի ու-
նենամ ես յաւխտե՛նականութեան
Տէջ : Աստուած ուրիշ բանի հա-
մար ինձի ժամանակ չէ տուեր ,
բայց միայն մտնաալու ու խելքս
գլուխս բերելու : Աւստի ես ալ
աս բանիս խելք կուտամ , ե աս
բանիս կը նուիրեմ բոլոր կեանքս ,
որչափ որ դեռ պիտի ապրիմ :

ԳԼՈՒԽ Զ.

ԳՐԻՒՄ ԳՐԻՒՄ ԳՐԻՒՄ ԳՐԻՒՄ ԳՐԻՒՄ
ԳՐԻՒՄ ԳՐԻՒՄ :

Ա՛խ յերկարաձգեր օր յօրէ ,
կըսէ Սիրաք : Օրէ օր մի ձգեր
քու դարձդ : Ա՛ճէն օր կը տեսնենք
աշխարհքիս վրայ մեզաւոր մար-
դիկ , որ մեզքով կ'ապրին ու մեզայ
մէջ կը մտախեն , միշտ ըսելով թէ
Գարձի կուգանք , և մտուրնին գնե-
լով թէ աստէն պիտի գանան գառ-
նալու : Աս անանկ խաբէութիւն
մը և անանկ կուրութիւն մը նէ , որ
ասով անհամար հոգիք կորսուած
են ու պիտի կորսուին : Ով մե-
զաւորք , մի խարուիք , գուք զձեզ
մի խաբէք , վասն զի գուք որ դար-
ձը օրէ օր կը ձգէք , ձեզ վասնզի
մէջ կը գնէք որ բնաւ չգանաք ,
ու կորստեան օրդի ըլլաք : Պէտք է

որ սուրբ հաւատքնիս մեծ վախ մը
բերէ ձեզի այդ անհոգութեանը
համար, բան մըն ալ չկայ՝ որ աս
սուտ յուսոյն մէջ զձեզ ապահովը-
նէ: Ասասանկ է, սուրբ հաւատքը
կ'ըսէ թէ ամէն բանէն սարսափի
պիտի այն մեղաւորը՝ որ իր գար-
ձը կ'ուշացընէ: Աստուծոյ պատ-
գամները, առակաները՝ օրինակաները,
անանկ մեղաւորին համար՝ մէյմէկ
վախնալու սոսկալու նիւթեր են:
Ամէն բանը մէկ խօսքով հասկըցուց
սուրբ գիրքը Աստուծոյ կողմանէ
պատուիրելով թէ Մի՛ յերկարա-
ձգեր, մի՛ ուշացընէր:

Ուստի ուշ գիր աս բանիս ու
աղէկ մտածէ: Սոսկալի է աս պատ-
գամս, ահաւոր են աս բանիս վրայ
ուրիշ սուրբ գրոց վկայութիւն-
ներն ալ. Խնդրեցէք զտէր, երբ
կարելի է զինքը գանելը. Գնացէք,
մինչդեռ զլոյսն ընդ ձեզ ունիք,
և թէ Արթուն կացէք և աղօթս
արարէք, զի ոչ գիտէք զօրն և ոչ

զժամն . Յորում ժամու ոչ կարծի-
ցէք , գայ որդի մարդոյ :

Ահաւոր են սպառնալիքն ալ .
Խնդրիցէք զիս , կ'ըսէ տէրն , և ոչ
գտանիցէք . և 'ի մեղս ձեր մե-
ռանիցիք :

Ահաւոր են բերած օրինակներն
ալ . ինչպէս գողը գիշերով վրայ
կը հասնի խորունկ քնոյ ատեն ,
ասանկ կուգայ մահն ալ ձեր վրայ՝
մեղաց գիշերոյն ու քնոյն մէջ :
Քրիստոսի խօսքն է Պողոս առա-
քելոյն ըսածն ալ . Որպէս գող .
Սողոմոն ալ կ'ըսէ . Որպէս ձկունք
որսացեալք ցանցիւք չարեօք , և
որպէս թռչունք որսացեալք 'ի
ծուղակս :

Ահաւոր է նմանութեան կերպն
ալ . ինչպէս փայլակը յանկարծ
կ'երևնայ , և ինչպէս տասպարը ծա-
ռին արմատին քովը գրած՝ կարե-
լու ու կրակը ձգելու համար , ասոնք
են քու կենացդ պատկերները .
մահն ալ ասանկ պիտի հասնի վրդոյ :

Ահաւոր են առականերն ալ . ինչ
պէս հինգ յիմար կուտանքն որ պա-
տրաստ էին փեսին գալուն , հարս-
նիքին դուռը դոցուելէն ետքն որ
եկան՝ լսեցին . Աչ գիտեմ զձեզ :
Իր տիրոջը գալուն անպատրաստ
ծառան ալ կապուեցաւ ու գրտի
մուծը քշուեցաւ :

Աս պատգամներուս նայելով՝
ի՞նչ բանի կը սպասեն այն թշուա-
ռականները , որ իրենց կենացը
մէջ խուլ անկաճ կեցան Աստուծոյ
ձայնին , անգագլուխ դէմ կեցան
Աստուծոյ շնորհքին , փճացուցին
Աստուծոյ ազգեցութիւնը՝ որ զի-
րենք յապաշխարութիւն կը կան-
չէր , զհոգին սուրբ արամեցուցին
իրենց սրտին մէջ , զանգին՝ արիւն
Ֆրկչին պղծեցին , քարտիրոս կե-
ցան խղճմտանքին զարնելուն դէմ ,
ի՞նչ բանի սպասեն պիտոր , բայց
եթէ գարձերնին ուշացնելով զի-
րենք վտանգի մէջ կը գնեն շապաշ-
խարելու , կամ սուտ անպաշխարու-

Թիւն մը ցուցրնելու . ուստի ան-
ապաշխար և անզեղ իր մեռ-
նին , ու դատապարտելոց կարգը
իր մամնէն : Այ անոր որ շնորհներ
ու շնամտար աս ահաւոր ճշմար-
տութիւնները : Արնայ ըսել մէկը
Թէ եաքէն այգին եկող մշակներն
ալ առջիններուն հետ վարձքեր-
նին առին . իրաւ է , բայց աս
մշակները հրապարակը կեցած կը
սպասէին ու կ'ազգէին աշխատի-
լուսկ դարձի գալու ուշացող մեղա-
ւորները ո՛ւր կեցած են . խաղի
դքուանքի , անկարգ բաներու հետ
են . ինչ կը կարծես , ասանկները
աս բաներուն մէջ իրենց դարձին
արգեօք փոյթ կ'ունենան :

Մէկն ալ ըսէ . Բարի աւազակը
մահուան աստերը դարձաւ , մենք
ալ աս յոյսը կրնանք ունենալ :
Ատիկայ՝ սրբոյն Օգոստինոսի ը-
տածին պէս , մէկ հրաշք մըն էր ,
արտաքոյ կարգի բան էր . մեզի
օրինակ շենք կրնար առնուլ : Ավ

խեղճ մեղաւորներ՝ գուք որ անհոգ
կեցեր էք, արժանի էք ասանկ
չնորհաց՝ ձեր դարձին համար.
Իրաւ է, բարի աւազակը մա-
հուան ատենը դարձաւ՝ որուն մէկ
հատիկ օրինակ կը գանուի սուրբ
գրքին մէջ : Դարձաւ, գիտենք.
բայց ո՛ւր տեղ. Քրիստոսի փրկչին
մէկ կողմը կեցած՝ հոգին աւանդե-
լու մօտ, բոլոր իր արիւնովը [Թաթ-
խած : Հնազա, մէյմ՝ ալ դարձէք
նայեցէք զարհուրելով մէկալ ա-
ւազակին վրայ, այն անզգամին՝ որ
յուսահատ մեռաւ. աղէկ նայեցէք
ստոր, ու փոխանակ մտուրնիդ
դնելու [Թէ մահուան ատենը դար-
ձի պիտոր գաք, սոսկացէք ու գո-
ղացէք ամէն վայրկեան :

Ուրեմն տարակոյս չկայ [Թէ
այն մեղաւորն որ իր դարձը կ'ու-
շացընէ ինչուան իր մեռնելու ատե-
նը, զինքը վտանգի մէջ կը գնէ որ
բնաւ չգառնայ, ու սուտուճուտ
կարծեօք եղջերուաբաղ ապաշխա-

բութեան փուճ յուսով մը կ'իյնայ
խակապէս անապաշխար անզղջու-
թեան անդունդը :

Աղէկ մտածէ, ու անգագար
ըսէ քեզի հոգւոյն սրբոյ ըսածը .
Օրէ օր մի ձգեր : Աս օրուրնէս
սկսէ . չէ 'նէ' գուցէ վաղը ատեն
չունենաս :

Պատմութիւն :

Աշխարհասէր մարդուն մէկը
չստ տարի մեղաց ու մոլութեանց
մէջ ընկղմելէն ետքը՝ վերջապէս
գարձի կուգայ, ու խել մը ատեն
խելըք կը կենայ : Երբոր նորէն
իր առջի ճամբան բռնեց, ջանա-
ցին բարեկամները ասոր խելքը
գլուխը բերել . բայց ճար չեղաւ .
վասն զի Աստուծոյ ամէն շնորհքն
ալ ոտքի տակ կ'առնէր, բարեկա-
մներուն խրատն ալ : Աս միջոցիս հո-
գևոր կրթութիւն մը ապսպրեցին
ամենուն յուսով ընելու . աս բանս

յարմար ժամանակ երեցաւ որ այն
մեղաւորն ալ յորդորեն որ ինքն ալ
նոյն կրթութեան մանելով ճամբու
գայ Աստուծով, որ ասանկ միջոց
մը յաջողեց: Շատ անգամ խրատ
տուին բարեկամները, և թէպէտ
ինքը շատ դէմ կեցաւ, բայց ետքը
ետքը խօսք տուաւ՝ որ ուրիշներու
հետ ինքն ալ կրթութեան մանէ:
Նայէ հիմա թէ ինչ եղաւ. նոյն ա-
ռաւտան որ անխկայ սկսելու էր իր
կրթութիւնը, բոթ ձայն մը ելաւ
թէ այն ողորակին յանկարծակիի
է եկեր, իջուածքով մեռեր է՝ ա-
ռանց գիտնալու, առանց քահա-
նայ մը քովը ըլլալու, առանց սուրբ
խորհուրդներու: Աս սոսկալի դի-
տուածը զամէնքը սասանեցուց, և
ամենուն սիրտը շարժեց որ ազէկ
կերպով ընեն հողևոր կրթութիւնը
և ամենայն սրբութեամբ իրենց
հողևոյն փրկութիւնը շահին:

Ուրեմն խելք սորվինք թէ ինչ

պէս գէշ բան է դարձը ուշացընելը :
Չարաչար կը վարենք ասեննիս՝
երբոր գիւրին էր պէտք եղածը
ընել . Աստուած ալ հասարակօրէն
միջոցը կը վերցընէ , երբոր մեր
խելքին համեմատ կ'ուզենք աղէկ
բանեցընել :

Ե՛րբ է ան ասենը որ մենք զմեզ
մտածենք . ինչուան մահը պիտի
ստատենք : Մենք որ մեզ չմտա-
տանք , ո՞վ պիտի մտմտայ մեր անգը :
Մենք որ հիմա մեզ չմտածենք ,
ասկէց ետքը պիտի մտածենք . ա-
տեն գանենք պիտի արդեօք որ
մտածենք :

ԳԼՈՒԽ Է .

Մահ մեղացի , կո՛մ երբի անշնչու-
նիւն :

Ազնի մամուսա թէ ի՞նչ կ'ըսէ
քեզի հոգեվար մեղաւորը :

Դիր թէ ներկայ է քեզի այն
մեղաւորը որ մեղաց մէջ կեանքը
անցուցեր է , ու ինչուան ետքի
օրը ձգեր է իր դարձը . ու միտքը
դրեր է թէ մեռնելու ատենը կը
դառնայ կը զղջայ : Մէյ՞ս՝ ալ նայիս
որ վտանգաւոր հիւանդութիւն
մը կուգայ վրան : Առջի օրերը հոգ
չըլլուիր . բան մը չէ՛ բան մը չէ՛ ,
կ'ըսեն անեցիք : Ան միջոցին ցաւը
կը ծանրանայ , բանը գէշի կ'եր-
թայ . ան ատեն մէկէն բժիշկներ
կը կանչուին , խորհուրդներ կ'ըլ-
լան , գեղեր կը հոգացուին , ամէն
բան կ'ըլլուի սոսկ մարմնոյն ճար
ընելու , հոգւոյն հոգ ասանոզ մը

չկայ . Դեռ ատեն կայ , կ'ըսեն .
արտորալու բան չկայ . հիւանդին
աչքը վախցընել պէտք չէ . վաղը
նայինք , թէ որ աւելի ծանրանայ
նէ , ան ատեն իրեն ալ իմաց տանք :
Աս ան ըսելով յայտնի կ'ըլլայ որ
մահաբեր է հիւանդութիւնը . ան
ատեն անեցիք կը սկսին իրարու ե-
րես նայիլ , ամենուն գէմքը տխուր ,
կամաց ձայնով իրարու հետ կը խօ-
սին , չեն թողուր որ հիւանդը բան
մը գիտնայ . իրար կ'անցնին՝ չեն
գիտեր թէ ինչպէս իմացընեն հի-
ւանդին : Այս , ինչ ըսեմ ասանկ
անգութ գթութեան և գէշ նկատ-
ման մը համար :

Աերջապէս հիւանդը վերջի թե-
լը կը հասնի . սաստիկ մարմնուք
մը , այլայլութիւն մը կը կոխէ վրան ,
անանկ որ խեղքը միտքը կը կորարե-
ցընէ , լեզուն կը կապուի , զգայու-
թիւնքը անզգայ կը դառնան , ան
ատեն բոլոր անեցիք սահմրակելով
կ'աղաղակեն . Շուա շուա՛ խոստո

վանահայր մը կանչուի, մէկ քա-
հանայ մը, խոստովանահայր մը :
Բայց եկուք տես, ով անքննելի
տեսչութիւն, ով արգար գա-
տաստան սարսափելի, Ասառ-
ծոյ քահանայ մը չգանուիր. կը
փնտռեն, կը սպասեն. աս ան ըսե-
լու չմնար, հիւանդը կը մեռնի
կերթայ : Հիմա հասկըցար Քրիս-
տոսի ըսածը . Ի մեզս ձեր մեռա-
նիցիք : Դնենք թէ յանկարծ քա-
հանայ մը գանուի, վաղէ գայ-
բայց ան հասած չհասած՝ հիւան-
դը հոգին կը փչէ . և քահա-
նան խոստովանահայրը աս առջի
խօսքը կը լսէ, թէ Մեռաւ գնաց-
բանք ան է՝ որ ՚ի մեզս իւր մեռաւ,
ինչպէս որ տէրն մեր ըսաւ : Ըսենք
թէ քահանան երբոր հասաւ՝ հի-
ւանդը գեռ կենդանի է եղեր . բայց
ի՞նչ կենդանութիւն, որպիսի կեանք
է աստիկայ : Յախտե՛նազան փրկու-
թեանը նայելով՝ անանկ կենդանի
ըլլալը՝ արդէն մեռած ըլլալ է :

Ար տեսնես սր գլուխը վար կա-
խուեր է վհաատութենէն, աշուր-
ները դարձած մթընցեր են, երեսը
դեղնած մեռելի գոյն : անգամնե-
րը սառ կարած, հոգեվարութեան
հետ կը կուրախ անձարակ և
ցաւագին : Ան միջոցին նշան մը
գոջման շերտնար, որ քովիններուն
հաստատ յոյս մը տայ սրտանց
դառնալուն : Ինչ ցաւալի վիճակ
է որ իրեն կ'երևնար թէ դարձի
ատեն է, ու չէր կարծէր թէ մե-
ղք պիտի մեռնի : Բայց ըսենք թէ
հիւանդին հասկրցուցեր են թէ
վերջի թելը հասեր է, ու խոստ-
վանահայրն ատենին եկեր հասեր
է. հիւանդին ալ գեռ խելքը գլուխը
վրան ըլլայ, ազատութիւնն ալ հե-
տը : միթէ այսու ամենայնիւ ինքը
ապահով է իր դարձին վրայ : Հի-
ւանդին քովը մտանանք, որպէս
զի տկանատես վկայ ըլլանք տեսա-
րանի մը, որ գրախ երևութով չե-
նութիւն ըլլայ ու շահաւոր, բայց

խկապէս աւելի սարսափելի է .
կ'ուզեմ ըսել , գիտէնք նայինք
Թէ հասարակօրէն ինչ վիճակի մէջ
կը գանուին մահուան ատենը՝ ա-
նոնք որ ինչուան այն ժամանակը
ձգեր են իրենց դարձը : Աստուծոյ
գառաստանը ինչպէս երկիւղալի
է : Մեծ մասը կը ատենենք որ ա-
սանկ չապաշխարող մեղաւորնե-
րուն բոլորը մէկմէկէ տարբեր ,
բայց ամէնքը միապէս անզեղջ կը
մնան , մեղաց գերի են իրենց կե-
նաց մէջ , և զոհ արդար գառաս-
տանին Աստուծոյ 'ի մահուան ,
այսինքն մեղքով կը մեռնին :

Անզեղջ մեղաւորն՝ որ իրեն ե-
զած ամէն ազգարարութեանց պա-
տասխան կուտայ պաղ և առանց
ցաւելու՝ անզգայ անզգամութիւն ,
բանէ մը չարժիր , բանէ մը չառ-
նէր , ու մահուչափ կը գանի Աս-
տուծ մէ , 'ի մեղս իւր կը մեռնի :

Անզեղջ մեղաւորն որ մահուան
ատենը Աստուծոյ վրայ սոսկ կը

նայի աս մտքով թէ սարսափելի գատաւոր մըն է և անհաշտելի պատժող իր յանցանացը, բոլորովին սրտակոտոր և յուսահատ կը մնայ . ու նայելով իր չափազանց անկարգութեանցը վրայ՝ կը կարծէ թէ ալ իրեն համար թողութիւն քաւութիւն և ողորմութիւն չկայ, ու Աստուծոյ ձեռքը ուրիշ բան չտեսնելով բայց միայն փայլակներ ու կայծակներ, ինքզինքը կը գատաւարտէ, և իր յաւիտեան ողբալի յուսահատութեամբը խորունկ կը գրէ իր սրտին մէջ իրեն յաւիտենական վճիռը . Ի մեզս իւր մեռանիցի :

Անգեղջ մեղաւորն որ ներհակաբար մէկալ ծայրը անցնելով չափազանց յանձնապաստանութեան մը մէջ կ'իյնայ, միտքը կը գնէ թէ արարիչն Աստուած այնչափ բարձր է որ 'ի հարկէ չուզեր իր ստեղծածը 'ի կորուստ յաւիտենից խրկել, և անհուն ողորմութեամբը

ամէն մեղքի դիւրաւ ներուսն կը
չնորհէ : Աս վասահութիւնը վերոյ
'ի վերոյ լսողին քրիստոնէականել
բան մը կ'երենայ , բայց խեղապէս
սասանայական յանդգնութիւն
է , որ կը մատնէ զինքը իր կորստա-
կան խելքին և կը հաստատէ իր
դատաւարտութիւնը :

Անգէղ մեղաւորն որ սրտին մէջ
հաւատքը կը մարէ ու լի է մտ-
լորտութեամբք ընդդէմ կրօնի և
ընդդէմ սաստուածաւարտութեան ,
ամբարշտութեամբ ' շուղեր լսել
բան մը դարձի վրայ , կրօնքի վրայ ,
և սուրբ խորհուրդներու վրայ , բո-
լորին աչքն ալ գոցելով ' անկաճն
ալ , հոգին կը փչէ անանկ զար-
հուրենլի հայհոյանքով ու սոսկում
բերելով քովի կեցողներուն , և
ասանկ լինցընելով իր ամբարշտա-
կան և դայթակզական կեանքը ' բո-
լորովին շար և սղբալի մահով , 'ի
մեղա իւր մեռանելով : Երբոր մե-
ղաւորին բանը բուսաւ լմնցաւ '

հոգին փչելով, մեկէն սգոյ զան-
գակներ կը զարնուին. ինչ կայ
ըսես նէ, եղածը աս է որ սա
անէն մարդ մը պակասցաւ, աշխար-
հէս մարդ մը հեռացաւ, բայց որ
սոսկալին է՝ գժոխքին մէջն ալ մեկ
մարդ մը աւելցաւ :

Աս ինչ սարսափելի մահ է, և
նձ կրնայ առանց տակնուկոյ ըլ-
լալու մտածել աս բանս :

Ասանկ են հասարակօրէն, չեմ
ըսեր ամէնքը, բայց մեծ մասը մե-
ղաւորաց, որ իրենց ապաշխարու-
թիւնը ետքի օրը ու մահուան ատե-
նը կը ձգեն, անանկներուն սիրաւ
քարացեր է խոտասրտութեամբ.
կեանք մեղաւորաց՝ մահ որդւոց
կորստեան, յաւիտենական տան-
ջանք և յուսահատութիւն է :

Պատմութիւն :

Մէկ մեծ մեղաւոր մը որ կեանքը
չարաչար մեղքերով անցուցեր էր,

վասնդաւ որ հիւանդութիւն մը ան-
կողին ընկաւ : Իր բարեկամ քահա-
նային մէկը կ'երթայ ասոր այցել-
լութիւն մը ընելու , որ կարենայ
յորդորել զինքը՝ մտնալ մէջը իր
հոգւոյն փրկութիւնը . բայց հի-
ւանդը բնաւ պատասխան չտար
անոր : Քահանան անոր առջեւ կը
զնէ իր խեղճ վիճակը , կը յորդորե-
ր խոստովանի : Ան ալ կ'ըսէ . կը
խոստովանիմ , խոստովանիմ , պի-
տոր . բայց ըսածը ընելու պէս չէ :
Քահանան սուրբ նախանձաւորու-
թեամբ շարժած՝ աւելի սաստիկ
յորդորանք կ'ընէ ասոր . Ազէկ է
կ'ըսէ հիւանդը , վաղն եկուր որ
խոստովանանք ըլլամ : Ետե՛ի օրը
կը գառնայ կուգայ քահանան .
կ'առանձնանայ ասոր հետ , խաչ
կը հանէ երեսը , որ սկսի անոր
խոստովանանքը լսելու : Հիւանդը
քիչ մը կը կենայ առանց բան մը
ըսելու , ետքը մէկ ահա ելի ձայնով
մը սուրբ գրոց այն խօսքը կ'ըսէ .

Տեսցէ մեղաւորն և բարկասցի : Աս
կ'ըսէ ու գլուխը վերմակին տակը
ծածկելով, երեսը կը գոցէ՝ լուռ կը
կենայ . խոստովանահայրը լալով
կը դառնայ . Քեզի կ'ըսեմ կ'ըսէ ,
խելքդ գլուխդ բեր , վեր ելի՛ր . ան-
ցընելու ատեն չկայ , շուտով խոս-
տովանանք պէտք է ըլլաս : Պատաս-
խան կուտայ հիւանդը . Անանկ
է . պիտի խոստովանիմ . ետեկն
ալ անմիջապէս կը կցէ նոյն բնա-
բանին խօսքերը . Արձատեսցէ զստա-
մունս իւր և հաշեսցի . ու մեկէ-
նիմէկ կը ծածկէ կը գոցէ զինքը
առջինին պէս : Նորէն կը բանայ
խոստովանահայրը , ու կ'երգուըն-
ցընէ զհիւանդը որ զԱստուած
միտքը բերէ ու խոստովանի : Հի-
ւանդն ալ նորէն կ'ըսէ . Ուրեմն
քիչ մը կեցիր սր խոստովանինք . ու
երրորդ անգամ կը գոցէ զինքը , ու
աչուընեքը ասդին անդին տանե-
լով ալ աւելի կը ծածկուի . ու նոյն
սաղմոսին վերջի խօսքերը դուրս

կուտայ . Յանկութիւն մեղաւորաց
կորիցէ : Աս բանէս կը զարհուրի
քահանան , մէյ՛ ալ կը բանայ ու
կը տեսնէ որ թշուառականը հոգին
փչեր է :

Ասանկ զարհուրելի աստուա-
ծային արդարութեան հարուած-
քին վրայ ես ի՞նչ կրնամ անել ընել :
Արցունքս թող զրուցեն ինչ որ
բերնով չեմ կրնար խօսիլ : Սիրելի
ընթերցող , աղէկ մտածէ , խո-
րունկ մամտա : Ասկից ետե միայն
մտածելու համար ապրէ : Աս մտա-
ծութիւնս միայն ծառայէ քեզի
ամէն խրատի տեղը :

ԳԼՈՒԽ Ը .

Աստուծոյ ահաւոր դատաստանը :

Աստուծոյ ահաւոր դատաստանը անանկ նիւթ մը նէ որ մտածել կուտայ, ու սաստիկ դող մը կը բերէ վրանիս : Բիւր անգամ կարգացեր ենք Աստուծոյ դատաստանաց մտածականը . բայց դուցէ և ոչ մէկ անգամ խորունկ մտածեր ենք . հիմա է աս բանը ընելու և զմեզ պատրաստելու ատենը : Շուքի մը պէս աշխարհքս կ'անցնի . հիմա կայ, քիչ մը ետե՛ մէյ՛ ալ չկայ, կեանք ըսածնիս անյայտ կ'ըլլայ երազի մը նման արթըննալնուս պէս : Մարդիկ իրենց օրերուն մեծ մասը կ'անցընեն մաքի զբաղմունքով՝ ցնդելով՝ անհանգիստ ըլլալով, ու մտռնալով զիրենք ալ՝ զԱստուծա՛ծ ալ : Անանկ կ'ապրին՝ որ պէս թէ աս մահկանացու կեան-

քէս ետև ոչ բան մը յուսալիք ունին և ոչ ալ վախնալիք, միշտ շարաշար գործածելով Աստուծոյ սղորմութիւնը, որ անդադար զիբենք յապաշխարութիւն կը յորգորէ :

Բայց ասեն կուգայ արգար գատաստանի, Աստուած ձեռք պիտի առնու իր բոլոր իրաւունքը այնչափ աւելի իրաւամբ՝ որչափ որ շատ ազէկութիւն ցրցուցեր է գերագոյն գատաւորը :

Վուգայ որ մը, այն ահեղ օրը, որ պիտի երևնայ ինքն գատաւորն՝ զորն որ մարդիկ սրգոզցուցեր են, անարգեր նախատեր են, ան ասեն նոյն անաչառ և անխնայ գատաւորը կը ցուցնէ զինքը մեղաւորներուն իր անպատմելի մեծ վայելչութեամբը, զոր իրենք արհամարհեր էին : Մտքերնէս շանցած բաները իր իշխանութիւնն և ահաւորութիւնը պիտի աւետեն և իրեն գալուստը, ու կարապետ պիտոր

ըլլան իր գառաատանին ու վրէժ-
խնդրութեանը :

Ախով վախով ու սոսկալով ա-
մէնքը պիտոր տեսնեն որ նոյն գա-
տաւորին աստուածային հրամա-
նովք արեգակը պիտի խաւարի, ու
իր լոյսը ծածկէ մարդկան աչքէն .
լուսինն ալ արեան քրտինքով մը
երեսը գոցէ . հաստասութեան
աստղերը իրար անցնին . ահա ելի
մութ մը պիտի պատէ բոլոր աշ-
խարհքիս վրայ, ու խաւարով ծած-
կէ : Բովանդակ երկիրս պիտի սա-
տանի իր հիմերով, գողգողայ ու գող-
ձգէ ամէն սրտի մէջ իր սարսելուն
պէս . ծովք կատղի, իր սահման
ներէն գուրս ելլայ . բոլոր բնու-
թիւն արարածոց՝ տակնու վրայ պի-
տի ըլլայ, շփով խառնակութեամբ
գիմէ յընդհանուր կործանում մը :
Անտան հողին տակէն վրէժխնդ-
րութեան կրակ մը վեր պիտոր ել-
լայ : Աստուծոյ բարկութեանը
փշմամբ վառած հրահրած, որ

վերջապէս պիտի այրէ մրկէ ու
փճացընէ աս ահագին ընդարձակ
հողագունտը . մարդկային ազգը
պիտի վերցուի և բոլոր աշխարհք
իր կատարածը պիտի տեսնէ :

Երբոր ասանկ աս աշխարհքս
փճանայ ու պարզ մտերակոյտ մը
դառնայ թանձր ծխով միտով պա-
տած , ինչ կ'ըսես՝ ան ատեն ալ դուն
հին խելքովդ արդեօք կրնայիր
մեծ բան մը սեպել աս անցաւոր
աշխարհս ու անչափ բազմանքով
անոր բաներուն կապուիլ , պէս
պէս բաներ միտքդ զնել , ասոր
անոր հետ իյնալ , անհանգիստ
ըլլալ , չափեղ գուրս ելլել . կամ
փարթամութիւն փնտռել և հեշ
տութիւն , փառք պատիւ , և ինչ
որ կրնար մէկը ունենալ : Չէիր
գիտեր անաջուց ալ թէ աս ամէն
բաները կը չքանան , և պէտք է որ
օր մը ամէն բանը թողունք , ու
գերազոյն դատարարին գիմացը ել-
լենք , ամէն բանի համար տալու :

Ահաւոր փողոյն ձայնը լսուածին
պէս՝ որ հրեշտակները պիտի զար-
նեն, բոլոր բովանդակ մեռած մար-
դիկը իրենց գերեզմանէն կ'ելլեն
կը ժողովն այն երևելի ձորը, ուր
մէկտեղին պիտոր ամէն մարդիկ
որ եղած են ու գեռ պիտի ըլլան :
Այո այո, ամէնքնիս պիտոր կան-
չութիւնք այն սոսկալի ատեանը, ուր
գերագոյն դատաւորը մեզի պիտի
հարցընէ, քննէ ու դատէ ամէն
բանի վրայ՝ ամենայն ճշգուծեամբ :

Դատէ պիտոր մեր մտած ութիւն
ները, այնչափ գէշ և անօթալի խոր-
հուրդները, այնչափ յանգուզն
դատողութիւնները :

Դատէ ու կշռէ պիտոր մեր խօս-
քերը, անպիտան ու պարապ խօս-
քերը, համարձակ ու անվայել
խօսքերը, մեղանշական և գայթակ-
ղական խօսքերը . ո՛հ, որչափ ա-
ղէկ կ'ըլլար եթէ որ մեր լեզուն
բռնած ըլլայինք :

Դատէ պիտոր մեր յօժարու-

Թիւնները , և մեր սրտին խորունկը
չափելով՝ գուրս պիտի հանէ այն
չափ անարդ և անարժան բաղձանք
ները , ախտաւոր և անկարգ յո
ժարութիւնները , անիրաւ՝ և սո
վորաբար անշնորհք բաղձանքները .
և յիրաւի , ինչ անկարգութեան
բաներ չեն ելլեր մեր սրտէն՝ կրիւք
ու ախաիւք շարժած ատեննիս :

Դատէ պիտոր մեր գործքերը ,
և բոլոր պատճառները՝ որոնց հա
մար գործեր ենք , ինչպէս փա
ռասիրութիւն , սնափառութիւն ,
անձնասիրութի , մարդկային նկատ
մունք , շահասիրութիւն , և այլ
անբաւ առիթներ , որ թունաւոր
որդերու պէս զանոնք կ'ապակա
նէին :

Դատէ պիտի մեր արդարու
թիւններն ալ , մեր բարի կար
ծուած գործքերն , որ ըստ մեծի
մասին սրահասաւորք են՝ գաղջու
թեամբ , անհոգութեամբ , անհա
ւատարմութեամբ , որ գրեթէ ա

ձէն բանի մէջ կը մտնէին ու կը
խանդարէին :

Վայ մեզի, որքան մեղքեր՝ որչափ
այլանդակ ծածկուած հրէշներ
դուրս պիտոր երևնան ան ատեն,
քանի քանի կեղծաւորութիւններ,
կեղծիք, պատրուակներ, գազանի
անողջամտութիւններ ու անկարգու-
թիւններ, անանկ մեղքեր որ մենք
ուրիշներուն աչքէն պահէր էինք,
կ'ուզէինք որ մեզնէ ալ ծածկենք,
որ չէինք կրնար յիշել առանց
խպնելու, բոլորը պիտի յայտ-
նուին և զմեզ խայտառակէն պիտի
բոլոր աշխարհքիս աչքին առջևը-
ինչպէս վատահամբաւութիւն,
ինչ ամօթ պիտոր ըլլայ յանցաւոր-
ներուն. եկէք լեռներ՝ մեր վրայ
ընկէք, եկէք ձորեր՝ մեզ ծածկե-
ցէք ըսելով պոռչան պիտոր խեղճ
ողորմելիները, խեղբերնին կորսըն-
ցուցած, վախցած, ամօթով լը-
ցուած, ամէն յուսոյ կորած,
ճարճարակ չունեցած, տեսնե-

լով ինչ որ արժանապէս իրենց կը
հասնի :

Աւ ինչ կը մնայ, եթէ ոչ՝ որ
եւթի դասակները ելլէ, այն յա-
ւիտենական վճիռն որ բոլորովին
պիտոր կարէ յաւիտեան և որտէ
հաստատէ յաւիտեան արգարնե-
րուն ու մեղաւորներուն վիճակը :
Արգարոց պիտի ըսէ երկնաւոր
դասաւորն . Եկայք օրհնեալք հօր
խնայ, ժառանգեցէք զարքայու-
թիւնն երկնից զպատրաստեալն
ձեզ ՚ի սկզբանէ աշխարհի . գուք
ձեր կենաց մէջ հառաչեցիք, լա-
ցիք, համբերեցիք, եկէք հիմա
առէք արգար հասուցմունքը ձեր
քաշածներուն, ձեր ախու վախի՛ն,
ձեր հառաչանքին . եկէք կ'ըսեմ,
օրհնեալք հօր խնայ . իսկ գուք
կամակոր մեղաւորներ, հեռա-
ցէք ինձմէ յաւիտեան, վասն զի
անիծեալ էք, գնացէք յաւիտե-
նական կրակը որ Սաղայելի ու
իր ապստամբ հրեշտակներուն պա-

տրաստուած է . Երթայք յինէն
անիծեալք 'ի հուրն յաւխտենա-
կան , որ սխարաստեալ է սատա-
նայի և հրեշտակաց նորա :

Նոյն վայրկենին մէջ երկինքը կը
բացուի , ու երկնաւոր դասաւորը
յաղթանակով վեր կ'ելլէ իր ըն-
տրեւոց հետ . դժոխքն ալ կը բա-
ցուի , ու յաւիտեան կուլ կուտայ
մեղաւորները իր վրէժխնդիր կրա-
կին մէջ . ուր իրենց բաժինը կ'ըլ-
լայ լաց ու ողբ , դառնութիւն , կա-
տաղութիւն , յուսահատութիւն :
Դամանակը բոլորովին կը ըմբնայ
կ'երթայ . ամէն բան անսխտիտիս կը
մնայ յաւիտենականութեան մէջ :
Ասոնք մամտանք ու բնաւ չդա-
դրինք մտածելէն . երանի մեզի թէ
որ միշտ մտածելով մեր կենացը
մէջ , 'ի վախճանի կարենանք գտնել
մեզի մեր դատաւորը ներողամիտ և
բաղջը մեր վրայ , և մեր կողմը ըլ-
լայ իր դատաստանը :

Պատմութիւն :

Բաղասար Բաղդէացւոց անօրէն թագաւորը մեծ սեղանի վրայ իր մեծամեծաց հետ՝ հարբած թաթիած փափկու թեան մէջ, կը հայհոյէր ՂԱՍՈՒԱԾ, շարաշար բանեցրնելով անոր սղորմու թիւեր. յանդգնեցաւ ալ սղծել տաճարին սուրբ ամանները, և անանկ կը կարծէր թէ ան օրուան պէս ուրախութիւն չիրնար ըլլալ: Իսեղճը չէր գիտեր որ իր դատաստանին ատենը հասեր է. յանկարծ մէկ ահաւոր ձեռք մը տեսաւ, որ պատին վրայ իր դատակնիքը կը գրէր աս խօսքերով. Դանէ, Թէիէշ, Իաշէ. այսինքն համրեցի, կշռեցի, բաժնեցի. կ'ուզէր ըսել, քու օրերդ համրեցի, վերջդ հասեր է. քու գործքերդ կշռեցի, որ զքեզ կը դատասպարտեն. քու թագաւոր

բուժիւնդ բաժնեցի , որ թշնամի-
ներուդ ձեռքը տամ : Ասանկ վճիռ
կարեցաւ իր վրան . և նոյն գիշերն
'ի դորձ դբուեցաւ , և մեռաւ
թշուառականը , մեռաւ որպէս
որդի կորստեան , ինչպէս որ կեանքն
ալ անօրէնու թեամբ անցուցեր էր :

Ուստի վահմանք Աստուծոյ խո-
րունկ դատաստաններէն , աս բանը
մտած ենք գիշեր ցորեկ . միշտ սլա-
տրասա կենանք , սարսինք դողանք
իր զօրաւոր ձեռքին տակը . ու
բնաւ շնոհանք թէ ինչպէս որ
ինքն է Աստուած ողորմութեանց ,
ասանկ ալ է Աստուած վրէժիւնդիր :
Ազէկ մտած է աս բաներս :

Սուրբն Հերոնիմոս , որ Քրիս-
տոսի եկեղեցւոյն ազաշխարողաց
մէջ հռչակաւորներէն մէկն է , աշ-
խարհքիս զբաղմունքէն աղմուկէն
ու հռովմայ փառաւորութենէն
ձանձրացած՝ Պաղեստին քաշուե-
ցաւ , և գնաց որպէս թէ անաստաղ

Թաղուելու . անպատմելի էր հոն
տեղը իր խառակրօնութիւնը , սաս-
տիկ ապաշխարանքը , մահացուց-
մունքը , զինքը հալել մաշելը , և
սուրբ Ճշդութիւնը՝ որ բանեցուց
իրեն գէմ . երբեմն քար մը ձեռքը
կ'առնէր , անով կուրծքը կը ծեծէր ,
արիւնը ալ կընէր զինքը . միշտ
ահուգողի մէջ ըլլալով անգագար
կը մտնուար Աստուծոյ ճիշդ դա-
տաստանը : Աս մտածութեան խո-
րունկը մանկելով կը սոսկար կը գո-
չէր ըսելով . Ինձի այնպէս կ'երև-
նայ թէ ամէն վայրկեան կը լսեմ
վերջին փողոյն ահաւոր ձայնը՝ որ
զամէնքը դատաստանի պիտոր կան-
չէ . գիշեր ցորեկ անկրճիս մէջն է
նոյն ձայնը , սիրտս ալ հոգիս ալ
կը գողայ . չեմ կրնար չգիշել զա-
հաւոր տէրն իմ , որ զիս պիտի
դատէ : Ասանկ վախնալով և սպա-
սելով Աստուծոյ դատաստանին՝
անցուց իր կեանքը : Երանի իրեն
որ գիտցաւ աստուածային արդա-

բութեան առջեր առնուլ ասանկ
երկար խիստ սպաշխարանքով :

Արեմն մենք ալ սորվինք Աս-
տուծոյ դատաստանը մամաալ ,
որովհետև մէկ օր մը պէտք է որ
իր ատեանը ելլենք :

Սորվինք դատաստանէն վախ-
նալ . որովհետև հոն պիտի կարուի
մեր յաւիտենական վիճակը :

Սորվինք անոր սրարատուիլ ,
որովհետև մեր սրարատութենէն
կը կախուի կամ յաւիտենական եր-
ջանկութիւն և կամ յաւիտենական
Թշուառութիւն . մենք զմեզ անա-
շառ դատենք , որպէս զի Աստուած
իր ողորմութեամբը զմեզ դատէ :

Ոտքի տակ առնունք մարդկանց
փուճ դատմունքը , երբոր զմեզ
վտանգի մէջ կը ձգեն Աստուծոյ
օրէնքէն հեռանալու :

Վերջապէս ազաչենք զտէր , որ
քաւիչ և քաղցրահայեաց ըլլայ մեզի
այն սարսափելի վրէժխնդրութե
օրը :

ԳԼՈՒԽ Թ .

Աստուծոյ զմեզ արարած զմեզ, և իր ողոր-
մութեանը ապահովել:

Եկուր տառապեալ հոգի ՚ի
լեառն Գողգոթա, մեղքերդ մամբ-
տա, ցաւէ որ այսչափ ծանր վիշտ
առեւր ես և դառնացուցեր ես
զԱստուած քու մեղքերովդ. եկու
որ դեզ մը գանես քու շարեացդ,
և թողութիւն առնուս ըրած պակ-
տութեանցդ: Մարգու ձայն չէ
որ զքեզ կը կոչէ, հասրա բուն
Քրիստոսի արեանը ձայնն է: Աչքդ
վեր առ ու նայէ ՚ի խաչելեալ
տէրդ, իր բացուած սրտին մէջ կը
գանես ողորմութիւն մը, որ մեղա-
ւորաց վրայ կը նայի. կը նայի գուր-
գուրալով ու անոնց ցաւակից ըլ-
լալով, և յապաշխարութի կը կոչէ
զիրենք: Հասկըցիր որ աւելի ցա-
ւալի և ողբալի վիճակ որ մէկը կընայ

ունենալ՝ մեղաց վիճակն է . ան ալ
ծանր ծանր մեղաց , և աւելի ան-
ճառելի բանը Աստուծոյ սրտին
մէջ՝ իր մենծ ողորմութիւնն է , մե-
ծամեծ յանցանքը անոնք են որ
կըլլան առած մեծամեծ շնորհ-
քներու դէմ . մեծ ողորմութիւնն
ալ ան է որ ետ քաշել կուտայ
զվրէժխնդիր բազուկն արդարու-
թեան , որպէս զի մեղաւորին մի-
ջոց տայ խելքը դուխը բերելու և
առ Աստուած դառնալու : Նոյն
ողորմութիւնն է որ ձեռուրները
կը բանայ կը տարածէ առ մեղա-
ւորս , կը յորդորէ կը կանչէ զա-
նոնք , կը դրդէ կը շարժէ . աչուր-
նին կը բանայ , կ'արթընցընէ զիրենք
իրենց խորունկ քընէն . ու չկար-
ծած՝ տեսնել կուտայ իրենց մեղաց
մոլորութիւնը , իրենց վիճակին
սոսկալի վտանգը , և փրկութեան
ճամբան՝ որով պիտի դառնան առ
Աստուած :

Մեծ է և անճառելի ողորմու-

Թիւնն Աստուծոյ , որ կրնալով
գործադրել իր արդար վրէժխըն-
դրութիւնը , աւելի կը սիրէ զա-
նոնք դարձնել , և միշտ պատրաստ
է ողջագուրել զմեղաւորն , թէ որ
անիկայ պարզ սրտով կը դառնայ
իւր շնորհքը խնդրելու : Ըսէ ինծի
ով խեղճ մեղաւոր . քանի՞ մեղք
ըրած ունիս կենացդ մէջ քանի որ
մեղանչել սկսար , և Աստուած որ
չափ աղէկութիւն ըրած է քեզի :
Ստոյգ չէ որ բիւր անգամ գժոխ-
քի արժանի եղար . այսու ամե-
նայնիւ որ մը եղաւ որ բարե-
գութ և մեր ողորմած հայրը քեզ
կանչած չըլլայ , իր սիրտը բացած
ու քեզի ցըցուցած չըլլայ , որ ստի-
պէ զքեզ ելլել այն անդունդէն՝
ուր ընկղմած էիր , ու հեռանալ
յաւիտենից մահուան դռնէն՝ ուր
իյնալու վտանգին մէջ էիր . ան ալ
առանց բնաւ ձանձրանալու քու
դէմ կենալէդ , առանց զգուելու
քու անհոգութենէդ , առանց վրէժ

խնդրելու քու անկարգութենէդ
ու կոպտութենէդ :

Հիմա ալ ինչ վիճակի մէջ քեզ
կը գտնես իր առջևը, և ինչպէս
բան կ'երևնաս իր ամենամաքուր
աչքին դիմացը : Ուստի հիմա ալ
որչափ անշնորհք և ողբալի կրնայ
ըլլալ քու վիճակդ գարշելի մեղքե-
րովդ, որչափ ոտքի տակ ալ առեր
ես իր շնորհքները, գիացիր որ եթէ
անառակ որդւոյն պէս գաս ասանկ
ամենողորմ և սիրական հօր ոտքը
էյնաս, ինքը պատրաստ է գիրկն
ալ սիրան ալ բանալ՝ քեզներս առ-
նելու համար. քու ճշմարիտ դարձդ
իրեն մսիթարանք մը կը սեպէ,
բոլոր երկինքն ալ իրեն ուրախա-
կից կ'ըլլայ. և քու դարձդ այնչափ
հաճոյական կ'ըլլայ իրեն՝ որչափ
որ ահաճեր էր քու հեռանալուդ
համար :

Եւ որովհետև մեծամեծ մեղքեր
գործեցիր, կարօտ ես ամենամեծ
ողորմութեան. ուստի եկու Գող

գոթա լեռը, հոն պիտոր փնտուես
զՅիսուս : Դու թափեցիր և պղծե-
ցիր Աստուծոյ մարգացելոյ արիւնը,
խաչեցիր ու մեռուցիր զինքը նորէն
քու մեղքերովդ, ուստի իր ստքը ըն-
կիր, իրէն փաթթուէ . թող որ քու
ցաւդ և Ճշմարիտ զղջումդ Աստու-
ծոյ հետ խօսին . և ահա խսկոյն
կը լսես ողորմութեան ձայնը, որ
քու փրկչիդ և Աստուծոյ սրտէն
ու վերքերէն կ'ելլէ՝ քեզ կանչելով,
ու համբոյր հաշտութեան տալով,
և գնելով քու շրթունքիդ վրայ իր
չնորհաց քաղցրութիւնը քու ցա-
ւոցդ դառնութեան հետը : Աս-
տասնկ որ ըլլայ, քու ցաւագնեալ
սրտիդ մէջ կը դիմաւորուին ողոր-
մութիւն և արդարութիւն, որ
Քրիստոսի սուրբ արիւնովը կա-
տարուի քու դարձդ ու մեղացդ
քաւութիւնը :

Ո՛վ սքանչելի ողորմութիւն իմ
ստեղծողիս, որչափ մեծ ես և
անպատմելի՝ գէսդ ՚ի դարձի եկող

մեղաւորները . թէ որ իրենք ասոր
յարգը գիտնային , ինչպէս աս-
մէնքը քու գիրկդ չէին վազեր :
Ուստի ես ալ հուզամ քու գիրկդ
կ'իյնամ , և կ'ուզեմ հոն մնալ
յաւիտեան : Գ.Թա ողորմէ՛ Աս-
տուած իմ , խեղճ հոգւոյս , զոր
գուն ես ստեղծեր , նայէ իր վրայ
իբրև 'ի դործ ձեռաց քոց , և իբրև
'ի գին երկրպագելի քու սուրբ
արեանդ . հանէ խաղտէ սատա-
նային ձեռքէն քու ոչխարդ , զորն
որ մօրթեղ կ'ուզէր . քու մեծու-
թիւնդ ցըցուր ինձի ներելովդ .
Ոչ դագարեցայց՝ օրհնել զողոր-
մութիւնս քո , և երգեցից քեզ
գովութիւնս 'ի կեանս իմ : Ա՛րբ
պիտի ըլլայ որ կարենամ յաւի-
տեան քեզ փառաբանել յերկինս .
Զողորմութիւնս քո տէր յաւի-
տեան օրհնեցից երգով :

Աղէկ մտածէ ով մեղաւոր . Աս-
տուած պատրաստ կեցեր է որ կը
հրաւիրէ զքեզ մամնակից ըլլալ իր

ողորմութեանցր . ինչպէս կարելի է որ շուղենաս իրեն սալ քու սիրադ , երբոր ինքը բոլորովին իր գթութեան գուռը բացեր է քեզի , ու սիրով իրեն կը հրաւիրէ :

Պատճառներ :

Մտաւորներս մեծ իշխան մը իր ետքի հիւանդութեան ատենը՝ ծանր փորձութիւն մը քաշեց թերահաւատելով Աստուծոյ ողորմութեանը վրայ : Քովիները կը յորդորէին յուսալ յԱստուած . իսկ անիկա կը սնդէր թէ Ալ ինձի փրկութիւն չկայ , ես դատաւարտուած եմ : Աստուծոյ քահանան՝ որ վերջի ատենները քովը կեցեր էր , ամէն հնարքը ձեռք առաւ , որ յորդորէ զինքը ապաւինիլ ու վստահանալ Աստուծոյ մարդասիրութեանը վրայ , շատ յորդորանքով , արցունք թափելով և ար-

Թեւով, բայց շահ մը չէր ընէր՝ իշխանին հոգին շահելու համար, որ սոսկալի վախի մը մէջ բռնուեր էր: Բայց ետքը ետքը՝ Աստուած որ փրկել կ'ուզէր անոր հոգին, քահանային բերանը դրաւ Դաւթի այն մտխժարական և զօրաւոր խօսքը. Տէր, քաւեա զմեզս իմ, զի բազում եղեն յոյժ: Աւստի ըսաւ հոգեվարքին. Պարոն, մտիկ գիր ապաշխարող մարգարէին. գունալ անոր պէս մեղաւոր մըն ես, ուստի բոլոր սրտանց անոր հետ ըսէ. Տէր, գթա ինձի պէս մեղաւորին վրայ որ շատ մեղաց տէր եմ, ու ծանր ծանր մեղաց. որովհետեւ եթէ իմ մեղքերս մեծ են՝ նոյն իմ մեղքերուս մեծ ու ծանր ըլլալն ալ ըլլայ քեզի շարժիչ՝ որ ստիպուիս թողութիւն առ ինձի: Աս խօսքովս իշխանը ինքնիրեն եկաւ՝ ինչպէս թէ խոր թմրութի մը արթննալով. սիրաբոլորովին շարժեցաւ, ու քիչ մը ետքը՝ ի խորոց սրտէ հառաչելով

ըսաւ քահանային բարձր ձայնով .
Ինձի համար ըսուած են այն խօս-
քերը . ուստի , ով Աստուած իմ ,
դուն իմ վրաս սխտոր գթաս , վասն
զի իմ մեղքերս մեծամեծ են , ահա
սպառնառ մը արժանի քու մեծու-
թեանդ . և որովհետեւ այսչափ
ծանր են իմ մեղքերս , այնչափ
կրնան մեծցրնել ու զարմանալի
ցուցրնել քու կարողութիւնդ , և
յաղթող՝ քու շնորհքդ :

Ան ատեն մեծ վստահութիւն
առնելով Աստուծոյ մարդասիրու-
թեանը վրայ , ու սիրաբ մեծ ցա-
ւով շարժելով իր մեղքերուն վրայ ,
խոստովանանքով խղճմտանքը մա-
քրեց , և ամէն վերջի խորհուրդ-
ները առաւ արտաքոյ կարգի ջեր-
մեռանդութեամբ . ուրախ սրտով
իր կեանքը զոհեց Աստուծոյ , և
տեսնելով որ իր ետքի ատենը կը
հասնի , խաչելութիւնը ձեռքը ա-
ռաւ , և տկար աչուրները անոր
վրայ անշարժ բռնելով , Յիսուսի

ձեռքը աւանդեց իր հոգին, և սուր-
բի մը պէս մեռաւ :

Աղէկ մտածէ ու միաբոց գիր թէ
ողորմութիւնն Աստուծոյ աս վայր-
կենիս մէջ բացեր է իր գոգը :

Մտածէ ու Աստուծոյ մէկ միտի-
թարութիւն մը սուր քում ճշմա-
րիտ դարձովդ : Մտածէ ու յաւի-
տեան օրհնէ զտէր աղէկ մտածե-
լուդ համար : Աէրջապէս նայէ որ
Աստուած ողորմած է և բարի և
բարեբար. բայց մի մտանար բնաւ
թէ արգար պ է :

ԳԼՈՒԽ Ժ .

Ազաշխարհութեան սկզբունք և զգած-
 իտեանք այն անյիշ որ խաւին սպտին քաղց
 Դարձի նկեր է համարելու այս սարս-
 փելի ճշմարտութիւնները :

Ով մեղաւոր հողի , ով ապաշ-
 խարող անձ , որ ինքզինքդ ճշուած
 կը տեսնես . քու պահուածիւններ
 ըսող բեռան տակը , ու կը հառա-
 շես տեսնելով քու անկարգու-
 թիւններդ և չարիքներդ , Աստու-
 ծոյ բարկութիւնը քեզ կը սպառ-
 նայ , ու ամէն կերպով քու ետեկդ
 է՝ որ զքեզ իր բարկութեան տակը
 ճզմէ ու ՚ի կորուստ մատնէ : Արդ
 աս աշխարհիս մէջ քեզի ուրիշ ճար
 չկայ , բայց միայն մէկ ապաստա-
 նարան մը . ուրեմն եկուր խաչին
 ոտքը ընկիր . հոս քու վշտալից
 սիրտդ բաց , առջևը դիր քու վեր-
 քերդ , ու բժշկութիւն խնդրէ յԱս .

տուժոյ որ ամենագթամտ տէր է, ու
աղէկ կը տեսնէ թէ որչափ է քու
վերացդ խորութիւնը: Հոս տեղը
բոլորովին զգած եալ արդար ցաւով
ըսէ իրեն սուրբ ասաշխարհոյն
հեաը, որ է ճիշդ օրինակ ասաշ-
խարութեան. Մեղայ յիրաւի Աս-
տուած իմ, մեծապէս մեղայ.
չաս տարիներ մեղօք անցուցի,
իրաւը կը խոստովանիմ. ուստի
կուլամ կ'ողբամ իմ ամէն մեղացս
վրայ. երանի թէ կարենայի ցաւե-
լով մեռնիլ այդ մեղքերը գործե-
լուս համար: Ա՛րջապէս քու աս-
տուածային լուսովդ լուսաւորեալ,
ու քու սաստիկ ազդու շնորհքովդ
չարժեալ, առ քեզ կը դառնամ,
ու պաղատելով կը խնդրեմ քու
անհուն ողորմութիւնդ. Ողորմեա
ինձ Աստուած ըստ մեծի ողորմու-
թեան քում:

Դու փրկիչ իմ, որուն մեռնե-
լուդ ես պատճառ եղայ իմ մեղքե-
րովս, դու միայն ես որ քու ողոր-

մութեանդ առատութեամբը պի-
տի յարուցանես զիս 'ի շնորհս :
Ես չեմ կրնար իսկապէս ըմբռնել
իմ յանցանացս մեծութիւնը և
տգեղութիւնը . բայց կը հասկընամ
այնչափ՝ որչափ պէտք է ըմբռնել,
Թէ հազար անգամ դժոխքի ար-
ժանի եղայ . Չանօրէնութիւնս իմ
ես ինձէն դիտեմ : Մեղքերս աչքիս
առջեր միշտ կեցած են՝ որ վշտա-
ցընեն և պատրուտեն իմ սիրտս .
Եւ մեղք իմ առաջի իմ են յամե-
նայն ժամ : Մեղայ , ու մեղքերովս
զքեզ դառնացուցի , զոր միայն պի-
տի պաշտէի ու սիրէի աշխարհքիս
մէջ . Քեզ միայն մեղայ , Աստուած
իմ . ան ալ քու աչքիդ առջեր , և
ան ատենն որ դու քու շնորհ-
քովդ զիս կը հարստացընէիր , ես
խտտասիրտս զքեզ կ'անարգէի . Եւ
զար առաջի քո արարի :

Ով ցաւագնեալ և հոգեվարբը
հասած տէր իմ , ինձի համար և
իմ մեղքերուս համար շարշարուե-

չար ու մեռար . քու սիրտդ մտած
գեղարգը իմ սիրտս կը խոցէ դառ-
նագոյն ցաւով , ինդրեմ շմերժես
աս բանս : Թէ որ ատանկ սիրտ
չունիմ , գուն իմ ներսս նորոգէ ,
և տուր ինձի սիրտ մը քեզի ար-
ժանի . Սիրտ բեկեալ և խոնարհ :
Ով Աստուած իմ և փրկիչ , գուն
կը տեսնես իմ ամէն մեղացս ագե-
ղութիւնը . կ'ազաչեմ մեկատեղէ իմ
օգտիս համար քու շնորհացդ բո-
վանդակ գանձերը , փառաւորէ
քու ամենակարողութիւնդ , յաղ-
թանակ կանգնէ քու ողորմութեդ .
և զրցուր ինձի սէս անբաւ մեղ-
քի տէր մեղաւորին վրայ , թէ ինչ
բաւ է անբաւ բարին Աստուած :
Թէ որ իմ կենացս զոհը կարենար
վճարք ընել քու արգարութեանդ ,
ամենայն սիրով կը նուիրէի քեզի ,
ուր ես ատանկ շարաշար զոհեր
եմ իմ կեանքս աշխարհքի մեղ-
քերուն . Թէ կամեցեալ էիր , պա-
տարագս մատուցանէի :

Ով գրջումի եկած անձն, նուիրէ
խաշինն ոտքին տակը քու սրտիդ
շարժմունքը, քու փրկչիդ հեա
մէկ եղիր, որ քեզի նոր կեանք
տալու համար իր կեանքը զոհեց:
Ուստի ըսէ իրեն. Տէր ես կ'իմա
նամ որ սիրտս վշտացած է մտա
ծելով քու քաշածներդ, և իմ
մեղքերս. բայց ան աւելի զիս կը
տանջէ որ իմ սիրտս շափէ դուրս
տկար է՝ մեղքերս ատելու ու լալու
համար. երանի թէ բոլորմարդկանց
սիրտը ունենայի, և բոլոր սուրբ
ապաշխարողներուն արցունքը՝ որ
քեզ նուիրէի: Տէր Աստուած իմ,
նոր սիրտ մը ինձի տակդէ զքեզ
սիրելու համար: Ա՛ւր էր թէ ան
սպառ աղբիւր արտասուաց ունե
նայի. երջանիկ զիս կը սեպէի, թէ
որ տեսնէի թէ աչքերէս հեղեղք
արտասուաց կը բխեն, որ միացնէի
զասունք քու սուրբ արեանդ հեա՝
որ հեղեղի պէս թափեցիր: Այց
ինձի, ան ի՞նչ կեանք էր որ ես

անցուցի: Թէ որ քու ողորմու-
թիւնդ անհուն չըլլար, ես յու-
սահատութեան մէջ կ'էլնայի. բայց
Աստուած իմ, շատ մեծամեծ ե-
ղան իմ հոգւոյս վերքերը. ես ու-
րիշ բան հիմա չեմ կրնար ընել,
բայց եթէ զանոնք քու առջևդ
հանեմ, և անդադար աղաչեմ որ
բժշկես. գիտեմ որ ինչ բանի վրայ
լալ կ'ըլլայ, անոր թողութիւն ալ
կրնայ ըլլալ: Ուստի որչափ որ
կեանք ունենամ՝ ախուժախ ընեմ
և լամ, ուրիշ բանի համար չապրե-
լով միայն քու խաչիդ ոտքին տակը
հառաչելու և լալու համար: Եր-
ջանիկ զիս կը սեպեմ թէ որ խա-
չիդ ոտքին տակը սրտիս ջաւէն հո-
գիս աւանդեմ: Տուր ինձ Աս-
տուած իմ, որ ասկից ետե բոլոր
կեանքս ուրիշ բան չըլլայ՝ հապա-
անդադար հառաչանք մը, և եր-
կիրս ըլլայ ինձի արտասուաց հո-
վիս մը: Ես երկիրը շողախեր եմ
իմ անօրէնութեանցս ազտեղու-

ԹՅՔՐ, երանի թէ կարենայի մաք-
րել իմ արիւնովս : Բայց առ բանը
սէտքը չէ . վասն զի քու սուրբ ա-
րիւնդ է՝ որ ամէն բանը սկստի սրբէ-
հասպա դու տէր լուա զիս , մաքրէ
և սրբէ : Աս է քու ողորմութեանդ
մեծ սքանչելիքը : Աս բանս սկստի
քարոզեմ բոլոր մեղաւորներուն .
իմ օրինակս անանկ չարժ է զիրենք
որ իրենք ալ խելուքնին գլուխնին
ժողովեն . և քարոզէ իրենց այն բա-
նը , որ կրնան ու պարտական են
յուսալ քու անբաւ բարերարու-
թենէդ : Աս կերպով ամէնքս իրար-
մէ աւելի ջանք ունենալով օրհնենք
դովենք յաւիտեան քու ողորմու-
թեանցդ մեծութիւնը , որ միշտ
վեր է քան մեր ամէն չարիքը :

Ով խաչ Աստուծոյ իմոյ և եր-
կրպագելի փրկչիս . ես կ'ուզեմ
աստիջ քու ոտքիդ քովը , և կը
յուսամ մեռնիլ քու թեքուդ
մէջը : Քանի որ իմ աս կեանքս
գիմանայ՝ դուն ըլլաս իմ օրինակս .

խմ կռթընելու տեղս . և մանա-
ւանդ մահուանս ատենը խմ յոյսս
և ապաւէնս :

Պատմութիւն :

Սուրբ Վինչենցիոս Փերերեան՝
իր առաքելական քարոզութեան
ատենը հանգիստեցաւ մէկ մեծ մե-
ղաւորի , որ ինքզինքը տուած էր
ամէն անգգամութեան , անկար-
գութեան և շարագործութեան :
Սուրբը ցաւակցութիւն շարժե-
ցաւ տեսնելով զինքը անանկ ող-
բալի վիճակի մէջ , յորգորեց որ
աղէկ մամուայ իր հոգւոյն փրկու-
թեան և առ Աստուած դառնա-
լուն վրայ , կրթեց խրատեց , ու
սիրտ տուաւ . և ամէն հոգը ըրաւ
անոր դարձին համար : Աստուծոյ
չնորհքն ալ յաջողեց իր ջանքը և
նախանձաւորութիւնը . ուստի այն
մեղաւորը գնաց ներկայացաւ սուրբ
ատեանը ապաշխարութեան . ուր

ասոր սիրաջը խորունկ կերպով
մտուեցաւ կենդանի, դառն, խո-
րին ցաւ մը իրեն մեղացը վրայ,
անանկ որ արժանի եղաւ շնորհաց
արձակման, և նոյն վայրկենին մէջ
հոգին աւանդեց սրբոյն ոտքին
առջևը, որ ասանկ եղական ճշմա-
րիտ դարձ մը տեսնելով արցունք
թափել սկսաւ: Տեսնենք թէ դու
ի՞նչ ցաւ ունեցեր ես ըրած անթիւ
մեղացդ վրայ:

Քանի անգամ որ խաչելութեան
մը վրայ կը նայիս՝ Լանա որ աս բա-
ներս մտքդ բերէս: Նայէ թէ ի՞նչ
վեշտ է որ կը քաշէ Աստուածն
մարդացեալ, և ո՞ւմ համար կը քա-
շէ: Սիրելի ընթերցող, մի մտնար
ամենեին իր խաչը, իր շնորհքը ու
բու մեղքերդ: Շնորհք խնդրէ
Աստուծոյ, որ մտածես ու լսա-
բողոր մնացած կենացդ մէջ աս բա-
ներուս վրայ:

Իբար է, հիմկուհիմայ դեռ խա-

չեղութեան ոտքն ընկած ես, բայց
քիչ ատենէն Աստուծոյ արգարու-
թեան ատեանը պիտի երևնաս :
Ուրեմն ինչպէս որ մեղաւոր եղած
ես նէ, պատրաստ եղիք որ իբրև
ապաշխարող մը ներկայանաս իրեն :
Ո՛րչափ բարեբար է Աստուած, որ
քեզի ատեն կուտայ ապաշխարե-
լու . իսկ դուն որչափ յանցա-
ւոր կ'ըլլաս՝ թէ որ ատենդ շարա-
շար անցընես :

Մտածէ, սիրելի, բայց սոսկ մտա-
ծելդ բաւական չէ . հապա բա-
նեցուր Աստուծոյ տուած շնորհ-
քներն ալ, որպէս զի յաւիտենից
փրկութեան պտուղն ստանաս :

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Ազգաշխարհութեան հարկաւորութիւնը :

Մեզքք քաւել պէտք է ապաշխարութեամբ, և միայն ապաշխարութիւնն է որ կրնայ մեզքք քաւել : Երկինք երթալու միայն երկու ճամբայ կայ, անմեղութիւն և ապաշխարութիւն. թէ որ անմեղութիւնը նաւաբեկեր է մեզքք, ուրիշ բան չմնար մեզի՝ բայց միայն ապաշխարութեամբ փրկութեան հասնիլ : Աս ալ երջանկութիւն պիտի սեպենք, որ Աստուած մեզի ատեն կուտայ ապաշխարելու ասաշխարհքիս մէջ՝ որ անգին չմասնուինք յաւիտենից տանջանաց :

Պետրոս առաքեալը չրեից հետ խօսելով խիստ կենդանի կերպով իրենց առջևը գրաւ այն ահագին մեզքերնին՝ զոր ըրեր էին մասնելով ՚ի մահ զորդին Աստուծոյ Յիսուս :

զուրբն սրբոց . անանկ որ լսողնե-
րը փշաքաղեցան , սահմրակեցան ,
ու գառն արցունքով ամէնքը մէկէն
սկսան գոչել . Չինչ գործես-
ցուք արք եղբարք : Պետրոս պա-
տասխան առաւ . Ապաշաւեցէք ,
ապաշխարեցէք : Չէ նէ , եթէ ոչ
ապաշխարիցէք , ամենեքին նոյն
պէս կորնչիջիք , ինչպէս ըսաւ
Տէրն :

Այն բանն որ Հրեաներուն
ըսաւ սուրբն Պետրոս , մեզի ալ
կըսէ թէ ապաշխարեցէք . մեզաւ որ
եղաք , պէտք է որ ապաշխարող ալ
ըլլաք : Առանց ապաշխարութեան
մեղաց թողութիւն չէք գաներ .
Բնաւ 'ի շնորհս չէք գառնար . Եր-
կինքը բնաւ չէք մաներ , յաւի-
տեան թշուառ կը մնաք , գատա-
պարտուած , անիծած : Ուրեմն ա-
պաշխարեցէք , առ ճամբան բռնե-
ցին բոլոր սուրբերն ալ որ առաջ
մեզաւ որ եղած էին : Դաւթի մէյ-
մը նայէ , որ միշտ աչքին առջին

էր իր մեղքը լալու համար : Մագ
դադէնացւոյն նայէ , որ անմխի
թար ցաւ կը քաշէր . սրբուհւոյն
Պեղադէայ ապաշխարողին նայէ , որ
արցունքին մէջ ընկղմեր էր : Սրբոյն
Օգոստինոսի նայէ , որ ախու վախ
կ'ընէր իր կենաց բոլոր՝ ատենը .
նմանապէս ուրիշ շատ սուրբ ա-
պաշխարողները , որ կեանքերնին
անդադար դառն սրտի ցաւով ան-
ցուցին իրենց մեղացը համար , քա-
րայրներու մէջ թաղուելով , որ
գրսէն ալ կը լսուէր հեծեծանաց
հառաչանքնին : Դուն ալ որ ա-
նոնց նման , գուցէ անոնցմէ աւելի
ալ մեղաւոր ես , անոնց պէս ապաշ-
խարութիւն ըրէ . ապա թէ ոչ
վիճակդ յաւիտեան թշուառ կ'ըլ-
լայ :

Գուցէ հարցընես թէ ի՞նչ կերպ
ապաշխարութիւն պիտի ըլլուի , որ
պէս զի Աստուած մեղքերնիս քա-
ւէ . ահա քեզի իր սուրբ նշան-
ները :

Ապաշխարութիւն պատրաստա-
կան . ուրիշ ատենի մի ձգեր . վասն
զի թէ որ այսօր կենդանի ես՝ գուցէ
վաղը կը մեռնիս :

Ապաշխարութիւն պարզ կամ
անկեղծ . այսինքն սրտիդ մէջ ճշշ
մարտիտ ցաւ մը ունենաս զԱստուած
վշտացրնելուդ համար : Մարդիկ
գուրսը միայն կը տեսնեն , իսկ
Աստուած կը թափանցէ ու կը տես-
նէ զխորս սրտից :

Ապաշխարութիւն խիստ ու ան-
աշառ . որչափ աւելի ծանր եղած
են մեղքերը՝ այնչափ ճիշդ ու
խիստ պէտք է ըլլայ ապաշխարան-
քը . որչափ որ շատ եղեր են , գիտ-
նալով եղեր են , ու նոր նորանց
իյնալով կրկնուեր են մեղքերը ,
այնչափ երկայն և ճիշդ ապաշխա-
րանք կը պահանջեն :

Ապաշխարութիւն հանրական .
ամէն մեղքը թէ որ ըրեր ես , պէտք
է որ ամէնը պատժես :

Ապաշխարութիւն մաքի , այնչափ

վատթար խորհրդացդ համար . ապաշխարութիւն մարմնոյ , այնչափ անկարգ բաղձանացդ համար . ապաշխարութիւն մարմնոյ և զգայութեանց , այնչափ անոնց չար կամքը ընելուդ համար : Բոլորը մալահոնամ է յանցանքով , ուրեմն բոլորը պէտք է լուացուի մաքրութիւն ապաշխարութեամբ :

Ապաշխարութի համեմատ անասակի և որակի մեղաց : Թէ որ բոլորովին ցնդած էս ողորմելաբար աշխարհքի մէջ , քեզ պատժէ որչափ թող կուտայ վիճակդ , առանձին տեղ մը քաշուէ . թէ որ սիրտդ կապուած էր աշխարհի ստրկին , առատ առատ ողորմութիւններ ըրէ . թէ որ գարշելի մեղքի մէջ ընկեր էս , պաքով ծովով գքեզ մաքրէ :

Վերջապէս՝ ապաշխարութիւն հաստատուն ու շարունակ , որ բոլոր կեանքիդ ատենը գիմանայ . մէկ մահուչափ մեղք մը բաւական էր տալ քեզի լայ ողբալ բովան .

դակ կենացդ մէջ . հապա ի՛նչ
ըսենք այնչափ ծանր մեղքերուդ :

Աղէկ մտածէ , վախեմ որ ինչ
չուան հիմա աղէկ մը չես մտմտա-
ցեր : Մեր մեղքը անդադար կը
բողոքէ Աստուծոյ առջև . Չանա
որ քու հառաչանքիդ ու սրտիդ
ցաւոցը ձայնն ալ լսէ Աստուած :
Թէ որ ապաշխարութեանդ կրթու-
թիւնը քեզ դժուար ու տաժանեղի
կերևնայ , միտքդ բեր Աստուծոյ
անբաւ մեծութիւնը՝ զորն որ դառ-
նացուցեր էս . միտքդ բեր քու
ըրած մեղքերուդ մեծութիւնն ալ .
հասկրցիր թէ ի՛նչ խորունկ վերք
տուեր էս հոգւոյդ . հասկրցիր
այնչափ երկայն ատենը՝ որ կորու-
սեր էս . որո՞՞նա այն անթիւ շնորհք
ներն որ չարաչար բանեցուցեր
էս . իմացիր որ Յիսուսի երկրպա-
գելի արիւնը ոտքի տակ առած էս .
գիացիր անվրէպ Աստուծոյ դա-
տաստանը , որուն տակը ընկած էս .
ամէն բանէ վեր՝ միտքդ բեր սար-

սափեւի յաւիտեանական պատիժն՝
որուն արժանի ես եղեր քու մեղ-
քովդ : Գիտցիր որ մենք շատոնց
պէտք էր որ դժոխքը իշնայինք ա-
ռանց խաղըսելու յոյս մը ունե-
նալու՝ յաւիտեանական յուսահա-
տութեամբ ու կատաղութեամբ :

Թէ որ ասանկ մեծ բաները մամը-
տայինք և մտածէինք Աստուծոյ
առջևը կեցածի պէս, գիտե՞ս թէ
որչափ սիրով ապաշխարութեան
հետ կ'ըլլայինք :

Աս ալ գիտցիր որ եթէ ապաշ-
խարութիւնը մեզի դժուար ու
ծանր երևնայ, Աստուած իր շնոր-
հօքը կը գիւրացընէ ու կ'անուշը-
նէ . սիրտ կուտայ ու կը զօրացընէ .
կը մաքրէ կը սրբէ ու կը փրկէ զմեզ :
Ասանկ փրկարար մտածութեամբ
ապաշխարութեւն որչափ ալ խիստ
ու ճիշդ ըլլայ՝ կամայ կամայ տա-
նելի կ'ըլլայ, ետևէն ալ մոխիթա-
րանք կը գտնենք : Ի՞նչ բաներ ջը-
րին, ինչէ՞ր չքաշեցին սուրբ ապաշ-

խարոզները . ինչ քաներու չհամբերեց մեր տերն ու փրկիչը՝ և գերահրաշ գաղափարը ապաշխարողաց : Ուրեմն մենք մեզի գէմ սրտոտ ըլլանք , վրէժխնդիր ըլլանք մեր անզգամութեցը որ ըրեր ենք մեր ստեղծողին գէմ : Աւելի լաւ է որ անցաւոր և արդիւնաւոր նեղութիւն մը քաշենք հոս տեղս , քան թէ մասնուինք յաւիտենից սարժոյն , որ պէտք է անգին յուսահատաբար քաշել :

Քեզ մտնտա քանի որ անցաւոր կեանքին մէջն ես : Իսկ թէ որ հիմա անհոգ ըլլաս ապաշխարանք քաշելու , գուցէ վաղը դատաւար տեւոց հեռ սարտաւորուիս որ յաւիտեան պատժուիս :

Պատժուիլն :

Պոնափոս Լազարի անուկնով երիտասարդ մը իր կարճութեան ստենը ինքզինքը տուեր էր ամէն

անոց ամուժեան, մոլութեան, գո-
ղութեան : Երբոր Աստուած ասոր
սիրտը շարժեց, սկսաւ մտնտալ
իր գործած շարիքը, և Աստուծոյ
ահեղ դատաստանին սպառնալիքը .
ուստի տուաւ զինքը կամաւ ամէն
կերպ խիստ ասպաշխարութեան :
Ծաղկազարդի օրն որ եպիսկոպոսը
բոլոր եկեղեցականները և ժողո-
վուրդը ժողվեր էր պատարագի
հանգիսին, աւետարան կարդալէն
ետե եկաւ անցաւ Պոնտիոս ամբո-
խին մէջէն՝ շապկանց, բոպիկ ու-
քով, չուան վիզը մահապարտի մը
պէս, եկաւ եպիսկոպոսին առջևը,
ոտքը ընկաւ, թուղթ մը տուաւ
անոր ձեռքը, որուն մէջը գրած
էին իր ամէն մեղքերը, ու երգուըն-
ցրնելով աղաչեց որ կարդալ տայ բո-
լոր ժողովրդեան առջևը : Աարդա-
լու ատենը՝ գաւազանով մը անդա-
դար ծեծել կուտար զինքը ու կը-
սէր . Ամուր և անխնայ զարկէք
ինձի . արցունքովն ալ գետինը կը

Թրջէր ու բարձր ձայնով կը կանչէր . Ես աս բոլոր մեղաց ակերն եմ , և Թողութիւն կը խնդրեմ յԱստուծոյ և յամենայն մարդոյ : Ասհանգէս ամենուն սիրաբար փղձկեցուց , ու հետը կուլային : Երկրորդօրը Պոնտիոս իր ամէն ունեցածը աղքատաց բաշխեց , ու բիշներուն տալու պարտքն ալ վճարելով : Անկից ետքը բոլորովին աշխարհէս հրաժարեցաւ , ու զինքը խիստ ապաշխարանքի տուաւ ինչուան 'ի մահ , ու սրբութեամբ մեռաւ :

Աղէկ մտնտա , մեղքէն ետքը ապաշխարութիւն պիտոր ըլլայ . չէնէ՛ առանց ապաշխարելու՝ ետեէն դժոխք կուգայ :

Աստուած ոչ կամի զմահ մեղաւորին , հասպա անոր դարձը . ուրեմն դարձի եկուր՝ առանց բնաւ ուշանալու :

Աստուծոյ շնորհակալ եղիւր որ քեզի ապաշխարելու ատեն կու

տայ, զոր շատին չէ տուեր : Աստուած քեզնէ չպահանջեր ոչ հրապարակական և ոչ խիստ ասպաշխարութիւն մը . հասցա զայն միայն որ դուն քեզնէ ընես, դուն զքեզ դատես քանի որ Աստուած զքեզ իր ատենը չէ կանչած :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ .

Հասարակութիւնն առ շնորհս :

Ազէկ մտածէ , մէկ վայրկեան մը շնորհաց կրնայ վաստակիլ յաւիտենական ուրախութիւնը :

Թէպէտ և ընդհանրապէս խօսելով իրաւ է այն խօսքը թէ ամէն ժամանակ շնորհքի ատեն է , և թէ շնորհքը ատենէն ու վայրկենէն կախուած չէ , և թէ Աստուած տէր ըլլալով և բաշխող իր պարգևացը՝ ոչ առ թէ մը կը ստիպուի և ոչ պարագայէ մը , բայց այսու ամենայնիւ աս խօսքս ալ իրաւ է թէ մեղի համար՝ և ոմանց համար մասնաորապէս՝ աւելի պատուական ատեններ կան և աւելի օգտակար օրեր , որ Աստուած զմարդը առանձին կերպով կը կանչէ , շնորհաց լոյսը աւելի կը փայլի , մարդուն սիրտը աւելի կը շարժի Աս-

առեծոյ օծութեամբը , կարծես
թէ երկինքը աւելի սիրով մեր վրայ
կը նայի , ու իր առատութիւնը կը
թափէ մեր շահուն համար : Ա-
սոնք կ'ըսուին կէտ շնորհաց , եր-
ջանիկ և մասնաւոր պարագաներ .
աս կ'ուզէ իմացընէլ Պօղոս առա-
քեանն ալ այն խօսքովը . Ահաւա-
սիկ ժամանակ ընդունելի , ահա
օր փրկութեան :

Աղէկ մամտաւ աս բանս ու քու
օգտիդ բանեցուր . վասն զի աւել-
լի 'ի մասնաւորն իջնալով ու աղէկ
հասկըցընէլ ուզելով , ժամանակ
շնորհաց քեզի համար են մասնաւոր
առիթներ , որովք կարծես թէ
Աստուած քու աչքիդ վարագոյրը
կը բանայ ու աւելի յայտնի կը ցու-
ցընէ մեծամեծ ճշմարտութիւննե-
րը , աշխարհքիս ունայնութիւնը ,
փափկութեանց ստութիւնը ու խա-
բէութիւնը , փառաց անպիտա-
նութիւնները , կենաց կարճու-
թիւնը , բոլորը աչքիդ առջևը գնե-

լով պայծառ տեսութեամբ շնորհաց : Շնորհաց ժամանակ են քեզի ներքին դրդմունք պղտորած ու խռոված խղճմտանքի . որ կը հասկըցրնէ մեզի , թէ չենք անանկ ինչպէս որ պէտք էր մեզի ըլլալ . ու պէտքը չէ անանկ ապրիլ , և ոչ մեռնիլ ատանկ անշնորհք վիճակի մէջ , հասպա պէտք է խելաբերիլ , և առ Աստուած դառնալ : Շնորհքի ժամանակ է՝ մէկ զօրաւոր քարոզ մը լսելը , մէկ հոգեշարժ բան մը կարդալը , մէկ բարի օրինակ մը տեսնելը , մէկ գեղեցիկ ազգարարութիւն մը . ուրիշ ատեն աս բաներս ատանկ շարժիչ չէին ըլլար , մեր սրտին շատ չէին դաշիր . բայց այն երջանիկ վայրկենին մէջ բոլորը մեծ ապաւորութիւն ու շարժում կուտան :

Ալ ինչ բտեմ , շնորհքին ատենը կ'ըլլայ մեզի մէկէն յանկարծազան մահ մը , մէկ տխուր դիպուած մը , որ մենք ալ ականատես ենք :

Ասանկ միջոցին ի՞նչ կը մնայ որ
մենք մեզի չքսենք . ի՞նչ ողորմելի
բան է եղեր աս աշխարհքս . ա-
սանկ կեանքը կեանք է . ի՞նչ ենք
մենք աս երկրիս վրայ : Շնորհ-
քի ասեն է մէկ արտումութիւն մըն
ալ , խաչ մը , նուաստութիւն մը
քաշելը , մէկ ձախողութիւն մը
առուարի , մէկ վասնդաւոր հիւան-
դութիւն մը . աս ասեն մարդս
ինքնիրեն կուգայ , երկրիս ամէն
բանին փուճ ըլլալը կ'իմանայ . ամէն
բան իրեն դառն կ'երևնայ , ամէն
բանէն կը զզուի . ուրիշ մտիթա-
րանք չգտներ՝ բաց յԱստուծոյ :
Տեսա՞ր որ ասոնք են ահա ժամա-
նակ շնորհաց , ահաւասիկ օր փրկ-
կութեան : Ասանկ եղան Աստու-
ծոյ ողորմութեամբը այն երջանիկ
վայրկեանները , որ այնչափ սուր-
բեր բանեցուցին մարդկանց մէջէն :
Գուցէ ինձի համար ժամանակ
շնորհաց է , սէր Աստուած իմ , աս
վայրկեանս , յորում կը մամտամ աս

Տե՛ծ ճշմարտութիւնը , և դուն կը
խօսիս իմ սրտիս մէջ , որ իս բուր-
րովին քեզի քաշես :

Մեզի համար այնչափ շահաւոր
և հարկաւոր բան մը չկայ , ինչպէս
հաւատարիմ ըլլալ առ շնորհս :
Բաւական չէ առած շնորհքնիս
ճանչնալը , հասրա բանը զանոնք
շահով բանեցընելն է , հոգեշահ
գրգմանց ետեկն երթալ , չօտա-
րացընել կամաւոր անհոգութիւն ,
իրեն գէմ չգնել գիտնալով և կա-
մօք և պարզապէս աշուրնիս չխփել
լոյս տեսած ատենիս . հասրա սկտք
է որ պատրաստ ըլլանք գոներնիս
բանալու Աստուծոյ՝ երբոր կու-
գայ մեր սիրտը զարնելու , և չորա-
մեցընել զհոգին սուրբ :

Փրկութե՛ն գործքը ամէն գործ-
քերուն պէս գլուխ կ'ելլէ , ամէն
բան իր ատենը ունի որ կատա-
րուի . և ամէն բանի յաջողութիւնը
կախուած է մասնաւոր յարմար
ատենէն . որն որ եթէ ձեռքերնէս

փախցրնենք, մէյ՛ս ալ չգառնար .
ալ դուն նայէ թէ ասանկ անհօ-
գութենէն ի՞նչ մեծ փրաս կը հե-
տեի : Աղէկ մտածէ աս բաներս :

Երկու գլխաւոր ճշմարտութիւն
կայ ու հարկ է որ վրանին մտա-
ծենք : Սրբութեան ճամբուն մէջ
անանկ պատուական և բարձր վի-
ճակ մը չկայ ուր չկարենայ հասնիլ
չնորհաց առիթը՝ երբոր ինչպէս
'ի պէտք է գործ գրուի, և ան-
զգամութեան ճամբուն մէջն ալ
չկայ անանկ ողբալի և գէշ վիճակ
մը, ուր չկարենայ հասնիլ մեր ան-
հօգութիւր որ առած չնորհաց գէ՛մ
կը բանեցրնենք : Չկարծենք թէ
Աստուծոյ չնորհքը մեզի կը պակ-
սի. չէ. Աստուծոյ չնորհքը չպակ-
սիր, հասա մենք ամէն օր իր չնորհ-
քին առջև կը պակսինք, չենք բա-
նեցրնելք : Բան մը ըսեմ որ բաւա-
կան է մեր սիրտը տակնուվրայ
ընելու ու վախ ձգելու, այսինքն՝
աս չնորհքի առիթներն որ ան-

Հոգութեամբ կը փախցընենք՝ Աստուծոյ գիտաւորութեանը կը հակառակին. վասն զի շարաշար դործածելը՝ Աստուծոյ գէմ գնել է. խափանել մըն է մասնաւոր շնորհքը, ու աւելի դժուարացընել մեր դարձը. արտակցընել է զհոգին սուրբ մեր սրտին մէջ. մէկ խօսքով՝ աս բանէն սկսեր է Հոգւոյ կործանումը: Ուստի աղէկ մտածէ քու Հոգւոյ փրկութեան վրայ:

Ուրեմն ի՞նչ ընելիք ունիս դուն ասանկ մեծ բանին մէջ:

Նախ՝ մեծ բան պիտոր սեպեա շնորհքը, յարդը գիտնաս այն անգին վայրկենին որ քեզի ընդ առաջ կ'ելլէ:

Երկրորդ՝ բոլոր սրտանց վախնաս պիտոր որ անոր գէմ չկայնիս ու չմերժես:

Երրորդ՝ անդադար Աստուծոյ մէջ թողութիւն խնդրես ասանկ շնորհաց գէմ գնելուդ, ու խօսք տաս որ ասիկց ետեւ աւելի հաւատարիմ ըլլաս:

Չորրորդ՝ աղաչես զԱստուած որ տայ քեզի աս աշխարհքիս մէջ քաւել քու անհաւատարմութիոյ աս շնորհս :

Հինգերորդ՝ աղէկ աչքոյ բանաս մանաւոր դրոմանց շնորհաց՝ որ աւելի նշանաւոր և անգին են :

Վեցերորդ՝ միանգամայն ալ աղէկ նայիս որ գուն քու խելքովոյ չշարժիս, ու չխաբուիս առանձնական քու վախճաններուդ նայելով. վասն զի սատանան կրնայ կերպարանիլ ՚ի հրեշտակ լուսոյ, ու քեզ մոլորցընել որ շիտակ ճամբան չերթաս :

Ուստի Աստուծոյ հետ մէկ ըլլանք, հաւատարիմ ու առաքինի ըլլանք, որ ինքն Աստուած մեր ձեռքէն բռնէ, առաջնորդէ և հաջընէ մեր փրկութեան նպատակը :

Պատմութիւն :

Հաս մեծ օրինակ է մեր դիտաւորութեան այն բանն որ աւետարանը կը պատմէ Քրիստոսի տեառն մերոյ վրայ, թէ մէկ անգամ մը Երուսաղեմայ վրայ նայելով լացաւ. Տեսեալ գբաղաքն ելաց 'ի վերայ նորա : Ով ողորմելի քաղաք, բաւ. եթէ գիտէիր զհաղաղութիւն քո, թէ որ գիանայիր, թէ իմ մտքիս մէջ որչափ ողորմութիւն և աղէկութիւն կայ քու վրայ, որչափ շնորհք կան քեզ պատրաստուած, քու թշնամիքդ պիտոր վախնային, քու բնակիչքդ քաղցր խաղաղութն պիտոր վայլէին, դուն պիտի պահէիր քու փառաւորութիւնդ ու պայծառութիւնդ: Բայց ով աստերախա և անզգամ քաղաքքանի՞ անգամ ուզեցի իմ գիրկս թողվել քու որդիքդ ինչպէս հարիր ձագերը թնին տակը. իսկ դուն

Միշտ գէմ կեցար, չուզէցիր անզեք տալ իմ սիրոյ հրաւիրմանս. ուստի ասկէց ետև քու թշնամիքդ չորս դիդ պատեն պաշարեն պիտոր, անպիտանացրնեն զքեզ, ու քար քարի վրայ չթողուն: Կնչու համար. Փոխանակ զի ոչ ծանեար զժամանակ այցելութեան քո:

Աս բաներս բոլոր կատարուեցան. անանկ որ ինչուան հիմա Երուսաղեմայ աւերակները կը ստակացրնեն բոլոր աշխարհք թէ աս ինչ վիճակի հասեր է:

Քանի քանի անձինք նոյն յանցաւոր Երուսաղեմայ վիճակը ունեցեր են. վասն զի իրենց անդադար շնորհաց գէմ գնելովք՝ այնչափ աւելի թշուառութեան հասած են, որ յախտեան թշուառ պիտի մնան:

Աղէկ մտմտա, շնորհքը զմեզ կը գրդէ. բանը հաւատարիմ մնալն է. ո՛հ, որչափ մեծ թշուառութիւն է չարաչար գործածել զշնորհս:

ԳԼՈՒԽ ԺԳ .

Նեղութիւնս և վիշտ :

Ծնանիլ , նեղութիւն քաշել , մեռնիլ , աս է ամէն մարդու վիշտակը : Ի՞նչ է մեր բոլոր կեանքը երկրիս վրայ , բայց եթէ շարունակ բան քաշել : Դուն տառապեալ անձն նեղութիւն կը քաշես , շատ ատեն է որ կը հեծես կը հառաչես քու նեղութեանցդ բեռան տակը , և ամէն ոտք փոխելուդ ձանձրալի վիշտ մը դէմդ կ'ելլէ : Ճամբու մը վրայ կը քալես՝ ուրխաշեր ցանուած են , կերած հացդ քրտինքով չաղուած է . որչափ որ ունիս , այնչափ ալ դժբախտութիւն կենացդ մէջ . ծնողքդ քեզ երեսէ կը ձգեն , բարեկամներդ քեզ կը մատնեն , մտքդ դրած բաներուն ներհակը կ'ելլեն , օրերդ

կ'անցնին լի ցաւօք և արամուծք .
ամէն բոպէ կը տեսնես որ կ'եւել
նան քեզի դառնուծեան գետեր ,
որ հեղեղի պէս քեզ կը կոխեն .
կարծես թէ ուրիշ բանի համար
աշխարհք չես եկած , բայց եթէ
բան քաշելու : Գիտեմ որ կը քա-
շես , կը լսեմ քու ողբերգ ու հա-
ռաչանաց ձայներդ . ցաւակից եմ
քաշածիդ , սիրտս կը ճնկէ քու
ցաւդ . ցաւակից կը լլամ քեզի ոչ
այնչափ բան քաշելուդ համար ,
որչափ անոր համար որ չես գի-
տեր քաշածներէդ պառու մը հա-
նել՝ միտքդ բերելով մեծամեծ միսի-
թարական բաները որ քու կրօնդ՝
քու խելքդ ալ առջևդ կը դնեն .
ուրեմն աղէկ մտածէ . վիշտերո՞ւդ
համար կ'ողբաս . ախ , հապա մեզ
քերուդ վրայ երբ լացեր ես :

Դուն քու քաշածիդ կը գան-
գըտիս . մէյմ'ալ նայէ քու մար-
դացեալ Աստուծոյդ վրայ , թէ
ինչեր քաշեց քեզի համար . մէյմը

նայէ իր խաչը , արիւնը , ցաւերը .
ու մտածէ քիչ մը թէ իրաւունք
ունին լալու ողբալու :

Դուն մեղք գործեցիր , ու մեղ-
քերուդ համար դժոխոց արժա-
նի եղար . թէ որ Աստուած ան
ատենը քեզ աշխարհքէ վերցը-
նէր , իրաւ չէ որ նոյն վայր-
կենին 'ի հուրն յաւիտենից գլո-
րած ընկած կ'ըլլայիր : Ուրեմն մէկ
քանի անցաւ որ նեղութեան հա-
մար մի գանգրաիր :

Դուն կը քաշես եղեր . սուրբե-
րը ինչեր քաշեցին . անոնց ըրած
զոհերուն հետ համեմատութիւն
մը ունին քու վիշտերդ : Դուն ալ
կ'ուզես անոնց պէս սուրբ ըլլալ .
բայց անոնց հետ բան մը քաշել
չես ուզեր :

Վիշտեր կը քաշես նէ , ատոնց-
մով կրնաս մեղքերդ քաւել , Աս-
տուծոյ ողորմութեանը արժանի
ըլլալ ու երկինքը վաստակիլ : Ո՛վ
կրնայ տարակուսիլ թէ աս քա-

շածնե՛րդ՝ Աստուծոյ գիտաւորու՛
թեանը նայելով՝ մէյմէկ շնորհք է՛ն,
ան ալ՝ անգին շնորհք :

Միթէ երկինք երթալու ուրիշ
ճամբայ կայ՝ առ խաչերէդ դուրս :
Բան կը քաշես նէ , անհանգիստ
կ'ըլլաս կը ցաւիս , տրանջալու փոր
ձուծիւն ալ կը զգաս . բայց առ
անհանգիստ ու նեղսիրտ ըլլալովդ
քու վիշտերդ կը թեթևանն . շն
հասկընար որ ասով աւելի կը
սաստկացընես . վարձքդ Աստուծոյ
առջև կը կորսնցընես , և անարժան
կ'ըլլաս իր շնորհաց և օգնականու
թեան . գուցէ դուն քու ետեկդ
կը բերես ալ ուրիշ դժբաղդու
թիւններ ու ձախորդութիւններ :

Վերջապէս՝ դուն որ կը քա-
շես եղեր , շն ուղեր որ քիչ մը
նուէր ունենաս քու փրկչիդ խաչին
օտքին տակը գնելու : Հոն որ իր
սուրբ արիւնը կը տեսնես , մեծ
բան է որ քու արցունքդ ալ հետք
խառնուի :

Ո՛վ մեղաւորք, եկէք երթանք բուն շարեաց բխած տեղը, մեր սրտին մէջ մանեկնք ու տեսնեկնք, ի՞նչ բանի արժանի ենք եղեր մենք Աստուծոյ առջև: Գոնէ մեկանգամ խոստովանինք թէ մեր մեղքերն են սրտաճառ մեր քաշածներուն. հեռու կենանք գանգաւ ընելէն, հեռու կենանք զԱստուած մեզադրելէն՝ թէ խիստ է իր խրկածը. մեղադրելէն՝ թէ արարածք մեզի կ'անիրաւին, ու կոյր բախար սրտաճառ գնելէն. մեզի գէմ և մեր մեզացը գէմ դարձրնենք ամէն մեղադրանքը: Մեղքն է շարաշար լուցկիքը՝ որ Աստուծոյ բնակութիւնը, և վրէժխնդրութեան կրակը կը վառէ: Մեղքն է ան մահաբեր թոյնը որ երկրիս վրայ տարածուելով սրտաճառ եղաւ տառապանաց ողւոյ, դառնութեան սրտի, բոլոր տան խեղճութեան, երկիրներու կործանման և թագաւորութեանց քայքայելու: Աստուած երկրիս

վրայ ատեան մը կանգնելը է վրէժ-
խնդրութեան. ուսկից գործ կ'ած է
իր ահեղ դատաստանները մեղա-
ւորաց վրայ, կամ անկարգութիւն-
ները պատժելու համար, կամ գայ-
թակղութիւնները խափանելու,
կամ պատուիրազանցները 'ի պա-
տուիրանապահութիւն և յորի-
նապահութի յորդորելու համար:

Ուստի մէյ՛մը բաց աչքով նայինք
մեր նեղութեանցը վրայ, ու չը-
սենք հեթանոսաց պէս՝ ինչպէս
հասարակօրէն կ'ըսենք թէ գի-
պուած մըն էր, դժբախտութիւն մը
է, մեր թշնամեաց չարութիւնն
նէ, մեր բախտէն է, կամ ասանկ
պիտի ըլլայ եղեր մեր թշուառ վի-
ճակէն. հասա վեր ելլենք, մեր
չարեաց սկիզբը սրսպտենք. ատով
աղէկ կը հասկընանք թէ Աստուծոյ
ձեռքը արդարութեամբ սպառա-
զինեալ է մեր վրայ: Մենք մեղան-
չեցինք ու իր սիրտը խոցեցինք.
Մենք իր օրէնքը մէկդի ձգեցինք,

ինքն ալ մեզ թող տուաւ, որ աս
Թշուառութիւները քաշենք. մենք
իր ողորմութիւնը արհամարհե-
ցինք, ինքն ալ զմեզ իր արգարու-
թեան անաչառութեւնը տակ ձգեց :
Մեր խեղճութիւնները քանի կ'եր-
թան կը շաննան, վասն զի մեր
անողգամութիւններն ալ իրարու
վրայ կը բաղմասպասկին : Օրէ օր
աւելի Թշուառ կ'ըլլանք, վասն զի
օրէ օր ալ մենք գէշ կ'ըլլանք : Աս-
տուծոյ պատիժները դադրած չեն,
իր բարկութեան շտեմարանները
պարպուած չեն, և իր ձեռքը միշտ
մեր վրայ բարձրացած է . ԱՅՆ
տակաւին ձեռն նորա բարձրա-
ցեալ է :

Վաւրէնք որ մեր ողորմելութիւն-
ները դադրին, մեղքերէն հեռու
կենանք . լանք սղբանք մեր չարու-
թիւնները, խոնարհինք Աստու-
ծոյ ձեռաց ներքե . պագնենք ան
ձեռքը՝ որով մեզ կը ծեծէ . ան ա-
տեն՝ երկինքն որ մեզի գէմ շար-

Տեր էր, կը հաշտուի, ամենարդար
վրէժխնդրութիւնն Աստուծոյ՝ իր
բարկութեան թուրք ետ կը քաշէ.
ու խառնակ ամպերն որ փայլակ-
ներ կայծակներ կը սպառնային
զմեզ փճացրնելու, անուշ ցօղ մը
կը փոխուին մեզ սուրբ ընելու :
Մեր մեծ միսթարանքն ալ ան է
որ ինչպէս մեր մեղքերը իրենց հեա-
բերին մեր գլուխը առ սրափճներն
որ կը քաշենք, նոյն սրափճները
կ'ըլլան 'ի քառութիւն մեր մեղա-
ցը, ու մեր փրկութեանը կ'օգտեն,
և մէկ օր մը կուտան մեզի վայլէլ
այն երանելի խոստմունքը, որ խոս-
տացուած է անոնց՝ որ համբերու-
թեամբ կը քաշեն իրենց նեղու-
թիւնները : Երանի սգաւորաց :

Ահա քեզի գովելի մտածմունք-
ներ, որով պիտի յանձն առնունք
սիրով մեր տառապանքները, [թէ որ
քրիստոսնեայ ենք նէ :

Ազաշխարութեան մտքեր կ'ը-
սեմ, վասն զի մեզաւոր ենք : Կրաւ-

որ երջանիկ ենք մենք, որ ունեցեր ենք մէկ միջոց մը քաւելու աս կերպով մեր մեղքերը աս աշխարհ-քիս մէջ, քան թէ հարկ ըլլար յաւիտենական պատիժ քաշել անդին :

Համբերու թեան մտքեր կ'ըսեմ. Աստուած ասանկ ուզեր է, աս կարծ խօսքը ամէն բանը կը վճարէ. Աստուած ասանկ կ'ուզէ ու թող կուտայ : Աւրեմն փուճ կ'ըլլայ մեր գանգաւը, փուճ կ'ըլլայ մեր արբ-տունը, որովհետեւ ինչպէս կրնանք ամենակարող ձեռքը թօթվել, երբոր Աստուած է՝ որ կը պատժէ մեզի պէս մեղաւորները :

Աստահու թեան մտքեր ալ կ'ըսեմ. Վասն զի Աստուած վիշա կուտայ մեզի մեր օգտին համար, ու ինքն է՝ որ անով կը թեթեցընէ, կը մսխի թարէ և կը սրբէ պատիժները : Մեր մարդացեալ Աստուածը կամաւ քաշեց մեր մեղքերուն համար, մենք ալ կամաւ քաշենք իր

սիրոյն համար . հիմակուրնէ ցանկեք արցունքով, որպէս զի մէկ որ մը հնձեկք ուրախութեամբ . և հաստատ գիտնանք որ մէկ քանի տարի փորձանքի ու պատերազմի համար վարձք պիտոր ըլլայ յաւիտենական փառք և երանական կեանք :

Մտածեկք ու մխիթարուինք ասով մեր ամէն տառապանաց մէջ . որովհետև գիտեկք որ մեր մեղքերը շատ աւելի բանի արժանի են քան զայն՝ որ կը քաշեկք :

Պատճառներն :

Կը պատմեն թէ երբոր սուրբն Պետրոս հալածանաց ատենը Հռոմ վճառքէն դուրս ելեր կը փախչէր, գիմացը ելաւ Յիսուս փրկիչն իր ծանր խաչովը . Պետրոս հարցուց իրեն, թէ Տէր, ո՞ւր կ'երթաս . Յիսուս ալ ըսաւ . Հռովմ կ'երթամ որ նորէն խաչ ելլեմ քու

ատեղդ , որովհետեւ դուն չես ուզեր
ինձի համար խաչուիլ : Ամբոջաւ
սուրբն Պետրոս իր տկարութեանը
վրայ , և բոլոր սրտով ցաւելով
Հռովմ դարձաւ , և արժանի եղաւ
խաչով մարտիրոսանալ 'ի փառս
երկնաւոր վարդապետին իւրոյ :
Մենք որ Պետրոսի տկարութեանը
հետեոյ եզանք նե , երբ պիտի ըլ
լայ որ իր կորիճ առաքինութեանն
ալ հետեւինք :

Ո՛հ , բանի անգամ Քրիստոս
նոյն բանը կրնար մեզի ալ ըսել .
ես նորէն կ'երթամ ձեզի համար
մեռնելու , որովհետեւ դուք խաչէն
կը փախչիք : Ասան զի մենք բան
մը քաշել չենք ուզեր , մէկ պզտիկ
վիշա մը վրանիս որ գայ , նոյն ատեն
կը սկըսինք արանջալ դանդաղիւ
սոսկ նեղութեան անուներ՝ սոսկ
մտածութիւնը մեր սիրտը դող կը
ձգէ . մն է արդեօք քրիստոսնեայ ըլ
լալը , և աշակերտ Աստուծոյ խաչի
վրայ մեռնողի : Աստուած իմ , դուն

որ այնչափ բան քաշեցիր ինձի համար, ինձի ալ քաշել սորվեցուր. և օգնէ ինձի որ քաշեմ, ու սրբէ զիս իմ չարչարանքովս՝ քու չարչարանացդ հետ միացընելով ու սրբելով:

Ուրեմն աղէկ մտնտանք, ու փոխանակ մեր քաշածին վրայ դանգրտելու՝ շնորհակալ ըլլանք Աստուծոյ, որ մեզ միջոցներ կուտայ մեր յանցանքները մաքրելու:

Ո՛վ բան քաշել չգիտեր, սիրել ալ չգիտեր. ճշմարիտ սէրը ուրիշ բանով չճանչցուիր, ինչպէս գոհ սրտով բան քաշելով: Յո՞ վրկիչն խաչը տնկեց՝ երկնից ճամբան մեզ ցուցընելու համար. և կը ցուցընէ զայն մարդկան՝ որպէս զի առաջ նորդէ յաւիտենից երանութեան, որուն վրան է աչքերնիս: Առանց բան քաշելու սուրբերուն մենձ մասը հիմա դժօխքը կ'ըլլային, շատ դատապարտեալներն ալ բան քա-

չամ ըլլային նէ՝ մեծամեծ սուր-
բեր եղամ կ'ըլլային: Աւրեմն ա-
ւելի լաւ է հիմա լալ ու ողբալ՝ քան
թէ մեղանչել. լաց հիմա ապաշխա-
րողներուն հետ, որպէս զի մէկ օր
մը երանութիւնը վայելէս ընտրե-
լոց հետ:

ԳԼՈՒԽ ԺԳ .

Թշնամեաց ներել և Սեր Գրիգոր
նկատան :

Արովհետև վերջնոց մտածու
Թիւնը պիտի բանեցընենք բարի
գործքեր ընելու համար, ահա ա
սոնց մէջ էական բանը սերն է, և
ներել մեր Թշնամեաց : Քրիստոս
տէրն մեր իր աստուածային հրա
մանովը յայտնի ապայրեց մեզի, որ
ներումն ասնք մեր Թշնամեաց, ու
սիրենք ալ զիրենք քրիստոնէական
սիրով . ըստ այնմ, Այլ ես ասեմ
ձեզ, սիրեցէք զԹշնամիս ձեր : Չեն
պակսիր աշխարհիս վրայ շարաշար
խօսքեր ձեզ մտորցընելու համար :
Աշխարհս որ միշտ հակառակ է
Քրիստոսի սկզբանցը՝ կ'ըսէ ձեզի,
Թէ վրէժխնդիր եղիք . մտէկան
կիբքը կամ ախարնոյնպէս խտտացը
ներով ձեր սիրար՝ կ'ըսէ Թէ վրէժ

խնդրելու է : Անկարգ սովորութիւն
ալ օրէնքէն դուրս ելլելով վրայ
կուտայ, թէ վրէժխնդիր ըլլալու է :
Բայց ես որ, կ'ըսէ Քրիստոս, ձեր
Աստուածն եմ, ձեր թագաւորն
եմ, ձեր տէրն եմ, ձեր գլուխն եմ,
խմանէ՞քիս սպառնալեօքն ալ, նե-
րեցէք, կ'ըսեմ ձեզի. աս ալ բա-
ւահան չէ, հասցա ձեր թշնամիքն
ալ սիրեցէք, և բարի արարէք ա-
տելեաց ձերոց, և այնոցիկ՝ որ
լլկենն զձեզ և հալածեն : Աւեր-
ջապէս կ'ըսէ. Եղերուք նմանօք,
կամ զի եղիջիք որդիք հօրն ձերոց
երկնաւորի, որ զարեգակն իւր
ծագէ 'ի վերայ բարեաց և չարաց,
և ամէ անձրև 'ի վերայ արդարոց և
մեղաւորաց : Տեսա՞ր երկնաւոր
պատգամը, լսեցի՞ր պատուէրը՝
զոր կը գնէ քու Աստուածդ՝ պար-
տաւորութեամբ յախաննից գա-
տապարտութեան : Աւրեմն մտիկ
դիր ու աղէկ մը մամտա :

Աւստի ամենքնուս պարտքն է հաչ

տուիլ թշնամւոյն հետ, ան ալ՝ ծրլ
մարիա և սրտանց : Եւ աս հաշտու
թիւնս՝ յայտնի ընել բարեկամուէ
նշաններ տալով : Սիրել զարձեալ
մեր թշնամիները՝ անոնց աղէկու
թիւնը ուղել և փափաքիլ : Իրենց
համար աղօթք ընենք, ու Աստու
ծոյ առջև անոնց բարին ուղենք :
Ասիկայ էական բան մըն է՝ նոյն ա
ւետարանին խօսքովը . Աղօթս ա
բարէք՝ ի վերայ այնոցիկ՝ որք լկենն
զձեզ և հալածեն :

Անտարակոյս աս բանս է օրինաց
պարտաւորութիւն, հարկաւորու
թիւն, սրբութիւն, և կատարե
լութիւն :

Անանկ մեծ պատուէր է, որ
Քրիստոսակէրն մեր յայտնի կերպով
և պարտք գնելով վրանիս՝ ըսաւ .
Այլ ես ասեմ ձեզ : Անանկ ստի
պողական կերպով մ՝ ալ որ արևը
չմտած պէտք է հաշտուիք կրակ . Ա
րեգակն ՚ի վերայ բարկութե ձերոյ
մի մացէ : Անանկ սուրբ պատուէր

սընցուր : Ասանկ սարսափելի ա-
ղօթքը էրբ ընել կ'ըլայ . ամէն ան-
գամ էրբոր մէկը աղօթք կ'ընէ՝ ա-
տելուծիւն ունենալով ու փափաք
վրէժխնդրութեան իր սրտին մէջ :
Ասան զի աքով դուն կը խնդրես
որ այն պատիժ պատուհասներն՝ որ
կ'ուզէիր տեսնել թէ կը թափուին
քու թշնամոյդ վրայ , քու գլուխդ
իջնան : Մտածէ աս բաներս , սար-
սափէ գողալով :

Ձեզի կ'ըսեմ , գուք որ կ'ազա-
նէք՝ ձեր երկնաւոր հօրն որդիք
ըլալ , ներեցէք ձեր թշնամիներ
ուն . ձեր ստեղծողն է ձեզի հրա-
մայողը : Միայն նայեցէք որ պարզ
որտով ներէք , ոխ մը՝ ատելուծիւն
մը չարահէք բնաւ ձեր սրտին մէջ :

Նայեցէք որ ամենուն ներէք ,
մէկն ալ դուրս չհանելով . վասն զի
ամենքնիս ալ պարտական ենք ի-
րարու ներելու :

Նայեցէք որ շուտով և յօժար
սրտով ներէք՝ առանց բոսկէ մը ու-

շացրնելու, վախնալով որ յաջորդ
բոսպէին չըլլայ թէ մահը ձեր գըլ-
խուն հասնի:

Նայեցէք որ հաստատուն կեր-
պով ներէք. անանկ որ Աստուծոյ
ըրած զոհերնիդ յաւիտեան զո-
հուած ըլլայ:

Մէկ խօսքով, անանկ ներեցէք՝
ինչպէս կ'ուզէք որ Աստուած ձեզի
ներէ. այսպէս կրկատարէք օրէնքը,
այսպէս Աստուծոյ շնորհաց ար-
ժանի կ'ըլլաք, այսպէս ձեր փրկ-
չին հեռեող կ'ըլլաք, այսպէս կը
վաստրկիք արքայութեան փառքն
ու պսակը: Թէ որ աղէկ մտածէք,
ինչպէս կրնաք ասչափ դժուարու-
թիւն քաշել ուրիշի ներելու հա-
մար: Լաւ ու հաստատուն կեր-
պով մտքերնիդ գրէք որ եթէ դուք
չուզէնաք ձեր եղբօրը ներել, բնաւ
ներում չէք գտներ յԱստուծոյ:

Պատմութիւն :

Սուրբ Յովհաննէս Գուաղբեր-
աին եղբայրը՝ իր Թշնամուոյն ձեռ-
քը իյնալով սպաննուեցաւ : Ատեն
անցնելէն ետքը՝ որ մը սուրբն Յով-
հաննէս ճամբու վրայ մարդասպա-
նին հանգիստեցաւ անանկ տեղ մը ,
որ ոչ ան և ոչ աս կրնային փախչի-
ուառի այն մարդասպանը հասկը-
ցաւ որ բանը գէշ է՝ անոր ոտքը
ընկաւ բազկատարած , ու աղա-
չեց երգուընցելով , խաչելէալ
փրկչին սիրոյն համար կեանքս ին-
ծի շնորհէ , ըսաւ : Գուաղբերաին
սիրաւ շարժեցաւ , ներեց անոր ,
գրկեց սիրով . ետքը գնաց աղօթք
ընելու խաչելու թեան մը առջև :
Նայէ ետեւէն ինչ մեծ բարիք եղաւ .
չուտով մը գինուորական զգեստը
ձգեց , աշխարհքէ հրաժարեցաւ ,
կրօնաւոր եղաւ , ու հիմադիր

Վայլումարողայ կամ Հովանաւոր
ձոր ըսուած կարգին :

Տեսար բարի օրինակը, տեսար
ինչպէս կ'ըլլայ քրիստոնէին սիրար :
Մտած է ու տես թէ քու սիրար ալ
ասանկ է արդեօք : Արեւելէս գուն
ալ քու թշնամիներուդ ասանկ
անկեղծ և ճշմարիտ սիրով : Ար
սիրէս զընկերդ իբրև զանձն քո, ըն-
կերդ կը տեսնէս անանկ, իբրև թէ
դՅ. քրիստոս տեսնայիր : Ուտի քըն-
նէ ու գտտէ զքեզ Աստուծոյ առ-
ջեր :

Ո՛վ քրիստոնեայք, մէկ հօր որ-
դիք էնք, սիրենք մէկզմէկ, սիրենք
յԱստուած և Աստուծոյ սիրոյն
համար սիրենք՝ անխարդախ, գոր-
ծունեայ և հաստատուն սիրով,
սիրենք մէկզմէկ աս աշխարքիս մէջ,
որպէս զի յաւիտեան անդին ա-
պրինք կատարեալ միութեամբ սի-
րոյ :

ԳԼՈՒԽ ԺԴ .

Ծննդաց պարտէ իրենց զաւելներուն
 չէս :

Ո՛րչափ քիչ են աս հարկաւոր
 բանս մտածողները : Ծնողք իրենց
 մէջ Ատուծոյ փոխանորդն են ի-
 րենց զաւելներուն վրայ : Ինչպէս
 որ իրենք պատճառ եղեր են անոնց
 աշխարհք գալուն, պարտրկան են
 զանոնք արքայութեան արժանի
 ընելու : Պզտի բան է անոնց մահ-
 կանացու ու խեղճ կեանք մը տալը,
 թէ որ չպատրաստեն զանոնք, ինչ
 պէս որ պարտական են, յաւիտե-
 նից կենաց հասնելու որ անոնց
 գոյանալէն աւելի ազնիւ բան է,
 չէ՛ նէ՛ յանցաւոր կ'ըլլան Ատու-
 ծոյ առջև, և պատճառ կորստեան
 իրենց ալ իրենց որդւոցն ալ : Եւ
 ի՛նչ թշուառութիւն կ'ըլլար ծնու-
 զաց աս բանս, որ ուրիշ բանի

համար զաւակ բերած չըլլան աշխարհքս, բայց եթէ դժոխքին մէջ դատապարտեալներ աւելցրնելու : Եւ աս բանս է իսկապէս որ շատերը պիտոր յանդիմանեն իրենց զիրենց, ու վախնան բոլորովին : Ո՛րչափ ծնողք կան որ չէ թէ միայն անհոգ են աղէկ կրթելու իրենց զաւկրները, հապա իրենց անկարգութեամբն ալ և վատթար վարքով ան խեղձերուն շար օրինակ կուտան, առիթ մեզաց և գայթակղութեան կ'ըլլան : Ո՛հ, ի՞նչ ըսեմ ասանկ շմտածող ու չցաւող և անհոգ ծնողաց՝ զաւկրներուն փրկութեան վրայ : Ասանկներուն զաւկրները հազիւ կը տեսնեն մէկ քանի գործ կրօնի և աստուածպաշտութեան կամ բարեգործութեան . անկէց դուրս բանի մը հոգ տանիլ չկայ . ոչ Աստուծոյ ունեցած պարտքերնին հատուցանել առաւուտ իրիկուն աղօթք ընել տալով, ոչ սուրբ խորհուրդներու

սաէսլ մօտենալ, և չարակալի Աստուծոյ ծառայութենէն և ՚ի քրիստոսնէական պարտուց:

Բարկասիրտ ու կասաղի ծնողք կան որ շէն գիտեր խօսիլ առանց կրակ դառնալու, առանց սահմա-կելու խօսքեր բերնէ հանելու, առանց վախցրնելու՝ տակնուվրայ ընելու բոլոր առեւր: Աստուած՝ որ է Աստուած խաղաղութեան, ինչպէս կարենայ թագաւորել ասանկ պղտորութեան ու խռովութեան մէջ:

Կան անկարգ և անհամեստ ծընողք, որ իրենց անշնորհք կերպք կ'անցրնեն իրենց զաւկրներուն, թող տալով որ անոնք տեսնեն իրենց անկարգութիւնները: Ա՛րչափ շար օրինակ կը տրուի աղոց, որ իրենցմէ գէսլ ՚ի վասթարութիւն կ'երթան, ու ասանկ գիւրաւ գէշ տպաւորութիւն կ'առնեն, ու առաջ կը տանին տպակայնեալ բնութեան ընթացքը:

Ազահ, արժամատէր, շահա-
սէր և անխառ ճնողք կան, որ ի-
րենց որդւոցը առջև կ'էրեցնեն
անյագութի մը սակոյ ու աշխարհ-
հիս բաներուն. ուրիշ բանի գոց
չեն խօսիր քաց'ի մեծնալէն և շա-
հեղէն ու անցաւ որ դանձ գիցելն:
Ախտոս որ չեն հատկութար թէ ա-
սով իրենց զուկրներուն գլխուն
կը դիպէն Աստուծոյ բարկութեան
նեանքը:

Կան քինախնդիր ճնողք՝ դառն
մաղձով լեցուն, որ իրենց սղոց
սիրտը կը լեցնեն քինախնդու-
թեան թոյնը, որ կ'աճի անոնց
սրտին մէջ. երբեմն ալ որդւոց
որդի և ցեղէ 'ի ցեղ կ'անցնի.
որով անջնջելի կը մնայ անոնց մէջ
ողի ատելութեան և սխակալու-
թեան իրենց հեռեանքովը: Ասի՛նչ
Թշուառ Ժառանգութիւն է այն
զժբախտ զուկրներուն համար:

Կըլլան երբեմն ճնողք ամալա-
րիշտք, անհաւատք, անկրօնք, ու

րոնք իրենց զաւկրնեւրուն սիրտը
սկզբունք բարեպաշտութեան և
կրօնի անկեղու տեղը՝ կ'աւրեն ա-
նոնց աստուածապարգև շնորհք-
ներն ալ. այնչափ՝ որ կը մնան ա-
ռանց հաւատքի, օրէնքի, խղճմը-
տանքի, և առանց Աստուծոյ: Իսեղծ
տղաք, որ ասանկ չար ծնողաց հան-
դիպեր են. վայրենի և բարբարոս
ծնողք, որ քան զայս աւելի ան-
գութ և անողորմ չէին կրնար ըլլալ:

Բայց վայ է այն ծնողաց, որ
իրենց զաւակացը ասանկ դայթա-
կղահան օրինակներ տուած են.
Ինչ սոսկալի համար պիտի տան
մէկ օր մը. ինչ սարսափելի դա-
տաստան պիտի ընէ անոնց Աս-
տուած: Ալ աղէկ չէր ըստ իմիք
այն տղոց որ օրօրոցի մէջ խղզուած
ըլլային, քան թէ ասանկ դժոխք
էյնային:

Բարբարոս ազգերու համար
կը պատմեն, թէ ծնողք իրենց
տղաքը զոհ կ'ընէին շաստուա-

ծոց, և իրենց ձեռքովը կը մօր-
թէին անոնց սեղանին առջևը :
Իրաւ որ բարբարոս էին այդ ազ-
գերը, բայց քրիստոնէ անուն ու-
նեցող ծնողք աւելի անգութ ան-
ողորմ չէ՞ն, երբոր չար օրինա-
կով սասանայի կը զոհեն իրենց
որդիքը, և այնչափ զոհեր կը սա-
տրաստեն՝ որ երթան յաւիտեան
այրին դժօխքի մէջ :

Աս ի՞նչ սոսկալի բան է՝ որ ա-
նանկ ծնողք գանուին որ իրենց
անօրէն կենօքք մէյմէկ դահիճ ըւ-
լան իրենց զաւկըներուն, աւելի
անխնայ քան զուրիշ դահիճները,
որ սոսկ ժամանակաւոր կեանքը
կը բառնան, իսկ անզգամ ծնողք
իրենց զաւկըներուն անտահական
և երանելի կեանքը կը վերցընեն .
ուր որ սպարտական էին զանոնք
չակելու :

Բայց ան աւելի սոսկալի է, որ
երբ սասանկ զաւկըներ գանուին
իրենց ծնողաց յանցանքովը դա-

տապարտուած , յաւիտեան զանոնք պիտի ատեն , գարշին , անիծանեն նզովեն , որ սլաածառ եղեր են իրենց կորստեանը :

Ա՛րչափ ծնողք դժոխք գացեր են անոր համար որ աս բաները չեն մտնտացեր : Չեզի կ'ըսեմ ծնողք , գիտցէք որ դուք պարտրկան էք զանոնք աղէկ մեծցրնել ու կրթել , խրատել , անոնց բարի օրինակ տալ , ու ձեր վիճակին և կարողութեանը համեմատ աղէկ տեղ մը տեղաւորցրնել . ասոնք ձեր պարտքերն են : Աղէկ մտնտացէք ու կատարեցէք . սպա թէ ոչ , ձեր յաւիտենական կորուստը յայտնի է . դուցէ այլոց զաւկրներուն կորուսան ալ , որ ձեզի հեա զանոնք ալ դժոխքը կը քաշէք՝ ուր յաւիտեան մէկզմէկ անիծանէք , և իրարու տանջանքն ալ սաստկացրնէք , թշուառութիւնն ալ՝ յուսահատութիւնն ալ աւելցրնէք :

Պատմութիւն :

Հեղի Հրէից քահանայապետք
երկու զաւակ ունէր, որ իրենց
անկարգութեամբը, անիրաւութիւն,
և անզգամութեամբ անպատիւ կը
էին իրենց սուրբ պաշտօնը, ու
բոլոր Իսրայելի ազգին գայթա-
կզութիւն էին ու գանգատելու
պատճառ: Իրաւ որ իրենց հայրը
զասոնք շատ անգամ խրատեր էր,
բայց վախկտա սրտով, և անոնց
զիջանելով պարսաւելի կահզու-
թեամբ, և չունէր սիրտ մը և
կարճութիւն մը անոնց դեղ մը
ընելու: Ինչուան որ Աստուած
որդողելով ասանկ բանի վրայ՝ Սա-
մուէլ մարդարէին ձեռքովը ազ-
գեց Հեղիի, որ շատ չերթար՝
անանկ ծանր պատիժ գլխնուն
կը բերէ որ բոլոր լսողները սար-
սափին: Անանկ ալ եղաւ. մեծ
կոխ բացուեցաւ Իսրայելացւոց

ու Փղշտացւոց մէջ . ան ատեն Աստուած իր վեճի սնդրուիւր ցրցուց . Հրէիցմէ երեսուն հազար մարդ ընկաւ , տասպանակը թշնամեաց ձեռքը անցաւ , Ոսիւի և Փենեհէզ Հեղեայ որդիքն ալ ընկած մեռած գանուէցան՝ իրենց արեանը մէջ թաթխած : Աս բոթը անոնց հօրը հասաւ նէ , ան ալ արամութենէն խեղոյն ընկաւ մեռաւ , գլուխը պատռած , ուղեղը դետինը ցնդած : Ասանկ մէկ օրուան մէջ փճացաւ այն երևելի տունը՝ ՚ի պատիժ մեղադրելի վախկոտուէ ծնողին , և գայ . Թակղական վարուց իր որդւոցը :

Ո՛վ հարք և մարք , աղէկ միտք առէք աս բաներս , ու ձեր զաւկըները կրթեցէք աղէկ մամտալու :

Մէկ սաստիկ հալածմունքի մը ատեն ՚ի ճափոն ընդգէմ ուղղափառ հաւատքի : մէկ հայր մը՝ ու մէկ մայր մը քրիստոնեայք , ամէն օր կը սպասէին թէ իրենք ալ պիտոյ

մարտիրոսանան , և ջերմեռանդ
աղօթքով կը պատրաստուէին : Ա
սանք մէկ նորահաս որդի մը ունէին ,
որուն համար մեծ հոգ կ'ընէին :
Օր մը կրակի քով նստած՝ աս բա
նիս վրայ կը խօսէին՝ ըսելով . Մենք
կը յուսանք որ Աստուծոյ շնորհ
քովը համբերենք մարտիրոսութե
վանն հաւատոց , բայց աս փա
փուկ աղին գլխուն ի՞նչ կուզայ .
կրնայ սիրտ ընել որ տանջանք
ները քաշէ . չէ նէ թշուառու
թեան մը պիտի հանդիպի հաւատ
քը ուրանալով : Տղան կ'երենար
թէ ինքնիրեն կը խաղար , ու անոնց
խօսքին ուշ չէր դներ , ձեռքն ալ
մէկ երկաթ մը կրակին մէջ կը
տաքցընէր . որ երբոր կարմրցաւ
կրակի պէս , դուրս քաշեց , ու
կարիճ անվախութեամբ մը իր ձեռ
քին դաշուց : Աս բանիս ճնող
քը տակնուվրայ եղան , ըսին թէ
Ի՞նչ կ'ընես , ինչո՞ւ ատանկ բան
ըրիր : Տղան համարձակ ըսաւ

կարիճ կերպով մը . Անոր համար որ
յայտնի ցուցնենք ձեզի թէ Աս-
տուծոյ օգնութիւնը այնչափ սիրա-
պիտի ունենամ որ հերիք ըլլայ՝
ձեզի հեամարտիրոսութիւն քաշե-
լու՝ քան թէ հաւատքէս ելլելու :
Հիացան ամուսնացան ծնողքը , ու
սրտանց , ողջագուրեցին զինքը ,
և ուրախութենէն սկսան լալ և
փառք տալ Աստուծոյ որ իրենց
ատանկ զաւակ տուեր է : Ետքը
իրեքն ալ արժանի եղան մար-
տիրոսութեան սպակիին : Աս ինչ
դեղեցիկ փոխարէն է աղէկ դաս-
տիարակութեան , որ տուեր էին
աս սիրելի զակին իր խնամասուն
ծնողքը , և հոգևոր յառաջադի-
մութեան՝ զոր քաղեր էր այդ
տղան անոնց խնամարկութենէն :

Սկզբունք աստուածաբանու-
թեան երբեմն աւելի կենդանի և
տաքուն կ'ըլլան հաւատքի նոր է-
կածներուն մէջ՝ քան թէ ուրիշ

քրիստոնէից : Առաքելական քա-
րոզութեամբ դարձած ներու՛ն մէջը
մէկ քրիստոնէայ տուն մը կար՝
քան զուրիշները զարմանալի : Հայր
ու մայր սուրբ կեանք մը ու-
նէին , սոսկ իրենց պարաքին ու
վեճակին հոգ ունենալով , և իրենց
փրկութեանը : Ամէկ օր հոգևոր և
ջերմեռանդ բան կը կարգային աս
բանիս համար մեկտեղ ժողվուած
ընտանեացը : Ասոնց մէկ տղան՝
դեռ հինգ վեց տարեկան՝ Քրիս-
տոսի շարշարանքները լսելով՝ ա-
նանկ սիրար վառուեցաւ Յիսու-
սի հետևելու ու անոր սիրոյն բան
մը քաշելու , որ ամէն օր կ'եր-
թար կը քալէր եղիճ՛ներու վրայ բո-
սիկ ոտքով ինչուան սկսէր արու-
նտաիլ . ասկից 'ի զատ պսակ մըն ալ
չինէր էր սուր սուր փշերէ , որ
գիշերները իր երեսի բարձին վրայ
կը դնէր , ու ան բարձին վրայ գլուխը
կը հանգչեցընէր Յնի պատուոյն
համար . աս որ իմացան ծնողքը ,

արգիլեցին . միանգամայն հասկը
ցան որ Աստուած ան տղուն վրայ
մասնաւոր բան մը կը գիտէ : Ա
նանկ ալ տեսան . վասն զի տղան
չափաւոր ատենն որ հասաւ , եկե
ղեցական կարգ մտաւ , քահանայ
եղաւ , ու առաքելական քարոզու
թիւն կ'ընէր . և շատ հրաշքներ
ալ ըրաւ . և վերջապէս ասանկ
սուրբ վարքով կեանքը լինցուց :
Ասկից մեծ մտիթարական մտածու
թիւններ կ'ելլէ . երանի՛ այն ծնո
ղաց՝ որ կրնան աս ճամբան բռնել :

ԳԼՈՒԽ ԺԵ .

Զաւակներուն պարտւոյ առ ծնողս :

Ինչպէս ծնողք պարտքեր ունին
առ որդիս , նմանապէս զաւակընէրն
ալ պարտքեր ունին առ ծնողս , և
պէտք է որ մեծ վախ ունենան
երբոր իրենց պարտքէն պակասին :

Սուրբ գիրքն ալ յայտնապէս
կը պատուիրէ [Թէ ի՛նչպէս զաւակը-
նէրը պիտի կատարեն իրենց ծնո-
ղաց ունեցած պարտքերը : Անոնցմէ
առած են իրենց կեանքը , որ բնու-
թեան բոլոր բարիքներուն առջինն
ու մեծն է : Ի՛նչ փոյթ սիրոյ և
չնորհակալութեան պիտի ցուցը-
նեն իրենց ծնողացը : Այսու ամե-
նայնիւ ինչէր ալ չեն քաշեր խեղճ
ծնողք իրենց զաւակընէրուն համար :
Զաւակ որ կը լլայ , երջանիկ զե-
րենք կը կարծեն , և կը մխիթա-
րուին . [Թէ որ կարենային առա-

ջուց գիտնալ՝ թէ ետքը ինչ բան պիտի ըլլային անոնք, ուրախանալու աեղ ինչ խորունկ սրտի հառաչանքներ չէին ըներ, և ինչ արցունքներ չէին թափեր անոնց օրօրացին վրայ :

Կան խօսք չհասկըցող զաւկներ, որք կը սրակտին հնազանդութիւն և հպատակութիւն ընելէն, անոնց կամքէն ապստամբ են, ոտքի տակ կ'առնեն անոնց հրամանը, իրենք զիրենք ծնողացմէ անկախ կը սեպեն, որ Աստուծոյ օրէնքը սահմաներ է :

Կան գատարկապօրա որդիք, աշխատանքէ փախչող, պարապօրդութեան զիրենք տուած, և անպիտան և ինքնազուխ, որ բան մը չեն ուզեր սորվել ու ընել, թէ պէտ և ծնողքը իրենց քրտինքովը գանձելու են ապրուստ մը :

Կան որդիք ցոփակեացք, որ ամէն մտութեան մէջ մաշակոնած են, անկարգութեանց և ախտից :

անպատիւ կ'ընեն զիրենք ալ իրենց
ճնողքն ալ, և իրենց անասնձ կենսո-
քը վասնզի կը մէջ գնեն իրենք
զիրենք, և ետքերնին աւելի գէշ
կ'ըլայ :

Կան որդիք ազատութեան ետեւ
ընկած որ ոչ բարեպաշտութիւն
գիտեն, ոչ կրօն, և ոչ Աստուծոյ
վախը, վասթար ընկերներու կա-
պուած, որ զիրենք գիւրաւ կրնան
մոլորցնել, և ամէն անկարգու-
թեան և թշուառութեան խորխո-
րատը ձգել. վասն զի ո՞ր շարեաց
մէջ չկրնար իյնալ ան մարդը որ
կանակ գարձուցեր է Աստուծոյ
գէմ :

Կան որդիք ապերախոք, ընտրե-
րնութեան գէմ կռուողք, որ
չեն յանձն առնուր ճնողաց պի-
տոյքը ճարել անոնց ծերութեան
աստե՛նը, իսկ ճութեան աստե՛նն ալ
երեսէ կը ձգեն, որ նեղութիւն
կարօտութիւն քաշեն, ու ցաւք
և արտօնութեանք անցնեն միա-

ցած օրերնին, որ քան զմեռնիլը
գժուար քան է :

Արդ ասանկ անշնորհք անզգամ
ները, որ ծնողաց ձեռքով աշ-
խարհք եկեր են, զաւանկ պիտի
ըսուին թէ ցուցանք : Ծնողքը
կարծէին թէ անոնցմէ գուժ և
մխիթարանք պիտոր գանեն իրենց
կենացը մէջ, ու իրենց կոնսակ պի-
տի ունենան ծերութեան ատեն-
նին . բայց տեսան որ իժ են եղեր
իրենց որովայնը պատրուտող, և
թշուառացընող իրենց կեանքը,
մտխոյ իրենց գոյքը, նախատինք
իրենց տանը . անանկ որ իրենց ան-
կարգութեամբ և վատթար վար-
քովը՝ կերպով մը կը ստիպեն
ցաւագին ծնողքը, որ յուսահատ
մնացեր են, սոսկալի անէծքներ
թափել անոնց վրայ : Իրաւ որ գէշ
է աս քանս, բայց խորք զնորս
կարգան : Ուրիշ քան ալ չկայ՝ որ
այնչափ գրգռէ զաւկընկերուն վրայ
Աստուծոյ բարկութիւնը և անէծ .

քր. ինչպէս ծնողաց պատիւը պակ-
սեցրնելը : Աս բանս շատ տեղ
սարսուռացեր է Աստուած . և ի՞նչ
սոսկալի պատիժներ շէն եղած
ամէն ատեն , ամէն վիճակի և ամէն
հասակի մէջ , որ ամէն աշխարհք
սարսափեր է անանկ սոսկալի պա-
տուհասներէն :

Երանի՛ բարի ծնողաց , որ իրենց
արժանաւոր զաւակ ունեցեր են ,
վասն զի զանոնք քրիստոնէաբար
մեծցրնելէն ետքը՝ վերջապէս կը
քաղեն անոնց անոյշ ստուղբ իրենց
հանգիստ ծերութե՛ն ատենը , և կը
տեսնեն զիրենք որպէս թէ վերբա-
տին ծներ են իրենց զաւկրներուն
վրայ , որ իրենց ուրախութիւն և
մխիթարութիւն են :

Դաւիթ մարգարէն գեղեցիկ կը
նկարագրէ աղէկ տունը . կը ձեացը-
նէ թէ աղէկ կարգով նստեր են մէկ
բարեւոյց սեղան մը ուր կարծես
թէ հրեշտակներն ալ կը կանչուին՝
որ ուրախանալով տեսնեն ասանկ

տեսիլ մը: Աս տունս եղողներն են,
նախ մէկ հայր մը՝ որ աչքը ուրիշ
բանի չէ, բայց աղէկ ծառայէ
Աստուծոյ, ու տեսնէ որ իր տանը
մէջ աղէկ ծառայութի կ'ըլլայ Աս-
տուծոյ. հետն ալ անոր կ'ինը, որ
աշխարհքիս վրայ ուրիշ ուրախու-
թիւն չնայիր, բայց միայն հաճոյ
ըլլալ Աստուծոյ ու իր երկանը,
և տեսնել որ շնորհօք և իմաս-
տութեամբ կը մեծնան իր զաւկը-
ներն, ու իրենց մէջ մէկ սիրտ՝ մէկ
հոգի են. միշտ միացած են մէկ
սիրուն համաձայնութեամբ մտաց
և կարծեաց, որ առաջ եկած է 'ի
բնութենէն և 'ի բարի կրթութենէ,
և օրէ օր իրենց հասակին հետ կ'ա-
ծի: Ուստի ասանկ տան մէջ կը
Թագաւորէ խաղաղութիւն, հան-
գարտութիւն, միաբանութիւն -
միանգամայն և բարեպաշտութիւն
և սուրբ երկիւղն Աստուծոյ: Ա-
սանկ տան վրայ անձրևի պէս կ'իջ-
նան բիւր օրհնութիւնք, զոր Աս-

տուած իրենց պատրաստեր է . զոր
պիտի վայլեն երկինքը միաբան ,
ու բնաւ իրարմէ չբաժնուին :

Ո՛վ զաւակք և ծնողք , աս բա-
ներս աղէկ մտմտացէք . ձեր տունը
ըլլայ պատկեր մը արքայութեան ,
և անոր օրինակովը ձեանայ ու գե-
ղեցիկ կարգաւորած ըլլայ :

Աստուծոյ առատ օրհնութեան
արժանի ըլլալու համար՝ զաւկը-
ները պէտք է որ կատարեն իրենց
պարտաւորութիւնը իրենց ծնո-
ղացը : Պարտքերնին է պատիւ և
պատկառանք , հնազանգութիւն ,
սէր , երախտադիտութիւն , պիտա-
նաւորութեան ստեղծման ալ պէտք
եղած օգնութիւնն ալ ընել : Ասանկ
որ ընեն նէ , կ'ըլլան նաև Աս-
տուծոյ որդիք , և անկից իրենց
հատուցումը կ'առնուն :

Պատմութիւն :

Չարագործ և անողամ մարդ

մը զաւակ մը ունեցեր էր իրեն
 պէս անզգամ : Երկուքն ալ ամէն
 մտումթեանց տէր՝ օրէ օր գէսլ ՚ի
 գէշը կ'երթային : Տղան անհնա-
 ղանդ , անխրատ , բարկասիրտ ,
 կատաղի . ամէն օր իրարու հետ
 կռիւ վէճ , մէկմէկու անէճք կար-
 դալով կ'անցընէին : Հայրը տարիքն
 առած՝ մէկ օր մը սկսաւ յանդի-
 մանել զտղան իր գէշ վարքին հա-
 մար , ան անզգամն ալ կատղեցաւ .
 հայրը տակն առաւ , գետինը ձգեց ,
 մաղէն բռնեց , սանդղէն վար գը-
 րեց որ անէն գուրս ընէ : Ան ա-
 տեն թշուառական հայրը ձայնը
 վերցուց , և տղուն ըսաւ . Աեցիր
 կեցիր , ես որ քու տարիքդ էի ,
 իմ հայրս չարչրկելով ասկից աւելի
 հեռու չտարի : Ասով իմացուեցաւ
 Աստուծոյ արդար վրէժինգրու-
 թիւնն , որ թող տուեր էր որ-
 պէս զի իր հօրը բրածը իր զաւակն
 գանէ :

Ինչպէս ստակալի և ահաւոր է

Աստուծոյ արդարութիւնը : Բայց
դուք անզգամ որդիք սրչափ ծանր
յանցաւոր էք . նայեցէք որ ձեր
ճնողքէն պատկառիք , որչափ ալ
անչնորհք ըլլան : Իրաւ որ ասանկ
անկարգութիւններ՝ սոսկ բիրա
ւ կոպիտ մարդկանց մէջ կ'ըլլան ,
բայց աւելի ազնուական քաղա-
քացւոց մէջն ալ թէպէտ և ա-
սանկ անճոռնի բաներ չըլլան ,
քանի քանի անկարգութիւնք կ'ըլ-
լուին , որ թէ և մարդկան աչքին
թեթև երևնան՝ գուցէ Աստուծոյ
աչքին առջև ասկից պակաս ծանր
չեն գանուիր :

Չեզի կ'ըսեմ զաւկրներ , ձեզ
աղէկ մտմաացէք . Աստուծոյ դա-
սաստանը ձեզի կը սպասէ : Աս
բանիս վրայ մէկ ուրիշ գիպուած
մըն ալ պատմեմ : Մէկ հայր մը բան
չէր թողուցեր որ չընէր իր զաւա-
կը աղէկ կըթելու՝ բարի օրինակով ,
աղէկ խրատներով . իսկ որդին գէշ
բնութեան տէր էր , ամէն մտու-

Թիւն ունէր . ուստի ամէն օր ցաւ
կուտար հօրը սրտին նոր նոր ան-
կարգութիւններով : Ետքը իմա-
ցաւ հայրը՝ որ տղան զինքը սպան-
նելու միտք ունի , որ իր ժառան-
գութիւնը առնու և ինքնազուխ
ասրի : Ան ատեն խորունկ ցաւ
զգալով ուզեց վերջի փորձը ընել
իր անզգամ տղին սիրտը կակրոցը-
նելու . ուստի օր մը ըսաւ ասոր .
Եկու տղաս , ելլենք քիչ մը մէկ տեղ
քալենք . ասով ինձի հաճոյական
բան մը կ'ընես : Ան ալ , խիստ ա-
ղէկ ըսաւ . գուցէ միտքը դրաւ թէ
ասով իր չար գիտաւորութիւնը
գիւրաւ առաջ կարենայ տանիլ .
հայրը առաւ զասիկայ՝ կամաց կա-
մաց առաջ տարաւ , ինչուան որ
անտառի մը մէջ մտան . հոն տե-
ղը կանկ առաւ , դարձաւ տղին՝
ըսաւ . Արդեակ իմ , իմացայ ստոյգ
որ զիս սպաննել կ'ուզես . ես որ-
չափ ցաւ ունենամ քու վրագ ,
միշտ իմ զաւակս ես , ու զքեզ կը

սիրեմ, ուստի ուզեցի խմ սիրոյս
վերջն նշանը քեզի ցուցնել. քեզ
բերի հոս հեռու տեղ աս ան-
տառս, ուր վկայ մը չունինք, ու
քու ընելիք անօրէնութիւնդ մարդ
չիրնար խմանալ: Հաննեց թուր մըն
ալ որ ծածուկ պահէր էր, Աս-
որդի, ըսաւ, աս թուրս, և ու-
զածդ ըրէ. կատարէ քու անօ-
րէն խորհուրդ, զարկ զիս մեռցուր,
ինչպէս որ մտքդ դրեր ես. որ
գոնէ ասանկ անբնակ տեղ մեռնե-
լովս՝ զքեզ գատաւօրններու ձեռքէ
խալըսեմ. աս ըլլայ վերջին ցոյց
խմ հայրական սիրոյս, ու խմ ետքի
ցաւոցս մէջ գոնէ աս միտթարանքս
ունենամ որ քու կեանքդ պահե-
ցի, երբոր դուն զիս կը մեռցնէիր:
Ան ատեն տղան տակնուվրայ ե-
ղաւ, սիրտը այլայլեցաւ, սկսաւ
հաձաչել ու լալ, իր հօրը ոտքը
ընկաւ, հազար անգամ թողու-
թիւն ինդրեց իր անզգամութիւնը,
ու երգութեանցաւ Աստուծոյ առջև

անկէ ետքը իր վարքը փոխելու ,
և իրամարդութիւնը ձգելու ասանկ
սիրական հօրը դէմ . խօսքին վրայ
ալ կեցաւ , և եղաւ ետքը իր հօրը
այնչափ մեծ միսիթարութիւն , որ
չափ առաջ անոր սրտին արամու-
թիւն ու ցաւ եղեր էր : Աս պատ-
մութենէս ինչ աղէկ օրինակներ
կրնան առնուլ հարք ու զաւկրներ :

ԳԼՈՒԽ ԺԶ .

Արտածոյ սերը ո՛րն գեղտ է ո՛ր հիշ
համբէնտ :

Մենք ուրիշ բանի համար չենք
էկած սա աշխարհքս , բայց միայն
զՍատուած սիրելու և Սատուծոյ
ծառայելու . ինքն է տուեր մեզի
անանկ սիրտ մը , որ կրնայ իր ստեղ-
ծողը սիրել , ու բոլորովին Սատու-
ծոյ նուիրել իր ամէն յօժարու-
թիւնը , ինքը կեանք տուեր է մեզի
և ժամանակ՝ իր սիրոյն ծախելու
մեր բոլոր սէրը , որպէս զի ար-
ժանի ըլլանք զինքը հոս սիրել և
անդին վայելել :

Սատուած յայտնի պատուիրեր
է որ զինքը սիրենք , ըսելով . Սի-
րեցես զտէր Սատուած քո յամե-
նայն սրտէ քումսն , յամենայն ան-
ճնէ քումսն և յամենայն զօրու-
թիւ քումսն : Աւր իրաւամբք կ'աղա-

դակէ սուրբն Օգոստինոս . Միժէ
հարկ էր , Աստուած իմ , որ մեզի
ապաստենս դքեղ սիրելու , ու ըս-
տառնաս՝ թէ որ չսիրենք , բաւա-
կան չէր որ մեզի թողուիր , որ քեզ
սիրենք . և միժէ քեզ սիրելը՝ մեզի
մեծ շնորհք և երջանկութիւն չէր :

Աստուած արժանի է մեր ան-
բաւ սիրոյն : Այն ամենայն բանը՝
որ մեր սիրաւ կրնայ շարժել , իրեն
քաշել ու զուարճացրնել , արդէն
ինքն Աստուած ունի , և մեր առ-
ջևը կը գնէ . իր ծայրագոյն բա-
րութիւնը , իր անսպասմելի գե-
ղեցկութիւնը , իր անսահման ո-
ղորմութիւնը , իր անբաւելի սիրե-
լութիւնը , իր ամէն կերպ կատա-
րելութիւնը , և անհասնում աղ-
բիւրը ամենայն բարեաց , ինչ բան
կրնայ ինքը բաղձալ , որ չգանուի
յաստուածութեան իւրում , և ու
չբռնադատէ զմեզ զինքը սիրելու :

Ով սէր աստուածային , սիրելի
առաքինութիւն՝ վասն զի ամէն

զուարճութիւնը մեզ կը ցուցնէ .
գերազանց առաքինութիւն , վասն
զի մեզ մեզնէ վեր կը վերցնէ և
մասնակից կ'ընէ երկնաւոր խմա-
ցականութեան հրեշտակաց . ընդ-
հանրական առաքինութիւն , վասն
զի զայլ ամենայն առաքինութիւնս
կը պարունակէ , անոնք ալ կ'ազ-
նուացնէ ու կը կատարելագոր-
ծէ . երկնային առաքինութիւն ,
վասն զի Քրիստոս փրկիչն մեր է-
կաւ , որ երկընքէն մեզի բերէ աս-
տուրք կրակը . կը փափաքի ալ որ
ասով վառուի բորբոքի մեր սիրար-
աստուածային առաքինութիւն ,
վասն զի կերպով մը կ'առնէ կը սա-
նի զմեզ բուն Աստուծոյ գոգը ,
որ կենդանի ըլլանք իր կենօքը՝
քանի որ կ'ապրինք , ու ատենով
մասնակից ըլլանք իրեն բուն երա-
նութեանը . Վերջապէս՝ անանկ
առաքինութիւն է , որ բացարձա-
կապէս , էապէս , և ամէն կերպով
հարկաւոր է յաւիտենական փրկ-

կութեան համար : Այսին զի զԱստուած որ չսիրենք, հեռի ենք ՚ի նորա շնորհաց, ՚ի սրտէն և յարքայութենէն :

Երբոր զԱստուած չսիրենք, թէ և ամէն բարիք, ամէն գանձ, թագ, գաւազան ու զբովանդակ աշխարհ ստացած ըլլանք, սակայն առանց սիրոյն Աստուծոյ բան մը չենք վաստակիր : Թէ որ զԱստուած չսիրենք, երկինք չենք մասնէր, և սրբոց հետ մասն ու բաժին չունինք : ՉԱստուած որ չսիրենք, ուրիշ բան չենք ժառանգեր, բայց եթէ զգժոխս և զթշուառ յաւիտեան յանդունդս թշուառութեանց, ախու՛վախի և տանջանայ :

Աղէկ գիտցիր որ կամ զԱստուած սիրել պէտք է աս կեանքիս մէջ, կամ միշտ թշուառ ըլլալ անգին, կամ պէտք է վառուիլ բոցով սիրոյն Աստուծոյ երկրիս վրայ, կամ միշտ այրիլ բոցով վրէժխնդրութեան գժոխքի կրակին մէջ : Աս

Երկուքէս դուրս ուրիշ բան չկայ
մեզի . թէ որ ապրինք ու մեռ-
նինք 'ի սէրն Աստուծոյ, սպահօ-
վաբար կը ժառանգենք յաւիտեան
ամէն բարիք . թէ որ առանց այս
սուրբ սիրոյն ապրինք ու մեռնինք,
ինքզինքնիս ամենայն թշուառու
թեանց խորը կը ձգենք :

Ա՛րշափ մարդիկ որ կանք աշ-
խարհքիս վայ և քանի որ կ'ա-
պրինք, պէտք է զԱստուած սի-
րենք . որ է մեր արարիչը և փրկիչը,
մեր թագաւորը, մեր հայրը, մեր
մէկ հասիկ բարեկամը, և մեր ա-
մէն բանը . անկէ դուրս ամէն բան
փուճ է, և 'ի սպառ ոչինչ : Սի-
րենք զԱստուած, վասն զի մեր
պարտքն է, մեր վարձքն է, մեր
երջանկութիւնն է և մեր փառքը :
ԶԱստուած սիրելէն աւելի ի՞նչ
մեծ բան կրնայ ըլլալ . ի՞նչ երջա-
նիկ փճակ կայ քան սիրելի ըլլալ
Աստուծոյ :

Սիրենք զԱստուած բոլոր սրբ-

տանց : Ո՞վ կայ կամ ի՞նչ կայ որ մեր սրտին ամէն յօժարութեանցը արժանի ըլլայ , եթէ ոչ ան՝ որ է մեր առջի սկիզբը , և ան սխտոր ըլլայ մեր վերջին վախճանը :

Սիրենք զԱստուած յամենայնի , ամէն բանէն առաջ , ամէն բանէ վեր , նախապատիւ ընելով զինքը բան զամէն բան : Սիրենք զԱստուած , և չսիրենք Աստուծմէ զառուրիչ բան , կամ ամէնքը յԱստուած , բայց միշտ Աստուծմէ վար : Սիրենք զԱստուած , և սիրելով զինքը՝ ուրիշ վարձք չփնտռենք , բայց միայն էւելք միշտ զինքը սիրել :

Իրաւ որ երանի է ան սրտին որ իր սաեղծողը կը սիրէ . վասն զի ասով այն բանը կ'ընէ , ինչ որ կ'ընեն սուրբերը յաւատեան երկինքը : Վայ այն անձին , որ զԱստուած չսիրէր . վասն զի ասով կը մօտենայ վիճակի դատաստարտելոց :

Տէր իմ և փրկիչ, շնորհք տուր որ սիրեմ զքեզ, տուր որ զքեզ սիրեմ Աստուած իմ. սրտիս փափաքը, իմ հանգիստս և իմ յոյսս : Տուր ինձ որ զքեզ սիրեմ Աստուած իմ. սիրեմ զքեզ հալոյ մաշող սիրով մը, սպարզ և անկեղծ սիրով, գործունեայ և ազգուսիրով, անշահասէր սիրով, հաստատուն սիրով, ան սիրով որով գուն զքեզ կը սիրես : Տուր որ քեզ սիրեմ աս աշխարհքիս մէջ, որպէս զի կարող ըլլամ աւելի կատարեալ սիրով քեզ անգին սիրել յաւիտեան : Ազէկ մտածէ աս բանս ով մարդ, սիրենք զԱստուած և կենդանի ըլլանք և ապրինք Աստուծով :

Պատճառներ :

Ատենով Աղէքսանդրիա քաղաքին մէջ բարեպաշտ և աստուածասէր կին մը մէկ ձեռքը աման մը

Զուր առած, մէկալ ձեռքը վա-
ռած Զահ մը հրապարակը ելաւ :
Հարցուցին իրեն, թէ ի՞նչ էր առ-
բանը . պատասխան տուաւ . կ'ու-
զէի առ Զահովս վառել բոլոր եր-
կինքը, և առ ջրովս մարել գժոխ-
քին բոլոր կրակը, որպէս զի ասկից
ետքը բնաւ մէկը զԱստուած անոր
համար չսիրէ յուսով հաստուցման
կամ վախով պատժոց, հասրապար-
զապէս միայն իրեն համար, և իր
աստուածային կատարելութեցը
համար : Տես թէ ի՞նչպէս աղէկ
հասկըցեր էր թէ ի՞նչ ըսել է
Աստուած սիրելը, և թէ ի՞նչպէս
կ'արժէ որ մեր սրտին բոլոր յօժա-
րութիւնը իրեն հետ միայն կա-
պենք :

Ճափոնցւոց համար կը պատ-
մեն թէ երբոր աւետարանը կը քա-
րողէին, ու կ'իմանային զմեծու-
թիւն և զգեղեցկութիւն, և զան-
բաւ սիրելութիւն Աստուծոյ, մա-

նաւանդ երբոր կը սորվէին քրիստոսական կրօնին մեծամեծ խորհուրդները, և ինչ որ Աստուած մարդու ըրեր է, և թէ ինքն Աստուած մարդ եղեր ծներ է, չարչարուեր ու մեռեր է մարդկան սիրոյն և անոնց փրկութեանը համար, սկսան բորբոքեալ սրտով և լի սրտախութեամբ և հիացմամբ՝ որպէս թէ իրենցմէ դուրս ելլելով՝ աղաղակել ու ըսել . Աս ինչպէս մեծ բան է եղեր քրիստոնէից Աստուածը, որչափ բարի և բարերար և սիրելի . ու երբոր կը ըսէին թէ մասնաւոր պատուեր կայ զԱստուած սիրելու, և սպառնալիք շիրտղին, շատ կը զարմանային, ու խելքէ դուրս կը սեպէին . Աս ինչ է կ'ըսէին, բանական մարդու ինչ պատուեր պէտք պիտոր ըլլայ զԱստուած սիրելու, որ այսչափ սեր ցուցրցեր է մարդուս : ՉԱստուած սիրելէն մեծ երջանկութիւն կրնայ ըլլալ . զԱստուած

չսիրելէն ալ աւելի մեծ թշուա-
ռութիւն կրնայ ըլլալ : Բայց երբոր
կ'իմանային որ քրիստոնէից մէջն
ալ կան՝ որ չէ թէ միայն չեն սիրեր
զԱստուած, հապա կ'անարգեն ալ,
կը սկսէին կրակ կարիւլ բարկու-
թեամբ, ու մեծ ձայնով ըսել . Ո՛վ
անզգամ Ժողովուրդ, ո՛վ բարբա-
րոս և ապերախոս սիրոս . ի՞նչպէս
կարելի է որ քրիստոնէայ մը գտնուի
ասանկ անկարգ և անօրէն . որ ա-
նի՞ծ եալ երկիրը կը բնակին ասանկ
քարասիրոս մարդիկները :

Չեզի կ'ըսեմ ո՛վ քրիստոնէայ
եղբարք, ամենայն իրաւամբք ար-
ժանի ենք մենք աս . յանգիմանու-
թեանս . որ պիտի գայ՝ որ ան-
տար ազգերը մեզի դէմ վկայ կան-
չուին, ամբաստանեն ու դատա-
պարտեն զմեզ Աստուծոյ առջև :

Մտածենք ու մտուրնիս դնենք
թէ Աստուծոյ սէրը՝ առջի և
գոյացական բան է իրեն սպասուի .

բանացը մէջ, և լրումն ամենայն
օրինաց :

Սիրենք զԱստուած բոլորով
սրտիւ, ինչ սիրով որ սիրեցին սուր-
բերը :

Ան է ցաւալին որ գուցէ ին-
չուան հիմա չենք սիրած զԱս-
տուած արժանապէս. ուրեմն գոնէ
մնացած կեանքերնիս նուիրենք
զԱստուած սիրելու :

ԳԼՈՒԽ ԺԷ .

Արտադրութիւն :

Աղէկ մտածէ թէ աս է մեր
երջանկութեան ծայրը . նայէ որ
աս ըլլայ քու բոլոր հարկաւոր
բանդ գործդ :

Հասկըցնելու համար թէ ինչ
պէս անբաւ և անպատմելի բան է
արքայութեան աղէկութիւնը, պէտք
էր որ այն երանեալ հոգիներէն
մէկը երկնքէն իջնար, ու պատմէր
անոր խելքէ դուրս սքանչելի ըլ-
լալը : Տես ինչ կ'ըսէ սուրբն Պօ-
ղոս . Ձոր ակն ոչ ետես, և ունկն
ոչ լուաւ, և ՚ի սիրտ մարդոց ոչ
անկաւ, զոր պատրաստեաց Աս-
տուած սիրելեաց իւրոց :

Մեր խելքովը նայինք թէ որ
կրնանք բան մը հասկընալ, թէ
որպիսի ուրախութիւն պիտի ու-
նենայ հոգի մը իր արքայութիւն

Տառած օրը : Ա՛հ , ի՛նչ փափաքելի
վայրկեան պիտի ըլլայ երբօր վեր-
ջանայ աս կեանքիս ողորմելու
թիւնը , ու սկսի այն յաւիտենա-
կան երջանկութիւնը : Ի՛նչ հա-
ճութիւն , ի՛նչ զուարճութիւն ,
ի՛նչ խելքէ վեր զմայլումն , երբ
վերջապէս տեսնէ հոգին զԱս-
տուած որ երբ տեսնէ թէ յա-
ւիտեան ստլահով է իր երանելի
վիճակը :

Ա՛րշափ կ'ուրախանայ մէկ գերի
մը՝ տարիներով շղթան կապած ,
երբօր տեսնէ որ իր ազատու-
թիւնը գտաւ , ելաւ ՚ի ցաւալի գե-
րութենէ : Ի՛նչպէս կ'ուրախանայ
բանտարկեալ մը որ շատ ատենէն
մատնուած ըլլայ խոր խաւարը՝
երբօր վերջապէս ըյս տեսնայ .
ի՛նչ ուրախութիւն կ'ըլլայ ան մար-
գուն , որ ալէկոծեալ ծովու մէջ
երկար ատեն տանջուեր է , մէկ
գիէն ժայռեր , մէկալ գիէն մրրիկ ,
որ շատ անգամ խղզուելու վտանգի

հասեր է, երբոր ետքը ետքը եր-
ջանկապէս հասնի 'ի նաւահան-
գիսան, որուն այնչափ հառաչելով
կը սպասէր երկար ատեն : Ասոնք
փուճուճուճ օրինակներ են և շատ
անկատար երևակայութիւն՝ այն
ուրախութեան առջև, այն մոխ-
թարութեան և երջանկութեան
հոգւոյն, որ աս աշխարհքիս գե-
րութենէն ետքը, ցաւապին սրան
գիտութենէ ետքը, և այնչափ տա-
ռասպանք քաշելէն ետև աս արտա-
սուաց հովիտը թողու և մանայ այն
փրկութեան նաւահանգիստը, յեր-
կիրն կենդանեաց, և յաւիտեան
ապրելու ընկերութեամբ ամենայն
սրբոց, կենօք Աստուծոյ կենդա-
նութեանը, որ է սրաւճառ իր
գոյանալուն, և լումն իր ամէն
բազմանացը և կեդրոն իր հանդըս-
տեանը, առանց վախի մը մէյմալ
կորսընցնելու, և սպահով միշտ և
յաւիտեան ժառանգելու, երա-
նեալ բուն Աստուծոյ երանութի :

Յիրաւի օրչափ աղէկ օրչափ քաղցր կուգայ որ աշխարհքիս սիրտը չէ կապեր, հեռու գանուեր է աշխարհքիս վտանգներէն, մասնու բաժին չէ ունեցեր աշխարհքիս սուտ վայելներէն, հապա մէկ քանի տարի մը, նեղութիւն քաշելը յանձն առեր է, որպէս զի յաւիտեան կատարեալ երջանկութիւնը վայլէ : Ի՞նչ անպատմելի մխիթարութիւն պիտի ըլլայ իրեն որ Աստուծոյ ծառայեր է, առաքինութիւն գործեր է :

Ան առե՛ն ի՞նչ կ'երևնայ իր աշքին առ աշխարհքիս սուտ ուրախութիւնները, անցաւոր բարեբները, հարստութիւն ըսածդ, փառք պատիւ ըսածդ, զուարճութիւն ըսածդ : Ի՞նչ կը սեպէ ան առե՛ն առ բաներս . ի՞նչ ալ իր ափը պիտի մնար, [Ժէ որ ատոնք ալ վայլած ըլլար նէ, և բոլոր կեանքը ատոնց ծախած ըլլար : Ի հարկէ մէկ օր մը զատոնք պիտի

Թողուր , և ուրիշ ի՞նչ բան պիտի
մնար իրեն , բայց զղջում մը թէ
ի՞նչպէս ասանկ բաներու սիրոյն
զինքը մասներէ :

Հիմա նայէ որ Աբրահամու գո-
ղը հանգչիլ կայ սրբոց հետ , որ է
ասպահովութի յաւիտեանական եր-
ջանկութեան , առանց վտանգի և
խեղճութեան և վախի և տառա-
պանաց աս մահկանացու կենացս-
ահա ուղիք փափկութեան կը վա-
զեն , անփոփոխ ժառանգութեամբ
Ծայրագոյն բարիքներու , ընկղմե-
լով յանհուն ովկիանոսն երկրպա-
զելի կասարելութեանց գերա-
գոյն էակին , խորը մտնելով միշտ
և յաւիտեան իր ստեղծողին բա-
րութեան , գեղեցկութեան և
անչափ սիրելութեան : Չէ թէ
կասարուած է խոստումն Քրիս-
տոսի , մնւա յուրախութի տեառն
քո . հասկա նոյն ուրախութիւնն
ալ իր ծառային սիրտը և հոգին
մտած է : Ան է իր բոլոր կեանքը :

կենդանի պիտի ըլլայ և Թագաւորէ
այն ուրախութեան մէջ յաւի-
տեան, անանկ որ՝ հոն ոչ փոփո-
խութիւն կայ Ժամանակաց, ոչ
անստոյգ գիպուածք, ոչ դառնու-
թիւն, և ոչ վախ մը բնաւ, որոնք
կարենան իր երջանկութիւնը սրղ-
ատել: Քանի որ Աստուած՝ Աս-
տուած է, ընդ ամենայն յաւի-
տեանս, և ընդ ամենայն անվախ-
ճան յաւիտենականութիւնքը միշտ
նոյն կը մնայ, միշտ գոհ, միշտ ե-
րանելի, և միշտ ասպահով և հան-
գիստ սրտով կը վայելէ իր երջա-
նիկ վիճակը, և կը գոչէ բոլոր
ընտրելոց հետ. Գաի զոր սիրեաց
անձն իմ. գտայ վերջապէս իմ
բոլոր բաղձանքիս նպատակը:

Ահա ասանկ է ան երջանիկ հոգ-
ւոյն անճառելի երանութիւնը.
ասանկ բան է անսպասուելի ուրա-
խութիւն ընտրելոց յերկինս: Մենք
ալ նոյն երանութեան համար ե-
ղած ենք. մենք ալ մէկ որ մը աս

ուրախութեանս մասնակից կըր-
նանք ըլլալ . մեզնէ ամէն մէկը որո-
շեալ տեղ ունի երկինքը . ամէնքս
հոն հրաւիրուեր ենք , հոն կրնանք
հասնիլ , դէպ'ի հոն պէտք է հառա-
չենք փափաքանօք : Բայց հարկ է
որ արժանի ըլլանք արդէամբք :
Նայինք ուրեմն թէ մենք ի՞նչ ըրած
ունինք հիմա աս բանիս համար .
ի՞նչպէս և ի՞նչ բանով մեզ արժանի
ըրեր ենք . աղէկ մտածեր ենք .
զմեզ արժանաւոր կրնանք սե-
պել աս մեր վարքովք : Գիտենք
որ Թափար լեռը ելլել չըլլեր , թէ
որ առաջ Գողգոթա լեռը չելլենք
նէ . ուստի հարկ է պատերազմի
համբերել՝ յաղթութիւն վասար-
կելու համար . հարկ է որ մենք
զմեզ բանադատենք՝ որ երկնաւոր
Թագաւորութիւնը ձեռք ձգենք .
ի՞նչ աշխատանք քաշած ունինք՝
որ փառաց պսակին արժանի ըլ-
լանք , և որ տեղը կրնանք տեղաւո-
րուիլ սուրբերուն կարգին մէջ :

Կ'ուզենք որ սրբոց երջանկութեը
հասնինք . գիտենք թէ անոնք ին-
չէր ըրին , ո՞րչափ բան քաշեցին .
մենք ի՞նչ ըրած ունինք , ի՞նչ բան
քաշեր ենք :

Այս , երկնաւորդ Երուսաղէմ ,
արդեօք ես ալ արժանի պիտի ըլ-
լամ մէկ օր մը՝ քու ծոցդ մանալ :
Ո՛վ հոգիք սրբոց և ընտրեալք ,
եւ ալ մասնակից պիտոր ըլլամ
ձեր փառացը , և ձեր յաւիտենա-
կան զուարճութեան : Աս մամտա-
ցէք ո՛վ քրիստոսեալք . մամտալէն
մի դադրիք , և մանաւանդ աշխա-
տեցէք՝ որ հասնիք յաւիտենից ե-
րանութեան : Քանի՞նէրը չմամտալ-
լուն համար դուրս մնան պիտի
յաւիտեան :

Պատմութիւն :

Արտաշէս Պարսից թագաւորը՝
Մուրթէի հաւատարիմ ծառայ-
ութեը փոխարէն մը ընել ուզե-

լով իր արքունի ծիրանին հագուեցուց անոր, ամէն վայելուչ փառքով փառաւորեց, և իր Թագաւորական ջորւոյն վրայ հեծցնել տալով, համան մեծ իշխանին պատուիրեց որ բոլոր քաղքին մէջ պարացրնէ զինքը: Մարդիկ ալ դրաւ որ Մուրթբէի առջևէն երթալով կը կանչէին Թէ Արտաշէս Թագաւորէն փառաւորուած է աս մարդը:

Թէ որ Աստուած կերպով մը ցուցնէր մեզի արքայութեան մէջի եղած երանելեաց մէկը՝ իր փառքովը, ցուցնէր դարձեալ երկնից լերկրութիւնը, մխիթարանքը և քաղցրութիւնը՝ զոր կը վայելեն սուրբերը, և ըսէր մեզի Թէ Ասանկ կը փառաւորուի ան զոր կ'ուզէ փառաւորել երկնաւոր արքայն տեսէք ու զարմացէք ո՞վ մարդիկ Թէ ինչպէս, կը փառաւորէ, և կը վարձաարէ Աստուած իր սուրբերը. ասանկ որ տեսնայինք նէ, ինչպէս պիտի զարմանայինք:

Ամենէն աւելի փառասէր մարդն
ալ ասանկ պիտի ըսէր . Ի՞նչ պիտի
ըլլայ աշխարհիս փուճ փառքը
և պատիւը այն փառաց և պա-
տուոյն առջև, որ պիտի տրուի ըն-
տրելոցն Աստուծոյ : Ազա՛հը պիտի
ըսէր . Ի՞նչ են բոլոր ապականացու-
բարիք, ի՞նչ են փուճ հարստու-
թիւնք երկրիս՝ այն անշափ գան-
ձուց առջև, զոր Աստուած եր-
կինքը պատրաստէր է : Փափկասէր
և հեշտասէր մարդը պիտի ըսէր .
Ի՞նչ են ան ստեթալի հեշտու-
թիւնք, խաբերայ անուշուժիւնք,
որ կը մոլորցընեն զմեզ անցաւոր
զուարճութեամբ, այն անպատմե-
լի փափկութեանց առջև : Աս ի՞նչ
տեսարան է, աս ի՞նչ անձառելի
հանդիսարան, որ խելք չհասնիր,
որ կը գանկեցընէ մեզի բոլոր աշ-
խարհքիս խաբերայ աչք խաբող
բաները, և կուտայ մեզի յամենայն
սրտէ հառաչել և փափաքիլ հաս-
տատուն և մշտապէս բարեաց անմա-

հական փառաց: Աս բանս որ մեր
աչքը հիմա շտեմներ, հաւատքը
մեզ կը ցուցնէ, կամ գոնէ յու-
սալ կուտայ:

Ուրեմն ամէն փոյթ և հոգ ու-
նենանք որ սուրբ վարքով արժա-
նի ընենք զմեզ անմահական կե-
նացը: Երկինք մեզի կը սպասեն,
ուրեմն երկրիս հետ կապուած
կեանք մը չվարենք. գիտենք որ
հոս մնացական քաղաք չունինք.
հասա մեր հայրենիքը երկինքն է:

Մտածենք, ու անանկ մտածենք
որ բան վաստակինք: Երանի անոր
որ բոլոր կեանքը մտածելով ան-
ցուցեր է, թէ երբոր մեռնինք ո՞ր
պիտի երթանք, ո՞րը մեզի պիտի վե-
ճակի, արքայութիւն թէ դժոխք:
Ղութեր թշուառ աղանդապետը՝
մահուան որ մտեցաւ, սկսաւ
ըսել. Ի՞նչ մեծ բան է արքայու-
թիւնը, ամասն որ ես գրեզ շտեմ-
նեմ պիտոր: Ով ցաւալի ճանաչում.

ինչ սոսկալի մահ է այս կերպով
մեռնիլը : Մայր մը իր զաւկին՝ որ
մարտիրոս պիտի ըլլար , ըսաւ . Որ
դեակ իմ , երկինք նայէ : Նոյն բա-
նը մեզի կ'ըսէ եկեղեցին . Երկինքը
նայեցէք , արժանի եղէք հոն մտնե-
լու և ժառանգելու մէկ օրմը . նայե-
ցէք որ ձեր վարքը անանկ ըլլայ՝
որ կարենաք զձեզ հոն տանիլ :

ԳԼՈՒԽ ԺԸ .

Ազալխարուսէն «իւրուսէս» ստարբ փրոյ
իօստերուլէ :

Ողորմեա ինձ Աստուած ըսա
մեծի ողորմութեան քում, և ըսա
անչափ խորութեան իմ ողորմելու
թեանս :

Մեզայ յերկինս, և առաջի քո :

Մեզայ, և մեզք իմ առաջի իմ
էն յամենայն ժամ :

Մոլորեցայ ես որպէս զոչխար
կորուսեալ, որ օտարացաւ ՚ի սի-
րարուն հովուէն իւրմէ :

Ո՛վ տէր, գթաս ՚ի հոգի իմ, որ
թանկագնոյ եղև քեզ՝ քանզի ար-
ժանի համարեցար փրկել զնա
զնով արեան քո :

Տէր մի սրամտութեամբ քով յան-
գիմաններ զիս, և մի դատեցեա
արդարութեամբ քով, որպէս և
արժանի եմ :

Աստուած իմ, սրբութիւն սրբ-
բոց, թէ կամիցիս գառել զիս ա-
նաչառ արգարութեամբ, ո՞ կարե
կալ առաջի քո :

Այլ դու Աստուած ողորմու-
թեան, մի անտես առնէր զազա-
ւանս իմ, և մի անարգեր զհէծու-
թիւնս սրտի իմոյ :

Վասն անուան քո տէր քաւեա
զմեզս իմ, զի բազում եղեն յոյժ :

Աստուած իմ, գարշիմ յամե-
նայն սրտէ 'ի մեզաց իմոց . և քոյովզ
չնորհիւ յանձն առնում մեռանել,
քան թէ միւս անգամ գառնացու-
ցանել զքեզ :

Եւ զի եւս Ստեփանոսի սպարապետ ի
 Խանին՝ « + անշնի և ջերմանդ ա
 շեկը, ի ինքնին և անհետ անար :

Աստուած իմ, հաւատամ 'ի
 քեզ, իմ հաւատքս զօրացուր .
 յուսամ 'ի քեզ, յոյսս ապահով
 ցուր . սիրեմ զքեզ, սէրս աւել
 ցուր :

Կը զզջամ մեղքերուս վայ,
 զզջուան շապուր :

Քեզ կը պաշտեմ, որ իմ առջի
 սկիզբս ես . քեզ կը փափաքիմ, որ
 իմ վերջին վախճանս ես : Շնոր
 հակալ եմ որ միշտ իմ բարերարս
 ես, քեզ կը կանչեմ, որ իմ մէկ
 հափիկ պաշտպանս ես :

Տէր իմ և Աստուած իմ, քու
 իմաստութեամբդ զիս կառավարէ,
 քու արդարութեամբդ զիս վախ
 ցուր . ողորմութեամբդ զիս մոխի
 րէ, կարողութեամբդ պահպանէ :

Քեզ կը նուիրեմ իմ միտքս ,
խօսքս , գործքս ու քաշածս . որ
ասկէ ետքը զքեզ միայն մտնտամ ,
քու վրագ միայն խօսիմ , քու կա-
մացդ համեմատ գործեմ , ու քեզի
համար միայն վիշա քաշեմ :

Այն բանը կ'ուզեմ տէր , ինչ
որ դուն կ'ուզես . քու կամքդ
կ'ուզեմ , ինչպէս որ կ'ուզես , որ-
չափ որ կ'ուզես :

Կ'աղաչեմ տէր , միտքս լուսա-
ւորէ , կամքս վառէ , մարմինս մա-
քուր պահէ , հոգիս սրբէ :

Դու ինձ օգնէ Աստուած իմ ,
որ կարենամ անցած մեղքերս քա-
ւել . գալու փորձութիւններուն
յաղթել . վատթար բնութիւնս
ոտքի տակ առնուլ , և ինձի ընկած
առաքինութիւնները կատարել :

Սիրաս լեցուր սիրով՝ քու ինձի
ըրած բարիքներուդ համար . ա-
տելութեամբ՝ իմ մեղքերուս դէմ .
աղէկ սրտով ու ջանքով՝ իմ եղբորս
համար , ու բանի տեղ շեւակելով
աշխարհիս ամէն բանը :

Միայն խօսե՛ք ու յորգորէ՛ որ
միշտ իմ մեծերու հնազանդիմ,
իմ հպատակացս հեա սիրով վա-
րուիմ, բարեկամներու հաւա-
տարիմ ըլլամ, թշնամիներու սրբ-
տանց ներեմ:

Օգնէ՛ ինձ տէր, որ մարմինս
ճնշելով՝ հեշտասիրութիւնը կո-
խեմ. ողորմութիւն ընելով ազա-
հութիւնը կոխկրտեմ. հեզ ըլլա-
լով բարկութեան յաղթեմ. ջեր-
մեանեզ ըլլալով՝ գաղջութիւնը
հեռացրնեմ:

Տուր ինձի Աստուած իմ, որ
խոհեմ ըլլամ իմ գործքերու մէջ,
սրտոս՝ փորձանքներուն մէջ, ձա-
խորդութեան ատենը համբերող,
յաջողութեան ատենը խոնարհ:

Մի թողուր որ մտնամ խելքս
գլուխս աղօթք ընել, ուտելու
խմելու չափը պահել, զգուշաւոր
ըլլալ ամէն բանի մէջ, ու հաստա-
տուն մնալ բարի մտքի վրայ:

Զիս շարժէ որ ճշմարիտ փոյթ

ունենամ խղճմտանքս միշտ մաքուր
պահելու . ամէն շարժմունքիս մէջ
պարկեշտ ըլլալու . ամենուն բարի
օրինակ տալու , ու առաքինի վար-
քով ապրելու :

Քեզմով ջանք ունենամ ամէն
իժիր բնութեա յաղթելու , շնորհ-
քիդ գործակից ըլլալու , օրէնքներդ
պահելու , ու յաւիտենական փրկ-
կութեան արժանի ըլլալու :

Շնորհէ ինձ տէր , որ ճանչնամ
երկրիս պղտփու թիւնը , երկնքին
մեծ ու թիւնը , աստնին կարճու-
թիւնը , յաւիտենականութեան
անվախճան տևողութիւնը :

Տէր Աստուած իմ , առը ինձի
զիս մահուան պատրաստել , քու
դատաստանէդ վախնալ , դժօխքէն
հեռանալ , և արքայութիւնդ ժա-
ռանդել շնորհօք և ողորմութեամբ
քու անբաւ մարդասիրութեանդ ,
և արդեամբք տեառն մերոյ Յի-
սուսի Քրիստոսի . ամէն :

դասին ուշի ուղիսունքով նստանալու
յն — ԳԼՈՒԽ ՎԵՐՋԻՆ :

Իրե՛տ մեծ-մեծ աղջկա-բաներ մարտ
խնոյ շարժունքին և իրենց կուրու-
նեանը վրայ . մեն զուրյաժներս մարտ
չգտնէ ինչ իր վրան առնու- :

Առջի ապշելու և միանգամայն
ցաւելու քանի առ է .

Ես ուրիշ քանի համար աշխարհք
չեմ եկած , բայց միայն Աստուծոյ
ծառայելու և զինքը սիրելու . իսկ
ես գրեթէ ուրիշ քանի համար
չեմ կեցեր աշխարհքիս երեսը ,
բայց զԱստուած նեղացրնելու հա-
մար : Ի՞նչ կեանք ունեցայ ին-
չուան հիմա . քանի որ կեցեր եմ
երկրիս վրայ , կը մտածեմ արդեօք
թէ որուն նուիրեցի իմ սիրտս ու
իմ յօժարութիւններս : Ի՞նչ քան
ըբա՞ծ ունիմ Աստուծոյ համար ,
իմ սակզճողիս , իմ առջի սկզբանս
և իմ վերջին վախճանիս . ի՞նչ սիրտ՝

ի՞նչ փոյթ ունեցայ իր սուրբ ծա-
ռայութեանը համար, ի՞նչ նա-
խանձաւորութիւն իր փառացը
համար :

Այն ինձ, անոր ներհակ իմ սե-
ւրեաս պիտի զարնուին՝ որչափ
օրինազանցութիւնք և անհաւա-
տարմութիւնք առ շնորհս Աստու-
ծոյ, իր կամացը գէժ կենալս, ու
հակառակ ըլլալս մտաց աստուա-
ծային նախախնամութեան. Աս-
տուծոյ ծառայելու տեղ՝ բոլոր
կեանքս անցուցի զինքը վշտացընե-
լու, ու իրեն հաճոյից գէժ բաներ
ընելու :

Աս ի՞նչ եղաւ, ան բանիս հա-
մար Աստուած զիս ստեղծեց, ու
երկրիս վրայ գրաւ : Ի՞նչ բանի
պէտք էր՝ որ ես իմ մտքս զբաղե-
ցնեի, եթէ ոչ իր մեծութիւնք
մտածելու. ի՞նչ բանի պիտոր շտկեի
իմ սրտիս յօժարութիւնները, եթէ
ոչ՝ իր անպատմելի գեղեցկու-
թիւնք սիրելու, ի՞նչ բանի պիտոր

ծախէի իմ բոլոր փոյլթա և ջանքս ,
բայց միայն իրեն ծառայելու , և
հոգիս փրկելու : Անտարակոյս ու
րիշ բանի համար պիտոր չապրէի ,
բայց միայն իրեն համար , և սա-
կայն դուցէ որ մըն ալ չեղաւ կեան-
քիս մէջ , որ զինքը ստուգապէս
սիրած ըլլամ , զինքը ապերախտու-
թեամբ վշտացուցած չըլլամ : Աւ-
րեմն ի՞նչպէս չեմ մտածեր . չըլլայ
թէ քիչ մը առենէն իր առջևը
իմ բոլոր կենացս և իմ գործքե-
րուս համարը տալու ելլեմ . ան ա-
տեն ի՞նչպէս զատնիք իր գիմացը
հանեմ :

Ա՛վ ամենաատէր արարիչ իմ , և
գառաւոր իմ վիճակիս , իս որ աշ-
խարհքս բերիք , քու մտքիդ մէջ
ի՞նչ մեծամեծ և գեղեցիկ գիտա-
ւորութիւններ ունէիր իմ վրաս
քու մարդասիրութեամբդ , և ի՞նչ
աղէկ բաներ պիտի ըլլար ինձի .
այլ վայ ինձ , ես ներհակ գանուե-
ցայ քու երկրպագելի մտքիդ . երբ

որ աս իմ ապերախտութիւնս կը յիշեմ, ինչպէս ես իմ վրաս բոլորովին ապշութիւն չունենամ իմ սրտիս անկարգութեանը վրայ :

Երկրորդ ապշելու բանն աս է : Կարելի էր արգեօք, որ քեզնէ այսչափ անգին շնորհքներ առնելէս ետքը այսու ամենայնիւ ասանկ ամենաբարի ստեղծողիս գէմ միշտ ապերախտ ըլլամ, ասչափ ծոյլ և վատ, այսչափ մեղապարտ և բոլորովին անարժան : Թէ որ այնչափ անհաւատներ կռապաշտներ առած ըլլային այն շնորհքներն՝ որ ինձի սարգևեց տէրն, մէյմէկ մեծ սուրբ կ'ըլլային . թէ որ այնչափ մեղաւորներ, մեծ ամեղներ ալ ասչափ երախտիք գտած ըլլային Աստուծմէ կ'ապաշխարէին խորդով և մոխրով :

Երբոր միաքս կը բերեմ ան ամէն բանն ինչ որ Աստուած ինձի համար ըրեր է բովանդակ կեանքիս մէջ, այնչափ վտանգները՝ յորոց զիս

պահէր է, այնչափ առիթները՝
որոնց մէջ ինձի թիկունք եղեր
է, այնչափ փորձանքներն՝ որ ինձի
կրնային հանդիպիլ, որոնց մէջ
հազար անգամ կրնայի կորսուիլ .
մանաւանդ այնչափ ներքին և մաս-
նաւոր շնորհքները, որ անդադար
ինձի ըրաւ, ազգու տպաւորու-
թիւններ, քաղցր ախորժակներ,
փրկարար խայթ խղճի, ուր ես կը
հեռացընէի ինձմէ այդ գաղտնի
ձայնը, զոր անպակաս լսել կու-
տար ինձի և կը կոչէր զիս ՚ի խոս-
տացեալն իմ հաւատարմութիւն,
այս ամենայն բարիք որպիսի զգաս-
տութիւն պիտի չտային իմ սրտիս :

Գիտե՛մ որ աս շնորհքներն եղան
ինձի, շատ առատապէս եղան բայց
եւ ինչպէս բանեցուցի, ինչ պը-
տուղ քաղեցի : Երբոր Աստուած
իմ երեսս զարնէ մէկ կողմանէ այս
ամենայն ինձի ըրածները, և մէ-
կալ կողմանէ համար ուզէ թէ
ինչ բանի բերի, ինչ պատասխան

ունիմ տալու : Պիտի ըսէ . Չի՛նչ
խնչ առնել էր այդւոյ խնոյ , և ես
ոչ արարի : Ու վրայ պիտի բերէ .
հասցա ես քեզնէ ինչէ՛ր պիտի պա-
հանջէի իրաւամբք : Վար առաքի-
նու թիւն՝ որ պարտական չէիր ընել
լու . որ սաստիճան սրբութեան
վեր չէլէյիր պիտոր . և այսու ա-
մենայնիւ նայէ թէ ի՛նչ երեսով
իմ ասեանս կ'երևնաս : Վիտէիր
որ աս շնորհքները փուճ տեղ
չարուեցան քեզի . աղէկ գիտէիր՝
որ մէկ օր մը քեզնէ համար պի-
տոր ուզէի . և ահա եկաւ հասա-
ւն օրը . համար սուր իմ արգա-
րութեանս՝ իմ քեզի ըրած ողոր-
մութեւս բովանդակ կե՛նացդ մէջ .
Տուր զհամար անտեսութեան քո :
Ախ տէր , Աստուած անբաւելի
բարութեամբ , ևս ի՛նչ պատաս-
խան պիտոր տամ , և ի՛նչ պիտոր
ընեմ , բայց եթէ օտքդ իյնամ ,
դառն արասասուօք լամ առջևդ ,
նորէն քու ողորմութիւնդ խնդրեմ ,

զորն որ շարաշար բանեցուցի
ու պաղատիմ որ չզրկես զիս ՚ի քո
պարգևացդ, ինչպէս որ արժանի
էի, և չհեռացնես ինձմէ քու աս-
տուածային լոյսդ, ու թողուս զիս
իմ ստակալի խաւարիս մէջ, որ
կ'ըլլայ իմ կուրու-թեանս վերջի
ծայրը, և ծագ ամենայն թշուա-
ռութեանցս :

Հասլա ինչ ասլէլու և ցաւելու
քան է աս, որ ես ալ գիտէի՝ թէ
երկրիս վրայ շատ ատեն կենալիք
չունիմ, քիչ մը ատենէն ետքը ան-
վերջանալի յաւիտեանը ինձի կը
սպասէ. այսու ամենայնիւ ես ասլ-
րեցայ անցաւոր ժամանակի հա-
մար՝ աչքէս հեռացրնելով անանց
յաւիտեանականութիւնը : Գիտէի
որ քանի մը օրը, կամ քանի մը
տարին շուտով կը վերջանան,
ուր հազար տարին ալ շատ չէր
զիս պատրաստելու յաւիտեանա-
նութեան, յոր ամէն վայրկեան
կրնայի մտնել, այսու ամենայնիւ

ատ քիչ յի ատենն որ ունեցայ,
ուրիշ բանի չանցուցի, եթէ ոչ
անշահ և ոչինչ բաներու, փուճ
գրտանքներու: Եւ ահա ատ ատենն
ալ մտա է աներևոյթ ըլլա
լու աչքէս, ու յաւիտենականու
թիւնը պիտոր բացուի ոտիցս սակ'
որ իս իր ծոցը թաղէ:

Բայց աս յաւիտենականութիւնը
պիտի ըլլայ ինծի կամ երջանիկ,
կամ թշուառ յաւիտեան: Ա՛հ
ժամանակ, ո՛հ յաւիտենականու
թիւն, ո՛հ ցաւալի կուրու թիւն:
Իրեք շորս որ կայ ապրելիք աս աշ
խարհքիս մէջ. իսկ անդին յաւի
տենականութիւն կայ. և այսու
ամենայնիւ՝ աս իրեք շորս օրուան
համար է մարդկանց հոգը փոյթը.
Բնաւ փոյթերնին չէ յաւիտենա
կանութեան համար: Ա՛ր մնաց
հաւատք, ո՛ր մնաց բանականու
թիւն:

Բայց մէկ ապշելու բան մ'ալ
կայ՝ ամենէն աւելի, որ ինքն Աս.

տուած բարի և բարեբար, որ ես
զինքը մտացեր գացեր եմ, այն Աս-
տուածն որ ես տաչափ անարգեր
եմ, դեռ սիրով պատրաստ է զիս
ընդունելու, [Թէ որ հիմա աս վայր-
կենիս պարզ սրտով և անկեղծ
մտօք իրեն գառնամ: Աս ասանկ
է, գիանանք: Ա՛րչափ որ տգեղ
եղած են իմ իրեն գէմ ըրած
մեղքերս, [Թէպէտ և ես արհամար-
հեր եմ իր սուրբ օրէնքը, [Թէպէտ և
չարաչար բանեցուցեր եմ իր շնորհ-
քները, ինքը յօժար և պատրաստ
է ներուձն տալ իմ անօրէնու [Թէցս,
[Թէ որ իմ սիրաս ասունցմէ զգուի
գարչի և [Թէպէտ ես չարաչար
անցուցեր եմ ժամանակս, այսու
ամենայնիւ մեծ յոյս կուտայ ինձի
իր օղորմու [Թեամբը հասնիլ 'ի յա-
ւիտենական երանու [Թիւն:

Ա՛վ ամենողորմ Աստուած, աս
աստիճան կրնայ եղեր հասնիլ քու
բարութիւ, մանաւանդ կը համար-
ձակիմ ըսել, աս չարազանցու [Թիս

դէպ 'ի քու արարածդ , որ քեզի
դէմ առչափ ապերախա եղած է ,
առչափ անհաւատարիմ և առչափ
մեղաւարտ : Արնայ ըլլալ եղեր ,
որ այսու ամենայնիւ քաղցր և
գթալից աչքով նայիս իր վրայ :
Հապա կարելի բան է որ ևս
անարգել ուզեմ ասանկ մեծ
շնորհքը , որուն յոյս պիտար չու-
նենայի ասանկ վատթար կեանք
վարելէս ետքը : Չէ չէ , ո՛վ Աս-
տուած անասնման բարութեամբ ,
քաւ լիցի թէ ևս ուզեմ չարա-
չար վարել բնաւ քու պարգե-
ներդ : Ար զարմանամ քու անբաւ
մեծութեանդ վրայ , բայց երկրը
պաղեմ և կ'օրհնեմ քու անձառե-
լի սղորմութիւնդ : Աս օրէս՝ աս
վայրկենէս կը սկսիմ 'ի փառս քո
անցընել բոլոր ժամանակս , որ
չափ որ մնամ աս երկրիս վրայ :

Եւ արդ ամենաբարիդ Աստուած ,
բնկալ զհարկ պարտուցս , զոր հիմա
քեզ կը մատուցանեմ : Ար խոստու

վանիմ որ իմ կեանքս եղաւ շա-
րունակ կուրութիւն , շարունակ
ճամբէ խոստորումն . կը խոստովա-
նիմ որ աս կենացս մէջ ամէն բան
փուճ ամէն բան ունայնութիւն
է և ոչինչ . աս աշխարհս բոլոր խա-
բէութիւն է , մոլորութիւն է , չկայ
ճշմարիտ մխիթարութիւն և հաս-
տատուն երջանկութիւն , բայց միայն
'ի քեզ , 'ի ծառայելն քեզ , 'ի սի-
րելն զքեզ , 'ի ներքսասպէս միա-
նայն ընդ քեզ , իսկասպէս ամէն
բանէն կարուելով :

Տէր , մահուանս ատեն ուրիշ
բան գանձելք չունիմ , բայց միայն
զքեզ . ուստի կենացս ժամանակն
ալ պէտք է որ քեզի հետ կա-
պուիմ : Ան ի՞նչ շնորհք է որ ինձի
կ'ընես , դեռ քիչ մը ատեն տալով
ինձի , որ աչքս բանամ իմ սխալ
մունքիս վրայ , ու նայիմ որ չկոր-
ծանիմ : Այն ինձ , ես ինչուան
հիմա խոշոր խոշոր քայլով կը վա-
զէի , գուցէ արդէն ան վայրկեանը

հասեր էի՝ որ գլորիմ կորսուիմ
յաւիտեան :

Ասոր համար ասկից ետքը շեմ
ուզեր ուրիշ բանի համար սպրիչ .
բայց միայն իմ պակասութիւններս
լայու , քու սուրբօրէնքդ պահելու ,
և բանի բերելու քու ամէն շնորհ-
քներդ , և վերջապէս զիս պատ-
րաստելու այն փափաքելի յաւիտե-
նականութեան , ուր կ'ուզես ինձի
ալ տեղ մը պահել : Երանի ին-
ձի թէ որ ուրիշ ճամբայ մը բնաւ
բռնած չըլլայի , բայց զայն միայն՝
որ պիտի տանէր զիս 'ի մշանջե-
նաւոր երանութիւն :

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

